

อิทธิพลของสภาพสังคมที่มีผลต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์:
กรณีศึกษาวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว
ประจำปี 2555-2559

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย
พฤษภาคม 2566
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

อิทธิพลของสภาพสังคมที่มีผลต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์:
กรณีศึกษาวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว
ประจำปี 2555-2559

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย
พฤษภาคม 2566
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

INFLUENCE OF SOCIAL CONDITIONS ON YOUTHS' DESIRED CHARACTERISTICS:
A CASE STUDY OF NOVELS OF WAN KAEW YOUTH LITERATURE AWARD
OF B.E. 2555–2559

JANYA KHAMMAREAW

A Thesis Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Arts Degree in Thai
May 2023

Copyright 2023 by University of Phayao

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

อิทธิพลของสภาพสังคมที่มีผลต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์:

กรณีศึกษาวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว

ประจำปี 2555-2559

ของ จรรยา คำมาเร็ว

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร. ขวัญชนก นัยเจริญ)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ดร. วชิรินทร์ แก่นจันทร์)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร. เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์)

..... คณบดีคณะศิลปศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตติมา กาวีระ)

เรื่อง:	อิทธิพลของสภาพสังคมที่มีผลต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์: กรณีศึกษาวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559
ผู้วิจัย:	จรรยา คำมาเร็ว, วิทยานิพนธ์: ศศ.ม. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2565
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ดร. วชิรินทร์ แก่นจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวัฒน์ เศรษฐ์
คำสำคัญ:	คุณลักษณะอันพึงประสงค์, วรณกรรมเยาวชน, รางวัลแว่นแก้ว

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพสังคมในวรรณกรรมเยาวชน และ 2) วิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 จำนวน 18 เล่ม ผลการวิจัยพบว่า ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน พบทั้งหมด 9 ด้าน คือ ด้านวัฒนธรรม ปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการอนุรักษ์ ด้านการเมือง ด้านปัญหาในสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านสถาบันพระมหากษัตริย์ ตามลำดับ ส่วนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับสภาพสังคม พบทั้งหมด 8 ประการ คือ คุณลักษณะด้านการใฝ่เรียนรู้ ปรากฏมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน ด้านการมีจิตสาธารณะ ด้านความมีวินัย ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ด้านรักความเป็นไทย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ตามลำดับ นอกจากนี้แล้วงานวิจัยนี้พบอิทธิพลของสภาพสังคมที่มีต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ 3 ด้าน คือ ด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา วรณกรรมเยาวชนนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อที่ 3 ความมีวินัย ในตนเอง ภูหน้าทีของตน ข้อ 4 ใฝ่เรียนรู้มีความตั้งใจ เพียรพยายามศึกษาหาความรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน และข้อ 6 ความมุ่งมั่นในการทำงาน ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย วรณกรรมเยาวชนนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 7 รักความเป็นไทย และด้านสาธารณประโยชน์วรรณกรรมเยาวชนนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 8 มีจิตสาธารณะ

Title: INFLUENCE OF SOCIAL CONDITIONS ON YOUTHS' DESIRED CHARACTERISTICS:
A CASE STUDY OF NOVELS OF WAN KAEW YOUTH LITERATURE AWARD
OF B.E. 2555–2559

Author: Janya Khammareaw, Thesis: M.A. (Thai), University of Phayao, 2022

Advisor: Dr. Watcharin Kaenchan Co–advisor Associate Professor Dr.Premvit Vivattanaseth

Keywords: Desired characteristics, Youth literature, Wan Kaew Award

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) analyze the social conditions in youth literature and 2) analyze the desired characteristics corresponding to the social conditions depicted in the 19 novels of Wan Kaew Youth Literature Award of B.E. 2555–2559. The study revealed that there were 9 aspects of social reflection appeared the novels as follows: culture, lifestyles, morals and ethics, conservation, politics, social problems, economy, education, and monarchy, respectively. As for the desired characteristics corresponding to the social conditions, 8 characteristics were found. They were avidity for learning, dedication and commitment to work, public-mindedness, self-discipline, living sufficiently, cherishing Thai nationalism, honesty and integrity, and love of nation, religion and the monarchy, respectively. Besides, it was found that there were 3 types of influence of social conditions affected the youth desired characteristics as follows. The first condition was educational disparity which was depicted when the narrative of youth literature presented the desired characteristics item no. 3, which is self discipline, and knowing one's duty: item no. 4, which is avidity for learning, attentive, and attempting to learn from both classroom and outside classroom environment: and item no. 6 dedication and commitment to work. The second condition was Thai wisdom conservation which was presented when the narrative of youth literature presented the desired characteristics item no. 7, which is cherishing Thai nationalism. The third condition was the public benefit. It was portrayed in the youth literature when it presented story corresponding with the desired characteristics item no. 8, which is public-mindness.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ได้รับความกรุณา ช่วยเหลือ แนะนำ อย่างดี ยิ่งจาก อาจารย์ ดร.วัชรินทร์ แก่นจันทร์ รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี จึงนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา และกัลยาณมิตรทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจตลอดมา จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ขอมอบแต่บิดา มารดา ครู อาจารย์ กัลยาณมิตรและผู้มีพระคุณทุกท่าน

จรรยา คำมาเร็ว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
คุณลักษณะอันพึงประสงค์.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรม	13
วรรณกรรมเยาวชน.....	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	20
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	29
ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	29
แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย.....	29
การเก็บรวบรวมข้อมูล	31

การวิเคราะห์ข้อมูล	31
กรอบแนวคิดการวิจัย	32
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	33
ภาพสะท้อนสังคม	33
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ.....	67
อิทธิพลของสภาพสังคมที่มีต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์.....	100
บทที่ 5 บทสรุป	107
สรุปผลการวิจัย	107
อภิปรายผลการวิจัย.....	111
ข้อเสนอแนะ.....	114
บรรณานุกรม	115
ประวัติผู้วิจัย	119

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทนวนิยายที่กล่าวถึง ภาพสะท้อนสังคมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์.....3	3
ตาราง 2 แสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 109	109

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย.....	32
-----------------------------------	----

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้เป็นกรอบในการฝึกอบรมเด็กเยาวชนทั้งในด้าน คุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในสังคมที่เกิดความเสื่อมถอย ผู้คนในสังคมละเลยการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม อันจะเห็นได้จากปรากฏการณ์ทางสังคม ที่เกิดขึ้นตามสื่อต่าง ๆ อีกทั้งยังมีผลสำรวจจาก กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2550, หน้า 15-16) ได้ระบุไว้เป็นภาพรวมว่า สังคมละเลยต่อการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนทั้งด้าน ศีลธรรมคุณธรรม จริยธรรม ปัญหาความเสื่อมถอยทางศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามระบบวิถีชีวิตที่ต้งามของคนไทย ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2555, หน้า 42, สื่อออนไลน์) บทที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ซึ่งได้ประเมิน ความเสี่ยงของปัญหาในสังคมไทยในเรื่องความเสื่อมถอยทางคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมไทย ส่งผลให้สถาบันทางสังคมมีแนวโน้มอ่อนแอ คนในสังคมขาดความไว้วางใจและขาดการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งเป็นปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ อีกทั้งยังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560, หน้า 43, สื่อออนไลน์) ว่า คนไทย ส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ จากปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้สังคมไทยต้องหันมาให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานของคนในสังคมมากขึ้น จะเห็นได้จากการประกาศ ในบทบัญญัติค่านิยมหลักคนไทย 12 ประการ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนของคนในสังคม และยังรวมไปถึงการบรรจุคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ลงในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อีกด้วย จึงกล่าวได้ว่าปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่เสื่อมถอยเป็นเหตุมาจากการละเลยในการอบรมเด็กและเยาวชน นำไปสู่การเกิดปัญหา ในสังคมซึ่งสะท้อนให้เห็นในรูปแบบของพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง ไม่เคารพต่อกฎหมาย หรือเหตุการณ์ที่ปรากฏในสังคม

วรรณกรรมเปรียบเสมือนจดหมายเหตุแห่งยุคสมัยเพราะเป็นแหล่งรวบรวมเรื่องราว ความรู้ ความคิด ทศนคติ วิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละยุค วรรณกรรมเป็นงานเขียนที่มนุษย์ สร้างสรรค์ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกัน นักเขียนบางท่านสร้างสรรค์วรรณกรรมเพื่อความ

บันเทิง ในขณะที่นักเขียนบางท่านสร้างสรรค์วรรณกรรม เพื่อบันทึกเหตุการณ์ แสดงทัศนคติ หรือบอกเล่าประสบการณ์ในแต่ละช่วงเวลาของชีวิต ทำให้วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคม สะท้อนประสบการณ์ชีวิตในยุคสมัย ไม่ว่านักเขียนจะตั้งใจสะท้อนภาพสังคมหรือไม่ก็ตาม จึงสามารถกล่าวได้ว่า วรรณกรรมเป็นคั่นห้องแห่งยุคสมัย เนื่องจากเป็นภาพถ่ายชีวิตยุคสมัย เป็นภาพถ่ายทอดวิถีชีวิตในแต่ละสังคม (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2532, หน้า 6-10) ฉะนั้นวรรณกรรมย่อมสัมพันธ์กับสังคม วรรณกรรมสะท้อนประสบการณ์ชีวิตในยุคสมัย (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2542, หน้า 5 อ้างอิงใน Shi Weihong, 2558, หน้า 1) จะเห็นได้ว่า วรรณกรรมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะวรรณกรรมที่ใกล้ชิดกับเยาวชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยวรรณกรรมเยาวชนดังกล่าว จะมีเนื้อหาปลูกฝังความคิด ทัศนคติที่ดีให้แก่เยาวชน อีกทั้งยังมีการสอดแทรกคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรมไว้ในเนื้อหาผ่านฉาก ลักษณะและพฤติกรรมของตัวละคร บทสนทนา ซึ่งวรรณกรรมเยาวชนในลักษณะนี้ จะได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่า ด้วยวิธีการคัดเลือกและคัดสรรจากองค์กรที่ได้รับการรับรองจากทางภาครัฐและเอกชน พร้อมทั้งมีรางวัลเป็นเครื่องหมายรับรองในคุณค่าของวรรณกรรมเล่มดังกล่าว

รางวัลวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับการรับรองว่ามีคุณค่าจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมากมายหลายรางวัล โดยเฉพาะ รางวัล “แว่นแก้ว” ซึ่งเป็นอีกรางวัลที่ทรงคุณค่าของแวดวงวรรณกรรมไทย และเป็นรางวัลของโครงการประกวดวรรณกรรมสำหรับเยาวชน ซึ่งสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานพระราชนุญาตให้บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด อัญเชิญพระนามแฝง “แว่นแก้ว” ของพระองค์ที่ใช้ในการพระราชทานนิพนธ์วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “แก้วจอมแก่น” และ “แก้วจอมซน” ให้แก่บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด เจ้าของโครงการ มาเป็นชื่อรางวัล ตามคำกราบบังคมทูลขอพระราชทานของบริษัทฯ

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์คุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ และภาพสะท้อนโดยศึกษาจากวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยายรางวัล แว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เพื่อชี้ให้เห็นว่าภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรมเยาวชนมีอิทธิพลต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์อย่างไร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพสังคมในวรรณกรรมเยาวชน ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559
2. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับสภาพสังคม ที่ปรากฏใน วรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัยครั้งนี้โดยวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทนวนิยาย ประจำปี 2555-2559 ซึ่งประกอบด้วย วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทนวนิยาย ทั้งหมด 18 เล่ม โดยข้อมูลที่น่ามาใช้เป็นแนวในการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลที่มี เนื้อหากล่าวถึงสภาพสังคมที่ปรากฏในเรื่องและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามกรอบคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รวม 8 ประการ ดังนี้ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ ซึ่งสามารถอธิบายสภาพสังคม ที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ได้

ตาราง 1 แสดงวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทนวนิยายที่กล่าวถึง ภาพสะท้อนสังคมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ปีที่ได้รับรางวัล	อันดับรางวัล	ชื่อหนังสือ	ผู้ประพันธ์
พ.ศ. 2555	รางวัลชนะเลิศ	เออระเหยลอยคอ	จันทร์รา รัตมีทอง
พ.ศ. 2555	รางวัลชมเชย	สักคู่กับครูไหล	ดาวสอง (ศศิธร สุตานันท์)
พ.ศ. 2556	รางวัลชนะเลิศ	เจ้าเอ๋ย... เจ้ากรงหัวจุก	ชิต ชยากร
พ.ศ. 2556	รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ 1	เซนในสวน	จักขณ์ จันทร
พ.ศ. 2556	รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ 2	ลี้ภัยในเมืองแปลก	ดาวสอง (ศศิธร สุตานันท์)
พ.ศ. 2556	รางวัลชมเชย	โลกสวยที่น้ำใส	ชัยกร หาญไฟฟ้า

ตาราง 1 (ต่อ)

ปีที่ได้รับ รางวัล	อันดับรางวัล	ชื่อหนังสือ	ผู้ประพันธ์
พ.ศ. 2557	รางวัลชนะเลิศ	เสียงเดือนในเสียงหูดรถไฟ	กร ศิริวัฒน์
พ.ศ. 2557	รางวัลชมเชย	ในสระน้ำ	ศักดิ์สิทธิ์ เทวบิน
พ.ศ. 2557	รางวัลชมเชย	ไม่หมอนกับก้อนหิน	มีน พงษ์ไพบูลย์ (ปริญันทนา พงษ์ไพบูลย์)
พ.ศ. 2557	รางวัลชมเชย	ดินสอแทงสัน	ฉวีวรรณ พุ่มแก้ว
พ.ศ. 2558	รางวัลชนะเลิศ	ริมคลองนั้นมีผมกับเปิด	คบเพลิง สราญ (วุฒิชัย เครื่องถมยา)
พ.ศ. 2558	รางวัลชนะเลิศ	ข้างบิน	อรเกษม รอดสุทธิ
พ.ศ. 2558	รางวัลชมเชย	เอากี้เอ็กเออย	ศิริ มะลิแย้ม (ศิริวัฒน์ มะลิแย้ม)
พ.ศ. 2559	รางวัลชนะเลิศ	เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น	รุจรวี นาเอก
พ.ศ. 2559	รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ 1	จิวกับน้อย	วีรศิลป์ วิฬารศิลป์ (สุริศร แก้วม่วง)
พ.ศ. 2559	รางวัลชมเชย	ม่านน้ำสีทอง	เอกอรุณ (เอกอรุณ อวนสกุล)
พ.ศ. 2559	รางวัลชมเชย	Color Land ดินแดนสีสัน	กิตติพัฒน์ วิริยะ
พ.ศ. 2559	รางวัลชมเชย	กล่องตุ๊กตาใส่กับจดหมาย ของพ่อ	ชจรพัฒน์ สุภภัทรไพรมย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

วรรณกรรมเยาวชน หมายถึง ผลงานสร้างสรรค์ประเภทนวนิยาย ที่เขียนขึ้นสำหรับกลุ่มผู้อ่านที่มีอายุโดยประมาณระหว่าง 12-18 ปี อ่าน และเป็นไปตามหลักเกณฑ์การพิจารณาตัดสินผลงานโครงการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว

รางวัลแว่นแก้ว หมายถึง ผลงานที่ได้รับการคัดสรรและได้รับการยกย่องผ่านโครงการประกวดเพื่อคัดสรรผลงานที่เป็นวรรณกรรมสำหรับเยาวชน ของบริษัท นานมี บุ๊คส์ จำกัด ว่าเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าในการส่งเสริมให้มีหนังสือที่หลากหลายสำหรับเยาวชน

คุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ หมายถึง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเยาวชน ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

ภาพสะท้อนสังคม หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมที่ผู้เขียนได้สื่อออกมาให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงสภาพของบรรยากาศหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้พบเห็นหรือประสบการณ์ของผู้เขียน

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงอิทธิพลของภาพสะท้อนสังคมที่มีต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559
2. ทำให้เข้าใจเจตนาการใช้ภาพสะท้อนสังคมที่ก่อให้เกิดคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559
3. ทำให้รู้เท่าทันภาษาและจุดประสงค์ของผู้ใช้ภาษา และสร้างความตระหนักรู้ถึงอำนาจของภาษาในฐานะที่เป็นเครื่องมือชี้้นำความคิดคนในสังคม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์และภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารต่อไปนี้

1. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
 - 1.1 ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์
 - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. แนวคิดเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรม
 - 2.1 ภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรม
 - 2.2 อิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรม
3. วรรณกรรมเยาวชน
 - 3.1 ความหมายของวรรณกรรมเยาวชน
 - 3.2 ประเภทของวรรณกรรม
 - 3.3 วรรณกรรมเยาวชนประเภทนวนิยาย
 - 3.4 รางวัลวรรณกรรมเยาวชน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่ามีกล่าวถึงความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์หลากหลายแนวคิด ดังนี้

พรพรรณ สุทธานนท์ (2538, หน้า 21) ได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของคุณลักษณะไว้ว่า แบบอย่างพฤติกรรมหรือสิ่งที่ปรากฏให้เห็นและชี้หรือแสดงถึงความดีหรือลักษณะประจำบุคคล

อุมาพร บุญญาวิโรจน์ (2538, หน้า 21) ได้อธิบายเกี่ยวกับคุณลักษณะไว้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Characteristic มีความหมายตามประมวลศัพท์บัญญัติของกรมวิชาการว่า ลักษณะทางศักยภาพ ความรู้ หรือทักษะสำคัญซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ดีเด่นของบุคคล

กวี วงศ์พุ่ม (2539, หน้า 75) ได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของคุณลักษณะไว้ว่า การแสดงการกระทำตามคุณสมบัติของตนเองออกมาให้เห็น

พจนานุกรมของเว็บสเตอร์ (Webster's Third New International dictionary, 1986, p. 40 อ้างอิงใน พระมหาดิศัย เทชปัญญา, 2555, หน้า 8-9) ได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของคุณลักษณะ ไว้ดังนี้

1.1 ลักษณะนิสัย ลักษณะคุณสมบัติหรือลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล

1.2 ลักษณะของรูปร่าง รูปแบบ ปัจจัย ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของแต่ละบุคคลใช้ในการแบ่งแยกซึ่งลักษณะเฉพาะของสิ่งของหรือบุคคลที่สังเกตได้อย่างชัดเจน

จากการศึกษา สรุปได้ว่า คุณลักษณะ หมายถึง สิ่งชี้ให้เห็นลักษณะเด่นหรือลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการแสดงออกที่สามารถสังเกตเห็นได้

กลุ่มส่งเสริมการเรียนรู้การสอนและประเมินผล สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2548 หน้า 2 อ้างอิงใน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551, หน้า 53) ได้อธิบายไว้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก

ดังนั้น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะภายนอก กิริยา ท่าทาง พฤติกรรมที่ดี รวมถึงค่านิยมและจิตสำนึก ต้องการให้เกิดขึ้นกับเยาวชน ปรากฏให้เห็นเป็นลักษณะเด่นประจำตัวของแต่ละบุคคล ทำให้บุคคลนั้นสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ซึ่งเป็นการแสดงออกที่สามารถสังเกตเห็นได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ประเวศ วะสี (2537, หน้า 53) กล่าวถึงลักษณะของคนไทยสมัยใหม่ว่า ควรประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ประการ

1. คุณลักษณะด้านปัญญา ได้แก่ เป็นผู้รู้จักเหตุและผล มีวิจารณญาณ ในการแยกแยะ รับผิดชอบ ชั่วดี คุณและโทษ รู้จักสิ่งที่ควรกระทำ และไม่ควรกระทำในพื้นฐานความเป็นจริง รู้จักแก้ปัญหาได้อย่างชาญฉลาดปราศจากอคติ รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและหลากหลาย รู้คุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย รู้จักเลือกรับ วิทยาการและวัฒนธรรมภายนอก ท่ามกลางความสับสนวุ่นวายและสภาพการแข่งขันของสังคมไทยในยุคเศรษฐกิจยุคใหม่

2. คุณลักษณะด้านจิตใจ ได้แก่ การมีความละเอียดต่อการกระทำผิด ประพฤติปฏิบัติ ในระบอบของความถูกต้อง

3. คุณลักษณะด้านสังคม ได้แก่ ช่วยเหลือเกื้อกูลประโยชน์ซึ่งกันและกันโดยไม่เห็นแก่ตัว ตระหนักและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น สังคมและมวลมนุษยชาติ ตระหนักและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ แก้ปัญหาโดยสันติวิธี เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ตามระบอบประชาธิปไตย มีจิตสำนึกมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและมีความพร้อมที่จะร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์ในสังคมให้มีสันติสุข รู้จักใช้ อนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. คุณลักษณะด้านร่างกาย ได้แก่ รู้จักรักษาสุขภาพอนามัย ทั้งของตนเอง และสมาชิกในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถและทักษะในการประกอบกิจการงาน และอาชีพที่สอดคล้องกับสมรรถภาพและศักยภาพ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2541, หน้า 9-10) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของคนไทยในอนาคตไว้ ดังนี้

1. คนไทยจะมีพัฒนาการสมวัย มีสุขภาพดี
2. มีสมรรถภาพทางกาย
3. มีทักษะทางเทคนิค
4. สามารถใช้เครื่องมือและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว
5. มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างผสมผสานในคุณลักษณะต่างขั้วมิติต่าง ๆ

เพื่อหาสมดุลระหว่างคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

- 5.1 การเป็นผู้นำที่ดีและการเป็นผู้ตามที่ดี
- 5.2 การรักษาธรรมชาติ ศิลปะและการรักวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี
- 5.3 การมีชีวิตและรู้จักพอและการมีชีวิตแข่งขันกันเอาตัวรอดเพื่อประโยชน์สูงสุด
- 5.4 การร่วมมือกันและการแข่งขัน
- 5.5 ค่านิยมความเสมอภาคและค่านิยมเก็งกำไรมุ่งประโยชน์ส่วนตน
- 5.6 การเห็นคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเห็นคุณค่าของวิทยาการสมัยใหม่
- 5.7 การอยากเรียนรู้เพื่อรู้และการอยากเรียนเพื่อปริญญา เพื่ออาชีพ
- 5.8 การเรียนรู้ลึกซึ้งและการเรียนรู้กว้างขวางหลายสาขา รู้รอบตัว
- 5.9 การหวงแหนวัฒนธรรมไทยและการรับวัฒนธรรมต่างชาติ
- 5.10 ความสามารถในการทำงานเป็นที่มาและความเป็นปัจเจกชน

มัทนา สังฆะภุชณฺ์ และวราพรณฺ์ น้อยสุวรรณ (2543, หน้า 48 อ้างอิงใน วนิตา ปรียะอนุกุล, 2558, หน้า 29-30) ได้กล่าวถึงลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทยในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี (2537, หน้า 53) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของคนไทยสมัยใหม่ว่า ควรประกอบด้วย คุณลักษณะ 4 ประการ คือ

1. คุณลักษณะด้านปัญญา ได้แก่

1.1 เป็นผู้รู้จักเหตุและผล มีวิจารณญาณในการแยกแยะความคิดผิดชอบ ชั่วดี
คุณและโทษ

1.2 รู้จักสิ่งไม่ควรกระทำและไม่ควรกระทำบนพื้นฐานความจริง

1.3 รู้จักแก้ปัญหาได้อย่างชาญฉลาดปราศจากอคติ

1.4 รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและหลากหลาย

1.5 รู้คุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

1.6 รู้จักการเลือกรับวิทยาการและวัฒนธรรมภายนอกท่ามกลางความสับสนวุ่นวาย และสภาพการแข่งขันของสังคมไทยในยุคเศรษฐกิจสมัยใหม่

2. คุณลักษณะด้านจิตใจ ได้แก่

2.1 การมีความละเอียดต่อการกระทำผิด

2.2 ประพฤติปฏิบัติในระบอบของความถูกต้องดีงาม

2.3 มีสมาธิและความอดทนหนักแน่น

3. คุณลักษณะด้านสังคม ได้แก่

3.1 ช่วยเหลือเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันและกันโดยไม่เห็นแก่ตัว

3.2 ตระหนักและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่

3.3 รับผิดชอบต่อผู้อื่น สังคมและมวลมนุษยชาติ

3.4 แก้ปัญหาโดยสันติวิธี

3.5 เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นตามระบอบประชาธิปไตย

3.6 มีจิตสำนึก รู้จักใช้ อนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.7 มีจิตสำนึก มุ่งมั่นที่จะพัฒนาและมีความพร้อมที่จะร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมให้มีสันติสุข

4. คุณลักษณะด้านร่างกาย ได้แก่

4.1 รู้จักรักษาสุขภาพอนามัยทั้งของตนเองและสมาชิกในครอบครัวได้อย่าง

เหมาะสม

4.2 มีความรู้ความสามารถและทักษะในการประกอบกรงานและอาชีพ
ที่สอดคล้องกับสมรรถภาพและศักยภาพของบุคคล

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, หน้า 52-107) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ เพื่อให้สอดคล้องกับภาพอนาคตของประเทศไทยไว้ 5 มิติ

1. ด้านร่างกาย ได้แก่

1.1 พัฒนาการด้านร่างกายเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์การพัฒนา
ในแต่ละช่วงวัย

1.2 พัฒนาการด้านสติปัญญาเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์การพัฒนา
ในแต่ละช่วงวัย

1.3 มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงไม่เจ็บป่วยง่าย

2. ด้านจิตใจ

2.1 เป็นผู้รู้จักและเข้าใจตนเองเป็นอย่างดี

2.2 เป็นผู้รู้จักและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเป็นอย่างดี

2.3 เป็นผู้รู้จักและเข้าใจสถานการณ์สภาพแวดล้อมภายนอกต่าง ๆ ได้เป็น
อย่างดี

3. ด้านความรู้

3.1 รู้อย่างลึกซึ้งถึงแก่นสาระของวิชา

3.2 รู้รอบด้านเชิงสหวิทยาการ

3.3 รู้ไกลถึงอนาคต

4. ด้านทักษะความสามารถ

4.1 ทักษะด้านการคิด

4.2 ทักษะด้านการสื่อสาร

4.3 ทักษะภาษาต่างประเทศ

4.4 ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

4.5 ทักษะทางสังคม

4.5.1 ทักษะมนุษยสัมพันธ์

4.5.2 ทักษะการปรับตัว

4.5.3 ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

4.6 ทักษะอาชีพ

4.7 ทักษะทางสุนทรียะ

4.8 ทักษะการจัดการ

4.8.1 ทักษะการจัดการความรู้

4.8.2 ทักษะการบริหารเวลา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, หน้า 7) ได้กล่าวถึงแนวทางการดำเนินการหลักสูตรว่า มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ดำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

2. ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้องประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งกาย วาจา ใจ

3. มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

4. ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

5. อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

6. มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ และรับผิดชอบในการทำหน้าที่การงานด้วยความเพียรพยายาม อุตุน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

7. รักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

8. มีจิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555–2559 (2554, หน้า 39) ส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ส่วนที่ 3 บทที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคน สักคมแห่งการเรี่ยนรู้ตลอดชีวิตที่ยั่งยืนกล่าวว่า มีเป้าหมายในการพัฒนา มีดังนี้

1. คนไทยทุกคนมีคุณภาพเพิ่มขึ้นทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา รวมทั้งมีอนามัยการเจริญพันธุ์ที่เหมาะสมในทุกช่วงวัย
2. คุณภาพการศึกษาได้รับการยกระดับสู่มาตรฐานสากล ต่อยอดองค์ความรู้สู่นวัตกรรมและโอกาสเข้าถึงการศึกษาและการเรี่ยนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น
3. โอกาสในการเข้าถึงระบบสุขภาพที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น และปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพลดลงอย่างเป็นองค์รวม
4. สถาบันทางสังคม โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และสถาบันชุมชน มีบทบาทในการบ่มเพาะและหล่อหลอมเด็ก เยาวชนและคนไทยให้เป็นคนดี มีคุณธรรมและจริยธรรมอย่างเข้มแข็งมากขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564 (2559, หน้า 65) ส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ กล่าวว่าเป้าหมายในการพัฒนาคนไทย มีดังนี้

1. คนไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมเพิ่มขึ้น
2. คนในสังคมไทยทุกช่วงวัยมีทักษะความรู้และความสามารถเพิ่มขึ้น
3. คนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากลและสามารถเรี่ยนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. คนไทยมีสุขภาวะที่ดีขึ้น
5. สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา ชุมชน สื่อมวลชน และภาคเอกชน

จากการศึกษาคุณลักษณะของบุคคลที่พึงประสงค์ สรุปได้ว่า คุณลักษณะของบุคคลที่พึงประสงค์นั้นจะต้องเป็นบุคคลที่สมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ตลอดจนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีความพร้อมที่จะเป็นบุคคลที่มีคุณค่าอยู่ในสังคมในอนาคตได้อย่างมีความสุข

แนวคิดเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรม

1. ภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรม

ตรีศิลป์ บุญขจร (2523, หน้า 6-10) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมไว้ 3 ลักษณะ คือ

1.1 วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม ภาพสะท้อนนี้มีใช้การบันทึกเหตุการณ์แบบเอกสารประวัติศาสตร์แต่เป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ของกวีหรือนักเขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคม วรรณกรรมจึงเป็นความจริงของสังคมแทรกอยู่ วรรณกรรมอาจจะสะท้อนในด้านรูปธรรม คือ เหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม และนามธรรมอันหมายถึง ค่านิยมในชีวิตจิตใจของคนในสังคมตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของกวีหรือนักเขียน

1.2 สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือนักเขียน นักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี ศาสนา ปรัชญาและการเมือง สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่กำหนดทัศนะของนักเขียน

1.3 วรรณกรรมหรือนักเขียนมีอิทธิพลต่อสังคมซึ่งเป็นไปได้ทั้งอิทธิพลภายนอก เช่น การแต่งกายหรือการกระทำตามอย่างในวรรณกรรมและอิทธิพลภายใน คือ อิทธิพลทางความคิด การสร้างค่านิยมรวมทั้งความรู้สึกนึกคิด

สมพร มั่นตะสูตร (2524, หน้า คำนำ) กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นสิ่งสะท้อนภาพชีวิตและสังคมเพราะในวรรณกรรมล้วนแต่มีให้เห็นความเป็นไปต่าง ๆ ของคนในสังคมในแต่ละยุคที่นักเขียนได้สรรค์สร้างงานเขียนของตนเองไว้ให้ปรากฏ การศึกษาวรรณกรรมจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ได้ศึกษาสภาพชีวิตและสังคมทั้งที่ปรากฏอยู่ในพงศาวดารแบบประวัติศาสตร์ และอาจจะมีบางแง่มุมที่ปรากฏอยู่เฉพาะในวรรณกรรมความรู้ที่ให้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ของสภาพสังคมและวัฒนธรรมดียิ่งขึ้น

สุกัญญา อุ่นแก้ว (2555, หน้า 15) กล่าวว่า อิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคมอาจเป็นไปได้เสมอทั้งอิทธิพลภายนอกและอิทธิพลภายใน นักเขียนจึงมีบทบาทในฐานะผู้นำความคิดของสังคมและผู้นำทางวัฒนธรรมที่สำคัญ วรรณกรรมเป็นภาพชีวิตที่มีลักษณะเหมือนจริง ซึ่งสะท้อนผ่านโลกทัศน์ของนักเขียนแต่ละคน ภาพชีวิตจากประสบการณ์โดยตรง เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรม เป็นเอกสารที่ให้ความรู้ความเข้าใจในด้านอิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรม โดยวรรณกรรมได้สะท้อนสภาพและแนวคิดจากชีวิตของบุคคลในสังคมออกมาได้เป็นอย่างดี

SHI WEIHONG (2558, หน้า 9) กล่าวว่า สังคมกับวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กัน สังคมสอดแทรกอยู่ในวรรณกรรมทุกชนิด วรรณกรรมเป็นกระจกสามารถมองเห็นสภาพจริง

ของสังคมในยุคสมัยนั้นได้อย่างชัดเจน เช่น ความสุข ความรัก กิเลสตัณหา ความงาม ความเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นต้น การศึกษาวรรณกรรมจึงทำให้ผู้อ่านรับรู้สังคมในแง่มุมต่าง ๆ เข้าใจสังคมในยุคคนนั้นได้หลากหลายมากขึ้น

จากการศึกษาสรุปได้ว่า วรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน วรณกรรมเป็นกระจกสะท้อนภาพสังคม โดยมีนักเขียนเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ผ่านวรรณกรรม การศึกษาภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมจึงสามารถทำให้ผู้ศึกษาวรรณกรรมได้พบเห็นสภาพสังคมในหลากหลายแง่มุมที่ถ่ายทอดสู่วรรณกรรม

2. อิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรม

นักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคม ฉะนั้น นักเขียนสร้างวรรณกรรมขึ้นมา วรณกรรมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมในยุคคนนั้น นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายในเรื่องดังกล่าวไว้หลากหลาย ดังนี้

วิภา กงกะนันทน์ (2533, หน้า 72) กล่าวว่า สังคมและวัฒนธรรมเป็นวัตถุประสงค์ประการหนึ่งที่กวีหรือนักประพันธ์เลือกมาปรุงแต่งให้เป็นวรรณคดี ทำให้สังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อวรรณคดีมาก ประการแรกคือ ผู้สร้างวรรณคดีเป็นผลผลิตอย่างหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรม ประการที่สองผู้อ่านก็เป็นผลผลิตอย่างหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรมเช่นกัน ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคมจึงมีความใกล้ชิดราวจะแยกออกไม่ได้และเป็นเรื่องของแหล่งวัตถุประสงค์ แล้วเราจะพบว่านักเขียนบันเทิงคดีสมัยใหม่ โดยเฉพาะนักเขียนเรื่องสั้นและนวนิยาย มักนำวัตถุประสงค์มาจากวัฒนธรรมที่มีต่อนักเขียน

ตรีศิลป์ บุญขจร (2542, หน้า 6) กล่าวว่า สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือต่อนักเขียน นักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี ศาสนา ปรัชญาและ การเมือง สภาพการณ์ของปัจจุบันเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งกำหนดโลกทัศน์และชีวทัศน์ของเขา การพิจารณาอิทธิพลของสังคมต่อนักเขียนควรให้ความสนใจว่านักเขียนได้รับอิทธิพลจากสังคมมาอย่างไร และเขามี ทำที่สนองตอบต่ออิทธิพลเหล่านั้นอย่างไร

อิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรมยังเป็นไปได้อีกลักษณะหนึ่งคือ สภาพเศรษฐกิจการเมืองเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของวรรณกรรม ปัจจัยทางเศรษฐกิจอาจทำให้นักเขียนต้องเขียนตามใจผู้อ่าน หรือตามใจเจ้าของสำนักพิมพ์ ส่วนด้านการเมือง การจำกัดขอบเขตในการแสดงความคิดเห็นก็เป็นการบั่นทอนเสรีภาพของนักเขียน ฐานะของนักเขียนในสังคมจึงเป็นสิ่งที่ควรสนใจ นักเขียนที่ดีจะปลดปล่อยตนเองให้เป็นอิสระจากการบีบบังคับทางเศรษฐกิจและการเมือง

สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543, หน้า 4) กล่าวว่า สังคมมีอิทธิพลต่อนักเขียนหรือวรรณกรรมเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะนักเขียนคนเดียวเปรียบเสมือนคนสามคน คือ เป็นนักประพันธ์ เป็นหน่วยหนึ่งของรุ่นนั้น และเป็นพลเมืองของสังคม นักเขียนจึงยากที่จะหลีกเลี่ยงอิทธิพลของสังคมในยุคสมัยของตนได้ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า เมื่อนักเขียนอยู่ในสังคมนักเขียนที่ย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งในด้านวัฒนธรรมขนบประเพณี ศาสนา ปรัชญา และการเมือง และสภาพการณ์ของปัจจัยทางสังคมเหล่านี้ ย่อมเป็นเครื่องกำหนดโลกทัศน์และชีวทัศน์ให้แก่ักเขียนด้วย

คณาจารย์คณะอักษรศาสตร์ (2544, หน้า 54-65) กล่าวว่า วรรณคดีนั้นไม่อาจหลีกเลี่ยงอิทธิพลทางสังคมได้ เพราะวรรณคดีกำเนิดจากสังคมและความรู้สึกของนักประพันธ์ ความคิดเห็นของนักประพันธ์ อาจเป็นตัวแทนความคิดของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือของสังคมทั้งหมด อาจเป็นความคิดที่คล้อยตาม หรือรักษาความคิดของสังคมหรือเป็นความคิดที่คัดค้านสังคมของเราเองก็ได้ ในลักษณะนี้นักประพันธ์อาจสร้างสรรค์ความคิดใหม่ขึ้นจากการคิดค้นและประสบการณ์ของเขาเองหรือได้รับกระแสความคิดจากสังคมหรือวัฒนธรรมอื่น แต่บางครั้งนักประพันธ์ก็ไม่ได้อยู่ใต้อิทธิพลของสังคมทุกสิ่งทุกอย่าง ในบางสิ่งบางอย่างสังคมนิยามาจนเหนือนักประพันธ์มากกว่านักประพันธ์มีอิทธิพลต่อสังคมเสียอีก ดังที่กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้ เนื่องจากวรรณกรรม เป็นเครื่องสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์อย่างหนึ่ง และจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ก็ย่อมแสดงทัศนะของเขาผ่านทางวรรณกรรม การศึกษาวรรณกรรมจึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะศึกษาประวัติความคิดและพัฒนาการทางสังคม และในเมื่อวรรณคดีกับสังคมที่อิทธิพลต่อกันและกัน เช่นนี้ ไม่ว่าจะศึกษาสังคม โดยผ่านทางวรรณกรรม หรือศึกษาวรรณกรรมโดยอาศัยข้อมูลด้านสังคมประกอบก็ดี ย่อมจะทำให้เราเข้าใจวรรณกรรมและสังคมได้ลึกซึ้งทั้งสองประการ

อิงอร สุพันธุ์วณิช (2547, หน้า คำนำ) กล่าวว่า วรรณกรรมกับสังคมมีความเกี่ยวข้องกันหลายลักษณะ คือ วรรณกรรมจะสะท้อนสังคมให้เราทราบว่าเกิดสิ่งใด ๆ ขึ้นในสังคมขณะนั้น ในขณะที่สังคมอาจมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมได้ และวรรณกรรมที่อาจส่งอิทธิพลต่อสังคมได้เช่นกัน แต่ส่วนใหญ่แล้ววรรณกรรมจะเป็นเครื่องสะท้อนสังคมได้ดี

จากการศึกษา สรุปได้ว่า นักเขียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนักเขียนย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ และนำมาถ่ายทอดผ่านวรรณกรรม ซึ่งทำให้เห็นว่าวรรณกรรมและสังคมมีความเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้ง ฉะนั้นการศึกษาภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรมจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจในการศึกษาอย่างยิ่ง

วรรณกรรมเยาวชน

ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมเยาวชนประเภทนวนิยาย เป็นเนื้อหาสำคัญที่จะใช้ในการศึกษาวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วประเภทนวนิยายในครั้งนี้

1. ความหมายของวรรณกรรมเยาวชน

งานเขียนประเภทวรรณกรรมเยาวชน มี 2 ประเภท คือ เป็นบันเทิงคดีและเป็นสารคดี ในด้านความหมายของวรรณกรรมเยาวชนนั้นนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลากหลายแง่มุม ดังนี้

หทัยชนก แสงเปี่ยม (2559, หน้า 8) กล่าวว่า วรรณกรรมเยาวชน คือ หนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับเยาวชนซึ่งมีอายุอยู่ระหว่าง 10-20 ปี ให้สาระและความเพลิดเพลินเป็นที่น่าสนใจ และเหมาะกับวัย ความรู้ ความต้องการ ความเข้าใจของเยาวชนและสามารถพัฒนาเยาวชนด้านภาษาและความสามารถในการอ่าน

พัชรพร มุลมั่ง (2560, หน้า 30) อธิบายว่า วรรณกรรมเด็กหรือวรรณกรรมเยาวชน หมายถึง หนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเด็กสามารถเลือกอ่านได้ตามความพอใจ ไม่มีการบังคับ เป็นส่วนหนึ่งในชีวิต การอ่านของเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดความสุขสนาน เพลิดเพลิน

Huang Huiqun (2563, หน้า 8) ได้กล่าวไว้ว่า วรรณกรรมเยาวชน หมายถึง หนังสือทุกชนิดที่เขียนขึ้นสำหรับเยาวชนโดยเฉพาะ มีวิธีเขียนให้เหมาะสมกับวัย ความสนใจ ความต้องการ และประสบการณ์ของเยาวชน

จากการศึกษาสรุปได้ว่า วรรณกรรมเยาวชน คือ หนังสือที่มีเนื้อหาสาระให้ความเพลิดเพลินควบคู่กับความรู้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัย อีกทั้งยังเป็นหนังสือที่ช่วยพัฒนาทักษะการอ่านของเยาวชน

2. ประเภทของวรรณกรรม

ดนยา วงศ์ธนะชัย (2542, หน้า 20-21 อ้างอิงใน วรรณรัชต์ ทองสวัสดิ์, 2549, หน้า 19-20) ได้กล่าวถึงประเภทของวรรณกรรมไว้ว่า วรรณกรรมไทยในปัจจุบันนิยมเขียนเป็นร้อยแก้วมากกว่าร้อยกรอง ซึ่งวรรณกรรมปัจจุบันมีรูปแบบการสร้างสรรควรรณกรรมหลายรูปแบบ ดังนี้

1. วรรณกรรมประเภทร้อยแก้ว แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ สารคดีและบันเทิงคดี

1.1 สารคดี (Non-Fiction) คือ วรรณกรรมที่มีเนื้อหาสาระที่มุ่งจะให้ความรู้ ความคิด ความจริง บางประการแก่ผู้อื่น ด้วยศิลปะในการนำเสนอที่แยบคาย ผู้อ่านอาจได้รับความบันเทิงจากการอ่านด้วยแต่เป็นความบันเทิงด้านภูมิปัญญา ดังนั้นในการเขียนสารคดีอาจแบ่งเป็นประเภทย่อย ๆ ได้ ดังนี้

1.1.1 ความเรียง (Essay) เป็นงานเขียนที่ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ซึ่งได้ จากประสบการณ์ หรือการค้นคว้า ให้แง่คิดเชิงปรัชญาเกี่ยวกับโลกและชีวิต

1.1.2 บทความ (Article) เป็นงานเขียนที่แสดงความรู้ ความคิดเห็น หรือความรู้สึกของผู้เขียนต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดำรงชีวิตอยู่

1.1.3 สารคดีท่องเที่ยว (Travelogue) เป็นงานเขียนที่ถ่ายทอดประสบการณ์ จากการท่องเที่ยวสู่ผู้อ่าน

1.1.4 สารคดีชีวประวัติ (Biography) เป็นงานเขียนที่กล่าวถึงประวัติชีวิตของ บุคคลที่น่าสนใจและเป็นบทเรียนแก่ผู้อื่นได้

1.1.5 อนุทิน (Diary) เป็นการจดบันทึกประจำวันเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตพร้อมความคิดเห็นของผู้จดบันทึก

1.1.6 จดหมายเหตุ (Archive) เป็นการบันทึกเหตุการณ์สำคัญทาง ประวัติศาสตร์ของหน่วยงาน ส่วนราชการ หรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักฐานเชิงประวัติ เหตุการณ์

1.2 บันเทิงคดี (Fiction) หรือเรื่องสมมุติ เป็นงานเขียนที่มุ่งให้ผู้อ่านได้รับความ เพลิดเพลินเป็นหลัก ส่วนความรู้เป็นสิ่งสำคัญรองลงมา บันเทิงคดีแบ่งเป็นประเภทย่อย ๆ ดังนี้

1.2.1 นวนิยาย (Novel) เป็นการผูกเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตและพฤติกรรม ของมนุษย์ในลักษณะที่สมจริงและอาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริง

1.2.2 เรื่องสั้น (Short story) เป็นงานเขียนที่มีลักษณะเดียวกับนวนิยาย แต่มี ขนาดสั้นกว่า จะเสนอพฤติกรรมหรือเหตุการณ์มุมใดมุมหนึ่งของชีวิตเท่านั้น

1.2.3 บทละคร (Drama) เป็นงานเขียนที่ผูกเรื่องราวขึ้นจากพฤติกรรมของ มนุษย์เช่นเดียวกับนวนิยายและเรื่องสั้น แต่มีจุดมุ่งหมายในการเขียนต่างกัน บทละครเขียนขึ้น เพื่อนำไปแสดง ส่วนนวนิยายและเรื่องสั้นเขียนขึ้นเพื่ออ่าน บทละครแบบใหม่นี้ยังต่างจากวรรณคดี การละครแบบเดิมของไทย คือ นำไปแสดงได้เลยโดยไม่ต้องดัดดองหรือดัดแปลง เพราะเขียนขึ้น เพื่อแสดงโดยเฉพาะ บทละครแบบใหม่นี้ครอบคลุมไปถึง บทละครวิทยุ บทละครโทรทัศน์ บทละครเวทีและบทภาพยนตร์

2. วรรณกรรมประเภทร้อยกรอง แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ร้อยกรองตาม ฉันทลักษณ์เดิม และร้อยกรองตามฉันทลักษณ์ที่กำหนดใหม่

2.1 ร้อยกรองตามฉันทลักษณ์เดิม แม้การเขียนร้อยกรองตามฉันทลักษณ์เดิม อันประกอบได้ด้วยคำประพันธ์ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย จะยังคงมีอยู่ แต่มีขนาดสั้นลง และเน้น “ข้อคิด” หรือ “ความคิด” มากขึ้น ความนิยมในการตกแต่งถ้อยคำด้วยความประณีต

บรรจงเพื่อความไพเราะอย่างกวีในยุคเดิมลดลงและมีความสำคัญรองจากความคิด แม้จะมีกวีในปัจจุบันบางกลุ่มใช้ร้อยกรองรูปแบบเดิม แต่จะไม่เคร่งครัดในฉันทลักษณ์ตามแบบแผนมากนัก การใช้ถ้อยคำมีลักษณะกร้าวแกร่งมากขึ้น จนบางครั้งถึงขั้นก้าวร้าวก็มี

2.2 ร้อยกรองตามฉันทลักษณ์ที่กำหนดใหม่ ฉันทลักษณ์ที่กำหนดขึ้นใหม่ ส่วนใหญ่จะยึดหลักความเรียบง่ายชัดเจนและมีกรอบเพียงเล็กน้อย ทั้งนี้เพื่อสื่อความคิดมากกว่าความไพเราะ ร้อยกรองรูปแบบใหม่นั้น มีทั้งที่เป็น “กลอนเปล่า” (Blank Verse) หรือกลอนปลอดสัมผัส ไปจนถึงร้อยกรองแบบ “รูปธรรม” Concrete Poetry) หรือ “วรรณรูป” ซึ่งมีวิธีการแต่งโดยการจัดวางถ้อยคำ หรือข้อความเป็นภาพ ซึ่งกวีกลุ่มนี้เชื่อว่า การสื่อความคิดโดยผ่าน “ภาพ” จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความคิดของผู้แต่งชัดเจนขึ้น

3. วรรณกรรมเยาวชนประเภทนวนิยาย

นวนิยายเป็นวรรณกรรมที่มุ่งสร้างความบันเทิงและความเพลิดเพลินให้แก่ผู้อ่าน และสอดแทรกอารมณ์ความรู้สึกเข้าไปในงานเขียนทำผู้อ่านเกิดอารมณ์และความรู้สึกร่วมด้วย โดยมีนักวิชาการหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของนวนิยายหลายแง่มุม ดังนี้

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543, หน้า 171-172) กล่าวว่า นวนิยายเป็นศัพท์ที่ไทยเราคิดขึ้นเพื่อใช้เรียกวรรณกรรมประเภทเรื่องสมมติที่แต่งเป็นร้อยแก้วขนาดยาวตามแบบตะวันตก ซึ่งในภาษาไทยแต่เดิมเรียกว่า เรื่องอ่านเล่นหรือเรื่องประโลมโลก มีความหมายแปลตามอักษรว่า นวนิยายแบบใหม่หรือเรื่องเล่าแบบใหม่ ซึ่งตรงกับความหมายของคำว่า Novel ในภาษาอังกฤษ แต่คำว่า Novella ในภาษาอิตาเลียน คำนี้มีรากศัพท์มาจากลาตินว่า Novellus แปลว่าใหม่

อิงอร สุพันธ์วณิช (2547, หน้า 3) กล่าวว่า นวนิยายเป็นงานเขียนที่มีข้อจำกัดที่แน่นอนในการแต่งเป็นร้อยแก้ว มีวิธีการดำเนินเรื่องหลายรูปแบบที่ผู้แต่งสามารถพลิกแพลงได้ตามความพอใจและความถนัดจึงไม่จำเป็นต้องเรียบเรียงเรื่องราวตามลำดับเหตุการณ์แต่มีการแบ่งแยกกันอย่างเด่นชัดระหว่างสำนวนการบรรยายเรื่องหรือการพรรณนาสิ่งต่าง ๆ กับสำนวนการสนทนาตามความเป็นจริง จะเห็นได้ว่านวนิยายเป็นเรื่องเล่าที่มีความจริงสอดแทรกอยู่ตามการจินตนาการอย่างมีศิลปะของผู้เขียนที่ถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ นำเสนอมาสู่กลุ่มผู้อ่านในสังคม

ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2517, หน้า 113 อ้างอิงใน ปิ่นอนงค์ อัมปะละ (2548, หน้า 8) กล่าวว่า นวนิยายเป็นเรื่องแต่งที่มีตัวละครโดยผู้เขียนใช้กลวิธีทำให้ผู้อ่านเห็นได้ง่ายว่าไม่ใช่เรื่องจริงแต่วิธีการสร้างตัวละครให้มีการเจรจาในเรื่องจะเลียนแบบชีวิตจริงและการเจรจาของตัวละครยังขึ้นอยู่กับฐานะ วัย เพศ การศึกษา

จากการศึกษา สรุปได้ว่า วรรณกรรมเยาวชนประเภทนวนิยายเป็นวรรณกรรมสมัยใหม่ที่แต่งขึ้นเพื่อประโลมโลกด้วยการสอดแทรกอารมณ์ความรู้สึกเข้าไปในเนื้อหาหรือกำหนดบุคลิกของตัวละคร เพื่อสร้างความเพลิดเพลินและสอดแทรกข้อคิดเข้าไปในเนื้อหาอย่างแนบคาย

4. รางวัลวรรณกรรมเยาวชน

รางวัลวรรณกรรมเยาวชนต่าง ๆ เป็นเครื่องวัดและประเมินคุณค่าวรรณกรรมเพื่อคัดสรรวรรณกรรมที่ดีสำหรับเยาวชน โดยมีนักวิชาการได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมเยาวชนไว้ ดังนี้

อภันตรี กันเดช (2549, หน้า 2-4) กล่าวถึงรางวัลวรรณกรรมเยาวชนในประเทศไทยว่าในปี พ.ศ. 2549 ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้มีการจัดประกวดหนังสือที่ดีสำหรับเด็กและเยาวชนประเภทนิทานและสารคดี โดยการประกวดต้นฉบับหนังสือเด็กสาขานวนิยายและวิทยาศาสตร์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 มีการจัดประกวดหนังสือระดับชาติเป็นครั้งแรก ชื่อว่า การประกวดหนังสือดีเด่นในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในปี พ.ศ. 2542 ได้มีนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัยเป็นการส่งเสริมการอ่านและการจัดทำสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการอ่านซึ่งมีภาคเอกชนที่ให้ความสนใจและจัดประกวดรางวัลวรรณกรรมเยาวชนอีก 2 รางวัล ได้แก่ รางวัลแว่นแก้ว และรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด

อภันตรี กันเดช (2549, หน้า 36) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า รางวัลที่ดำเนินการในปัจจุบันมีจำนวน 6 รางวัล เป็นรางวัลภาครัฐ 1 รางวัล คือ รางวัลการประกวดหนังสือดีเด่นประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรางวัลภาคเอกชน 5 รางวัล ได้แก่ รางวัลแว่นแก้ว รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด รางวัล 7 บุ๊คอะวอร์ด รางวัลบุญพริ้ง-บุญธรรม ต.สุวรรณ และรางวัลลูกกรักอะวอร์ด

กฤษฏีกา ชาพิมล (2557, หน้า 19) ได้กล่าวว่า วัตถุประสงค์สำคัญในการสร้างวรรณกรรมเยาวชนเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านในวัยเยาวชนที่สามารถส่งผลต่อการพัฒนาสังคม วรรณกรรมเยาวชนจึงไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือที่ให้ความบันเทิงเพียงเท่านั้น แต่วรรณกรรมเยาวชนยังสอดแทรกปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ชาญชัย อินแปลง (2552) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์: กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านนามาลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาการดำเนินงาน เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์และประหยัด เพื่อศึกษา ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ด้านความซื่อสัตย์ 1) สภาพ การดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์ไม่ชัดเจน แรงจูงใจและกิจกรรมส่งเสริมน้อย 2) ปัญหา พบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งขาดวินัยไม่มี ความซื่อสัตย์ ต่อตนเองและผู้อื่น 3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการให้จัดอบรมธรรมะแก่นักเรียนและให้เน้น การปฏิบัติตนตามศีล 5 4) แนวทางการพัฒนา คือร่วมมือกันดูแลติดตามและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่ซื่อสัตย์ ครูและผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีมีโครงการถือศีล 5 อบรมธรรมสมา่เสมอ จูงใจ และให้รางวัลคนดีที่ซื่อสัตย์ ด้านการประหยัด 1) สภาพการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านการประหยัดชัดเจน มีมาตรการประหยัดพลังงาน การออมทรัพย์ การนำกลับมาใช้ใหม่ น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเรียนการสอนและดำเนินชีวิต 2) ปัญหา พบว่า มีนักเรียนส่วนหนึ่งที่ผู้ปกครองไม่ได้ดูแลและเพราะไปทำงานต่างจังหวัด ส่งเงิน ให้ลูกมากจนติดนิสัยใช้เงินฟุ่มเฟือย 3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการให้โรงเรียนจำกัดและ ตรวจสอบการใช้เงินของนักเรียนและปลูกฝังการประหยัด 4) แนวทางการพัฒนา คือ ร่วมมือกันตรวจสอบ ดูแล แก้ไขพฤติกรรมฟุ่มเฟือยของนักเรียน เชิญบุคคลในท้องถิ่นหลาย ๆ คนที่เป็นแบบอย่างคนขยันและประหยัดมาเล่าประวัติ ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียนรับทราบ และให้เห็นตัวอย่างคนฟุ่มเฟือยที่มีชีวิตล้มเหลว เช่น ดารา นักร้อง คนดังบงคน จัดมุมหนังสือ ธรรมะ จัดสารคดีหรือภาพยนตร์ส่งเสริมคุณธรรมให้นักเรียนได้ศึกษาและซึมซับคุณธรรม จริยธรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

พระมหาอดิศักดิ์ เตชปญโญ (2555) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียนบ้านแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านแก้ว และเพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะกับการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูความเหมาะสมของสิ่งแวดล้อม

และการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในกระบวนการเรียนการสอนของนักเรียนโรงเรียนบ้านแก้ว และใช้วิธีการดำเนินการวิจัยแบบเชิงปริมาณด้วยการสร้างแบบสอบถามตามกรอบคิดที่กำหนดตามวัตถุประสงค์ ผลการศึกษาพบว่า 1) การปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านแก้ว โดยรวม พบว่า นักเรียนมากกว่าครึ่ง มีการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านปัญญา ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านร่างกาย 2) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู ความเหมาะสมของสิ่งแวดล้อม และการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านแก้ว โดยรวม พบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิตราภรณ์ หาญจักราพิทักษ์ (2557) ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของเรื่องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในนวนิยายเยาวชนที่ชนะการประกวดรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2544-2553 โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของเรื่อง 5 ประการ 2) เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ทั้งหมด 8 ประการ 3) เพื่อศึกษาความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของเรื่องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลาง ในนวนิยาย จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ โลกใบนี้โคจรรอบกระแทกกับหม้อเหล็ก (และต้นไม้ด้วย) คำใส แจ็ค ธน ขอบฟ้า ทศกัณฐ์ออนไลน์ หมา (อยู่) วัด ขวดคนอยู่ไหนใด และโรงเรียนริมทะเล

ผลการศึกษาพบว่า ด้านองค์ประกอบของเรื่อง มีแก่นเรื่องที่ให้ข้อคิดในด้านของความมุ่งมั่นพากเพียร พยายามทำงานให้สำเร็จและแก่นเรื่องที่ให้ข้อคิดในด้านของความรัก ความผูกพันและความกตัญญูต่อครอบครัวและท้องถิ่นพบมากที่สุด ด้านโครงเรื่อง ผู้เขียนนิยมใช้ที่สุด คือ โครงเรื่องที่มีเหตุการณ์แสดงถึงจิตใจที่มั่นคง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักความรับผิดชอบ สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและผู้เขียนสร้างตัวละครแบบสมจริงมากที่สุดทั้งนี้มีการสร้างฉากและบรรยากาศที่สอดคล้องกลมกลืนกับเรื่องมากที่สุด ด้านบทสนทนาที่ให้ข้อคิดในด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในนวนิยายมีครบ 8 ประการ ได้แก่ รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ ชื่อสัตย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ ด้านความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของเรื่องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางนั้นพบว่ามีความสอดคล้องกลมกลืนกันอย่างเหมาะสมตามลักษณะการนำเสนอเรื่องราวของผู้แต่ง

ภควรรณ นาคสิงค์ (2557) ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในบทอาชยานภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในบทอาชยานภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในบทอาชยานมากที่สุด คือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านรักความเป็นไทย รองลงมาคือ ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มีจิตสาธารณะ มุ่งมั่นในการทำงาน ซื่อสัตย์สุจริต รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และมีวินัย ตามลำดับ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าบทอาชยานภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นสื่อที่ดี มุ่งสอนให้ผู้เรียนแต่ละระดับชั้น ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-ป.3) ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4-ป.6) มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โดยสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การจบการศึกษาทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นเกณฑ์กลางการจบการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ว่า ผู้เรียนทุกระดับจะต้องมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของภาพสะท้อนสังคม

พิเชษฐ คงโต (2546) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นของประชาคม ลุนาชัย: การศึกษาวิเคราะห์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นของประชาคม ลุนาชัย ด้านการเสนอแนวคิดและภาพสะท้อนสังคม ผลการวิจัยพบว่า ประชาคม ลุนาชัย เสนอความคิดในเรื่องสั้น 4 ด้าน คือ แนวความคิดเกี่ยวกับสังคม แนวความคิดเกี่ยวกับมนุษย์กับมนุษย์ แนวความคิดเกี่ยวกับมนุษย์กับการดำเนินชีวิต แนวความคิดเกี่ยวกับมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวความคิดเกี่ยวกับมนุษย์และสังคม ผู้เขียนเสนอว่า สังคมมีผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์ในเรื่องการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และก่อให้เกิดปัญหาที่นับเป็นปรากฏการณ์ของสังคม แนวความคิดเกี่ยวกับมนุษย์กับมนุษย์ ผู้เขียนเสนอว่า มนุษย์ควรมีหน้าที่ที่ต้องกระทำและควรปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างมีน้ำใจ แนวความคิดเกี่ยวกับมนุษย์กับการดำรงชีวิต ผู้เขียนเสนอว่า มนุษย์ควรดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่ายและเชื่อมั่นในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความหมาย ส่วนแนวความคิดเกี่ยวกับมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้เขียนเตือนให้มนุษย์ตระหนักถึงคุณประโยชน์ต่อธรรมชาติและภัยที่มนุษย์จะได้รับจากการทำลายสิ่งแวดล้อม

ในด้านภาพสะท้อนสังคม ประชาคม ลุณาชัย เสนอภาพสะท้อนในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ ในด้านสังคมผู้เขียนสะท้อนภาพเมืองที่ไม่น่าอยู่ ปัญหาจากกลุ่มอาชีพชาวประมง โสเภณี ผู้ใช้แรงงาน และข้าราชการ ตลอดจนปัญหาที่มีในสังคม ได้แก่ ปัญหาการลวงละเมิดทางเพศ ปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหาความยากจน และปัญหาสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ผู้เขียนสะท้อนภาพเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ด้านการเมือง ผู้เขียนสะท้อนภาพพฤติกรรมด้านลบของนักการเมืองที่ทำให้ประชาชนขาดศรัทธา ส่วนในด้านวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ ผู้เขียนสะท้อนภาพครอบครัว ค่านิยม ความเชื่อ ความดี มนุษยธรรมและความไร้มนุษยธรรม มลภาวะและสิ่งแวดล้อม

ปิ่นอนงค์ อ่ำปะละ (2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายของ โปเต้น ตามแนวทฤษฎีการวิเคราะห์ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายของโปเต้น ตามแนวทฤษฎีการวิเคราะห์ จากนวนิยายของโปเต้นที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในช่วงปี พ.ศ. 2535-2540 วิธีการวิเคราะห์ทฤษฎีการพิจารณาการเดินทางเรื่องจากตัวละคร ฉาก บทสนทนา และโครงเรื่อง ผ่านคำและประโยค โดยผู้วิจัยใช้วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคม 5 ด้าน คือ ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว การศึกษา ชีวิตความเป็นอยู่ และปัญหาสังคม ผลการวิจัยพบว่า ภาพสะท้อนสังคมทั้ง 5 ด้าน เป็นภาพสะท้อนของชนชั้นกลางในสังคมเมืองหลวงภายใต้เศรษฐกิจฟองสบู่ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานการบริโภคเพื่อยกระดับฐานะทางสังคม นอกจากนี้ สถานภาพของชนชั้นกลางยังเกี่ยวข้องกับสถานะครอบครัวซึ่งเป็นปัจจัยที่กำหนดระบบการศึกษา อาชีพและวิถีชีวิตของคนในสังคมให้แตกต่างกันตามค่านิยมอันเกิดจากการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาปรับใช้ เกิดการเปลี่ยนแปลงหลังจากการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตดั้งเดิมให้ทันสมัย และแสดงออกทางพฤติกรรมด้วยการใช้ชีวิตอย่างฟุ้งเฟ้อ ไม่มีการวางแผนตามแนวทางที่ถูกต้อง ก่อให้เกิดผลกระทบตามมาคือ การเกิดปัญหาสังคมที่เป็นผลสะท้อนมาจากการกระทำของคนในสังคม

พระนพบุรี มหาวรรณ (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ภาพสะท้อนโลกทัศน์ชาวล้านนา ในนวนิยายของมาลา คำจันทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โลกทัศน์ชาวล้านนาในนวนิยายของมาลา คำจันทร์ โดยพิจารณาจาก ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และทัศนะของผู้เขียน โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์โลกทัศน์ 4 ด้าน คือ โลกทัศน์เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา โลกทัศน์เกี่ยวกับการปกครอง โลกทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี โลกทัศน์เกี่ยวกับการอบรมสั่งสอน ผลการวิจัยพบว่า โลกทัศน์เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา ชาวล้านนาเชื่อเรื่อง บาป บุญ คุณ โศภ ภูตผีปีศาจ เรื่องคาถาอาคม โชคลาง นรกสวรรค์ เชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ และชาวล้านนาชอบเข้าวัด ทำบุญ ฟังเทศน์ อันเป็นจุดเด่นของสังคมล้านนาที่ดึกดำ

โลกทัศน์เกี่ยวกับการปกครอง ชาวล้านนาให้ความสำคัญแก่แรงต่อผู้ปกครอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นเจ้าชีวิตที่สามารถบันดาลทั้งสิ่งที่ดีและร้ายได้ การปกครองเป็นแบบเจ้าปกครองไพร่ มีกฎหมายกำหนดบทลงโทษผู้กระทำผิดในลักษณะการบังคับควบคุมให้ประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

โลกทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี ชาวล้านนามีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายด้านการประกอบอาชีพ การปลูกสร้างบ้าน การครองเรือน การช่วยเหลือกันในการจัดงานบุญต่าง ๆ อีกทั้งรู้จักยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณี เช่น การบวชก่อนแต่งงาน การคบหาคนรัก

โลกทัศน์เกี่ยวกับการอบรมสั่งสอน ชาวล้านนายึดคำสอนทางศาสนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามศีล 5 เพื่อให้คนทำดีละเว้นความชั่ว และคำสอนของบรรพบุรุษ เป็นคำสอนที่ปู่ย่าตายาย ญาติผู้ใหญ่และบิดา มารดา มีต่อบุตรหรือคนในวงศ์ตระกูลเดียวกัน ได้แก่ การถือเล็อกคู่ครอง การพูดจา การไม่ลื้มตัว

ปรียาลักษณ์ เมฆขุนทด (2553) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคม ในนิทานพื้นบ้านของจังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ และสุโขทัย จากการศึกษาพบว่า มีภาพสะท้อนสังคม 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการดำรงชีวิต ด้านเศรษฐกิจ ด้านครอบครัว ด้านความเชื่อ ด้านค่านิยม และด้านจริยธรรม ซึ่งสรุปได้ดังนี้ คือ ภาพสะท้อนด้านการดำรงชีวิต พบเรื่องอาหารการกิน ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย การทำของใช้ในครัวเรือน และวิถีชีวิตชาวพุทธ ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ พบการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด รองลงมา คือ อาชีพล่าสัตว์ หาของป่า และฐานะทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะมีฐานะค่อนข้างยากจน ภาพสะท้อนด้านครอบครัว พบเรื่องการเล็อกคู่ครอง ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว คือ บิดา มารดาและบุตร รวมทั้งเครือญาติ และปัญหาครอบครัว ภาพสะท้อนด้านความเชื่อ พบความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีมากที่สุด ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง ไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ ความเชื่อเรื่องบุคคล ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ความเชื่อเรื่องบาปบุญเวรกรรม ความเชื่อเรื่องชาติภพ ความเชื่อเรื่องหมอดู โหราศาสตร์การดูฤกษ์ยาม และความเชื่อเรื่องความฝัน ภาพสะท้อนค่านิยม พบค่านิยมความมีฐานะ ค่านิยมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และค่านิยมการพึ่งพาอาศัยกัน และภาพสะท้อนด้านจริยธรรม พบจริยธรรมด้านความรับผิดชอบซึ่งพบมากที่สุด จริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวทิจริยธรรมด้านความเมตตากรุณา จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ จริยธรรมด้านความสามัคคี จริยธรรมด้านความมีเหตุผล จริยธรรมด้านความประหยัด และจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์

สุกัญญา อุ่นแก้ว (2555) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมแปลง: การวิเคราะห์ความแตกต่างด้านเนื้อหาและภาพสะท้อนทางสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมวรรณกรรมแปลง

ตามสื่อต่าง ๆ มาวิเคราะห์ความแตกต่างด้านเนื้อหาและภาพสะท้อนทางสังคม ทั้งวรรณกรรมต้นฉบับและวรรณกรรมแปล ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรมแปลที่ปรากฏตามสื่อต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจลักษณะการใช้วรรณกรรมแปลในปัจจุบัน และลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรม โดยมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) ชั้นศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมแปล
- 2) ชั้นศึกษาความแตกต่างด้านเนื้อหาและภาพสะท้อนทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปของวรรณกรรมแปล
- 3) ชั้นรวบรวมวรรณกรรมแปลที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ จำนวน 50 บท มาวิเคราะห์ในแง่ของความแตกต่างด้านเนื้อหาและภาพสะท้อนทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ทางด้านเนื้อหาที่พบมากที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรม เนื้อหาด้านการศึกษาพบเป็นลำดับที่สอง เนื้อหาที่ปรากฏเป็นลำดับที่สาม คือ ด้านศาสนา ด้านความรักปรากฏเป็นลำดับที่สี่ ส่วนเนื้อหาที่ไม่ปรากฏมีทั้งหมด 2 ด้าน คือ ด้านการเมืองการปกครอง และด้านเศรษฐกิจ ส่วนการวิเคราะห์ความแตกต่างด้านภาพสะท้อนสังคม พบมากที่สุด คือ ภาพสะท้อนสังคมทางด้านวัฒนธรรม ภาพสะท้อนสังคมทางเพศศึกษาปรากฏเป็นอันดับสอง ภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏเป็นอันดับสาม คือ ภาพสะท้อนสังคมทางด้านความเห็นแก่ตัว ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏเป็นอันดับที่สี่ ภาพสะท้อนสังคมทางด้านความรัก ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏเป็นอันดับห้า ภาพสะท้อนสังคมทางด้านการเมืองการปกครอง ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏเป็นอันดับหก ภาพสะท้อนสังคมทางด้านความดีความชั่ว ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏเป็นอันดับที่เจ็ด ภาพสะท้อนสังคมทางการศึกษา ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏเป็นอันดับที่แปด ภาพสะท้อนสังคมทางเศรษฐกิจ และภาพสะท้อนสังคมทางด้านศาสนานั้นปรากฏเป็นลำดับสุดท้าย

LU ZUOXI (2561) ได้ศึกษาภาพสะท้อนเยาวชนชาวไทยในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทนวนิยาย พ.ศ. 2556-2557 พบว่า วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทนวนิยาย พ.ศ.2556-2557 สะท้อนให้เห็น 1)วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเยาวชนในชนบทอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สวยงาม มีบรรยากาศที่น่าอยู่อาศัย ได้รับการปลูกฝังความเชื่อเพื่อเรียนรู้ และพึ่งพาอาศัยสภาพแวดล้อมธรรมชาติรอบตัว เรียนรู้การดำรงชีวิตจากครอบครัว มีความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ดี เป็นความรักความผูกพันกับบิดามารดาและใช้เวลาว่างอย่างอิสระในพื้นที่กว้างขวาง 2) วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเยาวชนในเมือง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่แออัด อากาศร้อนอบอ้าวและการจราจรหนวดย และเรียนรู้ในระบบโรงเรียน ซึ่งสอนให้รับผิดชอบในการรักษาสภาพแวดล้อม ได้รับการปลูกฝังนิสัยและการอยู่ร่วมกับคนอื่น แต่ในเมืองที่ไม่มีพื้นที่ใช้เล่นในเวลาว่างจึงเล่นคอมพิวเตอร์และไปห้างสรรพสินค้า 3) ภาพสะท้อนด้านคุณลักษณะของเยาวชนในสังคมไทย มีความอดทนต่อความลำบากและปรับตัวกับสภาพแวดล้อม

ใหม่ ๆ และมีความกตัญญูช่วยเหลือครอบครัวและหางานทำเลี้ยงดูครอบครัว และมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อคนอื่น ช่วยเหลือเพื่อที่ได้รับบาดเจ็บ เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมไทย

HU QIUBO (2564) ได้ศึกษาภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2558-2561 พบว่า นวนิยายเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ.2558-2561 ได้สะท้อนภาพสังคมไทยไว้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิถีชีวิต พบว่า สังคมชนบทแวดล้อมด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ บริสุทธิ์สวยงาม เงียบสงบ วิถีชีวิตของคนเรียบง่าย ผูกพัน ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ในขณะที่วิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองที่แวดล้อมด้วยความเจริญทางวัตถุ อากาศไม่บริสุทธิ์ การจราจรติดขัดจะมีความรีบเร่งและแข่งขันกันสูง 2) ด้านความสัมพันธ์ของคนในสังคม พบว่า คนในสังคมชนบทมีความสัมพันธ์กันด้วยน้ำใจ ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นแบบสายเลือดและความสัมพันธ์กับคนภายนอกจะเป็นไปตามสถานภาพและหน้าที่ทางจริยธรรม ความสัมพันธ์กับสัตว์เลี้ยงในฐานะเพื่อนร่วมชีวิต และความสัมพันธ์กับธรรมชาติในฐานะปัจจัยเครื่องยังชีพ 3) ด้านการเมืองเป็นความขัดแย้งทางความคิดของคนรุ่นเก่าที่ต้องการให้คนอยู่ในกรอบที่รัฐกำหนด ห้ามโต้แย้งขณะที่คนรุ่นใหม่ต้องการอิสรภาพและมองว่าชีวิตที่อยู่ในกรอบนั้นไร้สีสัน 4) ด้านวัฒนธรรม พบว่า มีหลากหลายทั้งด้านมารยาทประเพณีความเชื่อและค่านิยม 5) ด้านคุณธรรมที่คนในสังคมไทยได้ปลูกฝังให้แก่บุตรหลานของตน พบว่า มีหลากหลายเช่นกัน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องวรรณกรรมเยาวชน

พรรณทิตา ปานเอี่ยม (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ปี พ.ศ. 2552 ประเภทนวนิยาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลแว่นแก้ว ประจำปี พ.ศ. 2552 เรื่อง ขวดคนอยู่ไหนใต้ บ้านต่างสายเลือด การกลับมาของดาวหางดวงที่เจ็ด และหมิพิทักษ์ฝัน ในด้านเนื้อเรื่อง แนวคิด กลวิธีการประพันธ์ และคุณค่า ผลการวิจัยพบว่า ในด้านเนื้อเรื่องผู้แต่งนำเสนอเนื้อเรื่อง 2 ลักษณะ คือ เนื้อเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัยในโลกสมมุติ และเนื้อเรื่องผจญภัยในโลกแห่งความเป็นจริง มุ่งเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมองชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว และแนวคิดเรื่องมิตรภาพ ด้วยกลวิธีการประพันธ์ทั้งในด้านตัวละคร การเล่าเรื่อง การนำเสนอเรื่อง และการใช้ภาษาที่มีศิลปะพอควร สามารถสื่อความหมายให้แก่ผู้อ่านที่เป็นเยาวชนได้ค่อนข้างดี ส่วนในด้านคุณค่า พบว่ามี 3 ด้าน คือ คุณค่าด้านความรู้ คุณค่าทางอารมณ์ และทางคุณธรรมจริยธรรม

วชิราภรณ์ สุวรรณวางกูร (2554) ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทสารคดี พ.ศ. 2546-2552 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาและกลวิธีการเขียน การใช้ภาษา และคุณค่าในวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลแว่นแก้ว ประเภทสารคดี

อัตชีวประวัติ พ.ศ. 2546-2552 จำนวน 5 เล่ม ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทสารคดีอัตชีวประวัติ ทั้ง 5 เล่ม มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตของผู้เขียน ตลอดจนวิถีชีวิต วัฒนธรรมและเพณีในท้องถิ่น ได้แก่ เรื่องวันवारของแม่ เมื่อย้ายอายุเท่าหนุ และบ้านชายทุ่ง และมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในเรื่องของการเป็นนักเล่นเปียโนและนักวิ่ง ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ในเรื่องนั้นเพียงอย่างเดียว ได้แก่ เรื่อง ศิลปินวัยใส และได้ผู้เฒ่า ส่วนเนื้อหาของวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทสารคดีอัตชีวประวัติ ทั้ง 4 เล่ม กล่าวถึงความรู้ด้านดนตรีและกรีฑา ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่การศึกษา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ การเกษตร การแสดง และการละเล่น ความรู้ทางพฤกษศาสตร์ ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ และความรู้เกี่ยวกับภาษา และการแสดงทรรคนะหรือความคิดเห็น ด้านกลวิธีการเขียนวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทสารคดีอัตชีวประวัติทั้ง 5 เล่มพบว่า มีการตั้งชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง การเสนอเรื่อง การปิดเรื่อง และศิลปะการจัดรูปเล่ม และด้านกลวิธีการใช้ภาษาในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทสารคดีอัตชีวประวัติทั้ง 5 เล่ม พบว่า มีการใช้คำและสำนวนไทย ใช้ภาพพจน์แบบอุปมาเป็นส่วนใหญ่ ใช้โวหารแบบบรรยายโวหาร อธิบายโวหาร สาธกโวหาร และพรรณนาโวหารในการเล่าเรื่อง โดยให้บรรยายโวหารเป็นหลัก มีการใช้ภาษาระดับทางการ กึ่งทางการ และภาษาระดับสนทนา โดยใช้ภาษาระดับกึ่งทางการและระดับสนทนาเป็นส่วนใหญ่ คุณค่าที่ได้รับจากวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทสารคดีอัตชีวประวัติทั้ง 5 เล่ม มี 3 ประการ คือ คุณค่าด้านการให้ความรู้ คุณค่าด้านการให้ความบันเทิง และคุณค่าด้านการให้แง่คิด

กฤษฏีกา ซาพิมล (2556) ได้ศึกษาเรื่อง วรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ รางวัลหนังสือดีเด่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รางวัลแว่นแก้ว และรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ระหว่างปีพุทธศักราช 2546-2555 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบกับเนื้อหาและองค์ประกอบทางวรรณศิลป์ของวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ รางวัลหนังสือดีเด่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รางวัลแว่นแก้ว และรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ระหว่างปีพุทธศักราช 2546-2555 จำนวน 15 เรื่อง ศึกษาด้วยกลวิธีการวิเคราะห์วรรณกรรม นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบกับเนื้อหาของวรรณกรรมเยาวชนมีความสัมพันธ์กัน รูปแบบวรรณกรรมเยาวชนแบบนวนิยายสมจริงแนวเรื่องเล่าชีวิตเป็นที่นิยมมากที่สุดเพราะสามารถนำเสนอเนื้อหาได้หลากหลาย ส่วนรูปแบบวรรณกรรมเยาวชนแบบนวนิยายสมจริงแนวเรื่องราวของสัตว์พบว่า มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรัก ขณะที่เนื้อหาที่เกี่ยวกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์พบเฉพาะใน

รูปแบบวรรณกรรมเยาวชนแบบจินตนิยายแนวจินตนาการที่มีตัวละครเอกเป็นมนุษย์ ส่วนด้านองค์ประกอบทางวรรณศิลป์ของวรรณกรรมเยาวชน พบว่า โดยส่วนใหญ่ทั้งด้านกลวิธีการแต่งและด้านการใช้ภาษา ผู้เขียนมักจะเลือกใช้วิธีการที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อให้ผู้อ่านสามารถอ่านวรรณกรรมเยาวชนได้อย่างเพลิดเพลิน การสร้างงานเขียนวรรณกรรมที่เหมาะสมสำหรับเยาวชน จึงมีวิธีการที่สื่อสารอย่างตรงไปตรงมา เล่าเหตุการณ์อย่างชัดเจน ผู้อ่านสามารถรู้จักอุปนิสัย ลักษณะของตัวละครได้ทันที สามารถเข้าใจความหมายของสาระสำคัญในวรรณกรรมเยาวชน โดยผ่านกลวิธีการใช้ภาษาที่เรียบง่าย ผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายได้ ทั้งนี้สามารถนำผลความรู้ที่ได้พัฒนาเป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการอ่านวรรณกรรมเยาวชน เช่น การสร้างใบความรู้ประกอบการอ่านวรรณกรรมเยาวชน เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พบว่า มีนักวิชาการได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเยาวชนและภาพสะท้อนสังคมในหลายมิติ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ใดศึกษาอิทธิพลของสภาพสังคมที่มีต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ในวรรณกรรมเยาวชน ฉะนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลเยาวชนแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เพื่อศึกษาอิทธิพลของสภาพสังคมที่มีต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ ที่ปรากฏในวรรณกรรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อิทธิพลของสภาพสังคมที่มีต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์: กรณีศึกษาวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน และเพื่อศึกษาภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน จำนวน 18 เรื่อง โดยวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเยาวชน 8 ประการ คือ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์ สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ และภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน โดยดำเนินการวิจัยตามกระบวนการ ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดการข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ โดยยึดหลักแนวคิดภาพสะท้อนสังคม และยึดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่บรรจุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในการเก็บข้อมูลแยกออกเป็น 2 ประเด็น คือ ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมและคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ โดยอาศัยวิธีการศึกษาในแนวพรรณนาวิเคราะห์

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของสภาพสังคมที่มีต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์: กรณีศึกษาวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (2551, หน้า 7) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ดำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

1.2 ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้องประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งกาย วาจา ใจ

1.3 มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

1.4 ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

1.5 อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.6 มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่การงานด้วยความเพียรพยายาม อดทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

1.7 รักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1.8 มีจิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน

2. แนวคิดเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคม

ภาพสะท้อนสังคม เป็นสิ่งที่สะท้อนมาจากตัวของวรรณกรรมเป็นการถ่ายทอดสภาพสังคมจากนักประพันธ์โดยใช้ภาษาเป็นสื่อ แสดงการเกิดขึ้นของสังคมปรากฏตั้งแต่แบบแผน รวมถึงบรรทัดฐานที่วรรณกรรมได้นำเสนอชีวิตและการดำเนินชีวิตตามจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

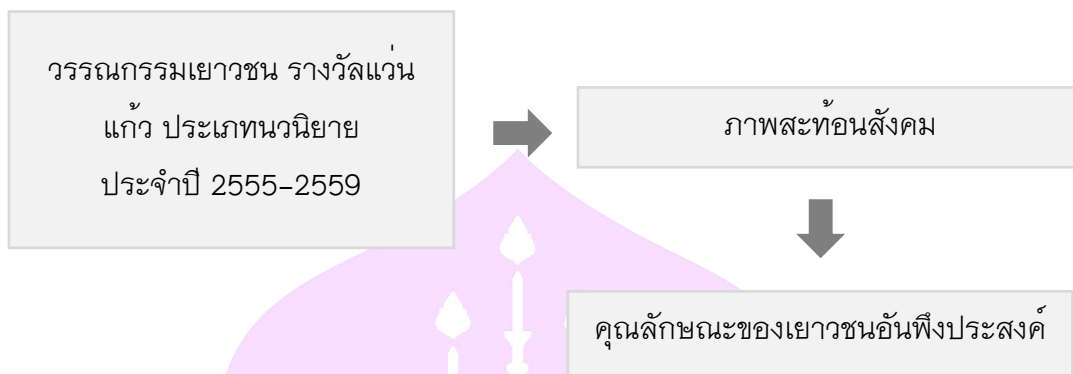
ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเนื้อหาในวรรณกรรมเยาวชน จำนวน 18 เรื่อง แล้วนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. อ่านวรรณกรรมเยาวชน จำนวน 18 เรื่อง
2. ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย 18 เรื่อง ที่เกี่ยวกับสภาพสังคมและคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์
3. บันทึกพฤติกรรมของตัวละคร บทสนทนา สถานการณ์ที่แสดงออกถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยระบุเรื่องที่อ่าน ตัวละคร เลขหน้า

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยวิเคราะห์ตัวบทที่ปรากฏสภาพสังคมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยพิจารณาจากพฤติกรรมของตัวละคร บทสนทนา สถานการณ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดภาพสะท้อนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ
2. กำหนดประเด็นการวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แต่ละข้อ ระบุหน้าที่ปรากฏข้อความ
3. ศึกษาอย่างละเอียดเพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยการยกข้อความที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เปรียบเทียบกับข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. สรุปและอภิปรายผล เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถด้านภาษา และวรรณกรรม
5. ผู้วิจัยนำผลการศึกษามาเรียบเรียงและสรุปผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมและคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน รางวัลแว่นแก้ว ประเภทนวนิยาย ประจำปี 2555-2559 และจำแนกประเด็นภาพสะท้อนสังคมและคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพสะท้อนสังคม

วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ด้วยว่าวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นถึงความคิดของคนในสังคม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของสังคม ผู้คนในสังคม ทำให้ผู้อ่านเห็นอิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคมและเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้ประพันธ์ได้เป็นอย่างดี วรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 ได้กล่าวถึงความเป็นไปของสังคมไทยหลายด้าน ทั้งวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ คุณธรรมและจริยธรรม การอนุรักษ์ การเมือง ปัญหาในสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้วิจัยจึงสนใจวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 โดยปรากฏภาพสะท้อนสังคม มีรายละเอียดการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ด้านวัฒนธรรม

ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เป็นวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยม มารยาททางสังคม และเชื้อชาติ ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม มากถึง 84 ครั้ง โดยมีรายละเอียดตามตัวอย่างการวิเคราะห์ดังนี้

“...ความเครียดปกคลุมไปทั่วโรงเรียนบ้านทุ่งหนองเหนียง ลูกกลมลงสู่นักเรียนที่นำเสนอ ไม่เว้นแม้แต่ต้นสักคู่ ก่อนกลับบ้านเย็นนั้น **ต้นสักคู่จึงกลายเป็นผู้สร้างพลังใจให้กับเด็ก ๆ** เนื่องจากเจ้าตัวเล็กที่เครียดและกังวลจัดถึงกับหันมานั่ง **ยกมือไหว้อธิษฐาน**

‘สาธุ ขอให้เทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ที่ต้นสักคู่นี้ ช่วยดลบันดาลให้ การรับรองการประเมินในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อย่ามีอะไรติดขัดเลย และขอให้ผ่านการประเมินด้วยเถิด’

‘คุณทำอะไรนะ คุณก่อ’ เด็กหญิงนารีแปลกใจ

‘บนบานต่อเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนต้นสักคู่นี้ครับ ยายผมเคยบอกว่า ต้นไม้ใหญ่ ๆ ทุกต้นมักจะมีเทวดามาสถิตอยู่ คอยคุ้มครองรักษา’

เป็นคำตอบจากเด็กชายก่อเกียรติ ซึ่งทำให้อีกหลาย ๆ คนทำตามกันเป็นแถว

‘สาธุ! หากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยให้งานผ่านไปด้วยดี ลูกข้างจะนำขนมมณเฑียร ผลไม้มาถวายนะเจ้าคะ’ เสียงเล็กแหลมสมตัวของพี่หญิงดังกว่าใคร...

(สักคู่กับครูไหล, 2563, หน้า 96-98)

จากตัวอย่างข้างต้น ก่อเกียรติและเพื่อน ผู้เกิดความเครียดและกังวล ไม่รู้จะจัดการกับ สภาวะความเครียดอย่างไรดี จึงได้ “ยกมือไหว้อธิษฐาน” และ “บนบาน” ต่อต้นสักคู่นี้ ซึ่งปรากฏชุดคำที่ว่า “สาธุ” “ขอ” “ดลบันดาล” “ลุล่วงไปด้วยดี” “อย่ามีอะไรติดขัด” และ “ผ่านการประเมินด้วยเถิด” ล้วนแต่เป็นชุดคำเกี่ยวกับความเชื่อที่บนบานต่อ “เทวดาและ สิ่งศักดิ์สิทธิ์” ที่สถิตอยู่ในต้นสักคู่นั้น และความเชื่อดังกล่าวก็ไม่ได้เกิดขึ้นใหม่ ณ ช่วงเวลานั้น แต่ถูกสืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ดังข้อความที่ว่า “ยายผมเคยบอกว่า ต้นไม้ใหญ่ ๆ ทุกต้น มักจะมีเทวดามาสถิตอยู่คอยคุ้มครองรักษา” นั้นหมายความว่าในรุ่นของยาย หรือช่วงเวลา ก่อนหน้านั้นก็ปรากฏลักษณะความเชื่อเช่นเดียวกัน แม้ว่าความเชื่อนี้จะเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น จับต้องไม่ได้ แต่สามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของก่อเกียรติและเพื่อน ๆ ให้หายจากความเครียดได้ ดังข้อความที่ว่า “ต้นสักคู่นี้จึงกลายเป็นผู้สร้างพลังใจให้กับเด็ก ๆ” ไม่เพียงเท่านั้น คำกล่าวที่ เคยได้ยินมาโดยตลอดว่า “ผีมีสัจจะ คนมีสัจจะ” ยังเข้าทำนองเดียวกันกับตัวอย่างข้างต้นที่ว่า “สาธุ! หากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยให้งานผ่านไปด้วยดี ลูกข้างจะนำขนมมณเฑียร ผลไม้มาถวาย นะเจ้าคะ” แสดงให้เห็นถึงลักษณะข้อตกลงเชิงผลประโยชน์ระหว่างคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เมื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถทำหน้าที่ตามความเชื่อให้บรรลุไปด้วยดี ก็จะได้รับผลตอบแทน ตามที่ได้บนบานเอาไว้ นอกจากความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งลี้ลับแล้วยังพบความเชื่อ ทางศาสนาจากเรื่อง เช่นในสวน ดังตัวอย่าง

“ค่าวันนั้น ย่ากลับจากปฏิบัติธรรมแล้วไม่เห็นแม่
 ย่าคาดคั้นอยู่นานกว่าพ่อจะยอมบอก แล้วจู่ ๆ ย่าก็ร้องไห้ ร่ำพันถึงเหตุการณ์
 ตอนที่ปู่ทอดทิ้งย่าทอดไปมีผู้หญิงอื่น ทำให้ย่าทอดกับย่าต้องอยู่เผชิญชีวิตกัน
 เพียงสองคนแม่ลูก ไม่คิดว่าวันหนึ่งเหตุการณ์ทำนองเดียวกันจะเกิดขึ้นกับลูกชาย
 และหลานของตัวเองซ้ำรอยเดิมอีกครั้ง ย่ามองผมแล้วดึงตัวเข้าไปกอด
 “ไม่มีแม่ แต่เซนก็ยังมีย่านะลูก” ย่าพูดไปพลาบเคี้ยวหมากไปพลาบ
 “มันคงเป็นเวรเป็นกรรมกรรมะมัง เราเคยไปพรากรลูกพรากรแม่เขา วันหนึ่งแม่ก็
 เลยมายพรากรจากเราไป” ย่าพาดพิงไปถึงเรื่องที่พ่อเคยใช้หนังสือถึงแม่นกตาย
 ตอนเป็นเด็ก...”

(เซนในสวน, 2562, หน้า 48)

ความเชื่อเรื่อง เวรกรรม มักถูกอ้างเมื่อกล่าวถึงคำว่า ศาสนา แทบจะทุกครั้ง ตัวอย่าง
 ข้างต้นก็เช่นกัน “พ่อเคยใช้หนังสือถึงแม่นกตายตอนเป็นเด็ก” ปรากฏลักษณะการผูกเวร
 กรรมด้วยการ “ยิงแม่นกตาย” นั้นแสดงว่าลูกนกต้องกำพร้าแม่ในทันที เวรกรรมดังกล่าว
 ได้ส่งผลให้ลูกของพ่อ นั่นคือ เซน กำพร้าแม่เช่นเดียวกับลูกนก ปรากฏชุดคำที่ว่า “เวรกรรม
 กรรมะมัง” “พรากรลูกพรากรแม่” และ “แม่ก็เลยมายพรากรจากเราไป” ล้วนแต่เป็นชุดคำที่สื่อถึง
 ความเชื่อเรื่องเวรกรรม ผ่านภาพสะท้อนความเชื่อทางศาสนา ที่ถูกแฝงลงไปในตัวของ “ย่า”
 ปรากฏคำว่า “ปฏิบัติธรรม” ผู้เขียนสร้างให้ย่าเป็นผู้มีศีลธรรม มีความเชื่อเรื่องเวรกรรม เป็นผู้
 ถ้ายทอดลักษณะ ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องเวรกรรมในทำนองเดียวกับพ่อและเซน
 ดังปรากฏในข้อความที่ว่า “ปู่ทอดทิ้งย่าทอดไปมีผู้หญิงอื่น ทำให้ย่าทอดกับย่าต้องอยู่เผชิญชีวิต
 กันเพียงสองคนแม่ลูก” คำว่า “เผชิญชีวิต” ทำให้ย่ารู้ซึ่งในความรู้สึกของเซนที่ขาดแม่ไป
 จึงพยายามปลอบใจเซน “ไม่มีแม่ แต่เซนก็ยังมีย่านะลูก” เพื่อป้องกันไม่ให้เซนรู้สึกโดดเดี่ยว
 และต้อง “เผชิญชีวิต” เพราะขาดแม่ เหมือนที่ตัวย่าต้องเผชิญชีวิตกับย่าทอดเพราะขาดปู่ทอด
 ไปเช่นกัน นอกจากวัฒนธรรมด้านความเชื่อแล้ว ยังปรากฏวัฒนธรรมด้านศิลปะวัฒนธรรมจากเรื่อง
 เอ้อระเหยลอยคอค และ เซนในสวน ดังตัวอย่าง

“...สองวันต่อมา ผมและสามพี่น้องนั่งฟังตาตรงร้องเพลงต้นกำรำเคียว
เพลงเกี่ยวข้าว เพลงพวงมาลัย เพลงเรือ แล้วพวกเรา ก็หัดร้องตาม แต่มีเปรี๊ยะ
 คนเดียวที่ตาตรงชมว่าเสียงใส ส่วนผมเสียงห้วนสั้น ขาดลูกเอื้อนที่พลิวไหวไปตาม

ทำนองเพลง ฟังมาหลายวันยังสรุปไม่ได้ว่าจะใช้เพลงไหนไปร้องหน้าห้อง เพราะแต่ละเพลงร้องยากพอ ๆ กัน

หนังสือเป็นแหล่งข้อมูลเดียวที่จะหาคำตอบได้ ผมจึงเปิดอ่านไปเรื่อย ๆ จนถึงเรื่องเพลงพื้นบ้านต่างภาค เลยได้รู้ว่าทางเหนือคำว่า ขอแปลว่าเพลง เช่น ขอปั้นฝ้าย ขอล่อน่าน เมื่อพูดถึงนักร้องต้องเรียกว่า ช่างขอ ส่วนเพลงกล่อมเด็กเรียกว่า เพลงอื้อ

ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรียกนักร้องว่าหมอลำ เพราะคำว่า หมอ ไม่ได้หมายถึงแพทย์ผู้รักษาโรค แต่ แปลว่าผู้ชำนาญ ส่วน ลำคือการร้อง เซ็ง คือพ่อนรำ ผีฟ้าหมายถึงเทวดา เพลงที่มีตัวอย่างประกอบ ก็เช่น ลำทางสั้น ลำทางยาว ส่วน ลำเตย เป็นทำนองเพลงรักสมัยใหม่ เครื่องดนตรีหลัก ๆ ได้แก่ แคน พิณ

ผมพลิกไปหน้าที่เกี่ยวกับเพลงทางใต้ เช่น เพลงบอก ใช้ร้องเพื่อประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวหรือเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบ แล้วก็อ่านเจอเพลงชื่อแปลก ๆ อย่าง เพลงชาน้อง ซึ่งหมายถึงเพลงกล่อมเด็ก ยิ่งอ่านผมยิ่งรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผมไม่เคยสนใจมาก่อน คิดว่าถ้ามีเวลาว่างจะศึกษาอย่างจริงจังอีกครั้ง แต่ตอนนี้ปวดหัวมาก เพราะยังไม่รู้ว่าเพลงไหนเหมาะกับมือใหม่อย่างผมบ้าง...”

(เอื้อระเหยลยคย, 2563, หน้า 82)

จากตัวอย่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นศิลปวัฒนธรรมด้านเพลงพื้นบ้านทุกภาคของประเทศไทย เริ่มที่ภาคกลางซึ่งปรากฏชุดคำ “เพลงเต็นกำรำเคียว” “เพลงเกี่ยวข้าว” “เพลงพวงมาลัย” และ “เพลงเรือ” โดยชุดคำเหล่านี้แฝงไปด้วยภาพสะท้อนของการประกอบอาชีพ นั่นคือ การทำเกษตรกรรม จาก “เพลงเต็นกำรำเคียว” และ “เพลงเกี่ยวข้าว” และวิถีชาวบ้านในภาคกลาง ในช่วงฤดูน้ำหลาก มวลน้ำจากภาคเหนือไหลบ่าลงสู่ภาคกลาง ทำให้เกิดวิถีการเดินเรือ สังเกตได้วัฒนธรรมการร้อง “เพลงเรือ” นอกจากนี้ยังปรากฏการสื่อถึงเรื่องราวการเกี่ยวพาราสีของผู้คนในถิ่นภาคกลาง ไม่ว่าจะเป็นช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยว เทศกาลงานรื่นเริง หรืองานมงคลต่าง ๆ ผ่านเพลงพวงมาลัย

ส่วนภาคเหนือ ปรากฏชุดคำที่สื่อถึงเพลงพื้นบ้าน ได้แก่ “ขอ” “ขอปั้นฝ้าย” “ขอล่อน่าน” และ “เพลงอื้อ” โดยมีผู้ถ่ายทอดหรือผู้ขับร้องเฉพาะถิ่นที่เรียกว่า “ช่างขอ” ซึ่งแฝงไปด้วยภาพสะท้อนวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของชาวเหนือคือ การปั้นฝ้าย ผ่าน “ขอปั้นฝ้าย” และการดำเนินชีวิตประจำวันคือ “เพลงอื้อ” หรือทำนองอื้อ โดยการอื้อจะใช้สำหรับการกล่อมเด็กในภาคเหนือ แม้วัฒนธรรมดังกล่าวจะอยู่ในเขตภาคเหนือก็ตาม ในแต่ละท้องถิ่นก็จะมีควม

แตกต่างกันไป ทั้งการใช้คำ ลักษณะบังคับฉันทลักษณ์ เสียงวรรณยุกต์ รวมถึงทำนองบางทำนอง โดยขึ้นอยู่กับกาพย์ทอนและสำเนียงการพูดของท้องถิ่นนั้น ๆ

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงเพลงพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏชุดคำที่ว่า “ลำ” “เซ็ง” “ลำทางสั้น” “ลำทางยาว” และ “ลำเตี้ย” โดยมีผู้ถ่ายทอดหรือผู้ขับร้องที่เรียกว่า “หมอ” และปรากฏการกล่าวถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบเพลงพื้นบ้านนั้นคือ “แคน” และ “พิณ” จะเห็นได้ว่าชุดคำเหล่านี้สะท้อนภาพความเป็นเพลงพื้นบ้านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยการแฝงวัฒนธรรมลงไปในบทเพลง ทั้ง “ลำทางสั้น” และ “ลำทางยาว” ซึ่งปรากฏความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งลึกลับ คือ “ผีฟ้า” หรือเทวดา นอกจากนี้ยังปรากฏการเล่าเรื่องราวความรัก ผ่าน “ลำเตี้ย” ด้วย

สุดท้าย คือ เพลงพื้นบ้านภาคใต้ นั่นคือ “เพลงบอก” และ “เพลงชาน้อง” สะท้อนให้เห็นวิธีการดำเนินชีวิตนั่นคือ วิธีการแจ้งข้อมูล ข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ผ่าน “เพลงบอก” และการเลี้ยงดูบุตรผ่านเพลงกล่อมเด็ก นั่นคือ “เพลงชาน้อง”

ชุดคำที่วิเคราะห์ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมในแต่ละภาค แต่ละท้องถิ่นว่า มีลักษณะแตกต่างกันไปตามภูมิประเทศ การดำรงชีพ ภาษา และนาฏกรรม ขณะเดียวกันยังเป็นสิ่งบ่งถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่แฝงลงไปในบทเพลง แม้เพลงนั้นจะอยู่ในภาคหรือถิ่นเดียวกันก็ตาม นอกจากศิลปวัฒนธรรมด้านเพลงพื้นบ้านข้างต้นแล้ว ยังพบศิลปวัฒนธรรมด้านประเพณี จากตัวอย่างเรื่อง เช่นในสวน ดังนี้

“...พอล่วงเข้าเดือนตุลาคมก็เป็นเทศกาลงานบุญออกพรรษา ย่าทำกับข้าวหลายอย่างไปทำบุญ ทั้งแกงส้มปลาช่อน ผัดเผ็ดปลาดุก ฉู่ฉี่ปลาหมอคั่วเทศ ขนมหวาน ย่าก็ทำจากดอกโสนที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งกำลังบานสะพรั่งอยู่ตามท้องทุ่งคิ่งน้ำเหลืองอร่ามงดงาม

ผมตามย่าไปวัดในวันที่มีการตักบาตรเทโว ย่าบอกว่าอีกสองสัปดาห์จะเป็นงานทอดกฐิน ทั้งงานทำบุญช่วงออกพรรษาและงานทอดกฐินผมไม่เจอกับใหม่เลยเจอแต่เจริญพรซึ่งอยู่ที่วัดอยู่แล้ว หลังงานทอดกฐิน ผมกับเจริญพรจึงชวนกันขี่รถจักรยานไปหาใหม่ที่บ้าน...”

(เช่นในสวน, 2562, หน้า 91)

จากตัวอย่างข้างต้นสะท้อนวัฒนธรรมทางประเพณี ปรากฏชุดคำที่ว่า “งานบุญออกพรรษา” “การตักบาตรเทโว” และ “งานทอดกฐิน” ซึ่งชุดคำทั้งหมดล้วนสื่อไปในทิศทางเดียวกัน คือ ประเพณีทางศาสนา ทั้งสามชุดคำมีความสัมพันธ์กันโดยเริ่มจากงานบุญออกพรรษา ก่อนแล้วจึงตักบาตรเทโว และตามด้วยงานทอดกฐิน ซึ่งมีเวลาเพียงหนึ่งเดือนหลังจากออกพรรษา ไม่เพียงเท่านั้น ยังปรากฏวิถีปฏิบัติให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมดังกล่าวตามชุดคำที่ว่า “อย่าทำกับข้าวหลายอย่างไปทำบุญ” และ “ผมตามย่าไปวัด” โดยเชื่อว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการได้มาซึ่งบุญ ปรากฏคำว่า “ทำบุญ” ถือเป็นความเชื่อทางศาสนา ประเพณีทางศาสนา จึงมีบทบาทสำคัญด้านการสร้างความสามัคคี เป็นกฎเกณฑ์ทางสังคม เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ และขัดเกลาให้ผู้คนในสังคมเป็นคนดีตามหลักของศาสนา ไม่เพียงวัฒนธรรมด้านความเชื่อ และศิลปวัฒนธรรม จากตัวอย่างที่กล่าวไปแล้วข้างต้น เรื่อง เอ๋อระเหยลยคอค ยังปรากฏวัฒนธรรมด้านค่านิยม ดังตัวอย่างการวิเคราะห์ต่อไปนี้

“...‘นายตั้งใจจะทำเรื่องอะไร’ ตอบถามเป็นงานเป็นการ

‘ตั้งใจจะไม่ทำ’ ผมเริ่มหงุดหงิดที่ตอบไม่ร่วมประณามคู่อริด้วยกัน

‘ถ้ารู้หัวข้อ เราจะช่วยหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ตให้ เพราะใกล้เปิดเทอมแล้ว’

ตอบพูดจ้อย ๆ

‘บอกว่าไม่ทำ’ ผมขึ้นเสียงจนสามพี่น้องหันมามอง **ปล่อยให้เจียบมันบ้า**

ทำไปคนเดียวเถอะ”

ไม่เอาเปรียบผู้หญิงมากไปเธอ ตอบถามอย่างใจเย็น “ฉันเคยทำรายงานคนเดียว เพราะได้เข้ากลุ่มกับพวกเธอ **รู้สึกว่าคุณโดนเอาเปรียบ** เลยไม่อยากให้ใครมองนายอย่างนั้น...”

(เอ๋อระเหยลยคอค, 2563, หน้า 40)

“...‘ที่นี่เชื่อแล้วใช้มั้ยว่า การดูนกสนุกตื่นเต้นกว่าเล่นเกมตั้งเยอะ’

‘มันสนุกคนละแบบครับ’ ผมรู้สึกอย่างนั้นจริง ๆ **แต่การดูนกจะสนุกกว่านี้** ถ้าไม่มีชื่อเจียบเข้ามาวนเวียนอยู่ในหัว’

‘แต่ทำรายงาน’ อานพก้มหน้าก้มตาสาवเส้นไหมไล่ปาก ‘**ถ้รู้สึกช่วยเพื่อนทำบ้าง** **ปล่อยให้ผู้หญิงทำคนเดียวไม่เห็นแก่ตัวไปหน่อยเธอ**...”

(เอ๋อระเหยลยคอค, 2563, หน้า 45)

เพศหญิง มักเป็นเพศที่อ่อนแอ ถูกรังแก และถูกเอาเปรียบ คำพูดดังกล่าวเป็นค่านิยมที่คนไทยหรือผู้คนทั่วไปตราหน้าให้กับเพศหญิง ดังตัวอย่างทั้งสองตัวอย่างข้างต้นจากเรื่องเอ๋อระเหยลอยคอ ปราบกฏภาพสะท้อนค่านิยมเกี่ยวกับเพศหญิง ที่มักถูกเอาเปรียบอยู่เสมอ ปราบกฏชุดคำจากต๊อบและอานพที่ว่า “ไม่เอาเปรียบผู้หญิงมากไปเธอ” และ “ปล่อยให้ผู้หญิงทำคนเดียวไม่เห็นแก่ตัวไปหน่อยเธอ” แสดงให้เห็นว่าเพศหญิง ในที่นี้คือ เจ๊ียบ ตกเป็นผู้ถูกเอาเปรียบจากณัฐ ซึ่งเป็นตัวแทนของเพศชาย โดยเฉพาะคำพูดของต๊อบที่ว่า “รู้สึกว่าคุณเองโดนเอาเปรียบ” ที่เข้าใจความรู้สึกของการโดนเอาเปรียบเพราะมีประสบการณ์มาก่อน จึงเตือนณัฐด้วยความปรารถนาดีเพียงเพราะไม่อยากให้คนอื่นมองณัฐว่าเป็นคนไม่ดีตามข้อความที่ว่า “ไม่อยากให้ใครมองนายอย่างนั้น” ทั้งนี้การเอาเปรียบเพศหญิง ผู้เอาเปรียบมักจะเป็นเพศชายเสมอ ดังชุดคำที่ปรากฏในตัวอย่างที่ว่า “ปล่อยให้เจ๊ียบมันบ้าทำไปคนเดียวเถอะ” ซึ่งเป็นคำพูดของณัฐ โดยเฉพาะชุดคำที่ว่า “ประณามคุณอริ” และ “แต่การตุนกจะสนุกกว่านี้ถ้าไม่มีชื่อเจ๊ียบเข้ามาวนเวียนอยู่ในหัว” ที่สื่อถึงความจงเกลียดจงชัง รำคาญ และรุนแรง เข้าขั้นมองเพศหญิงเป็นศัตรูที่ต้องรวมกัน “ประณาม” ยิ่งเป็นการซ้ำเติมค่านิยมเกี่ยวกับเพศหญิงให้ดูเลวร้ายยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างทั้งสองสร้างให้ “ต๊อบ” กับ “อานพ” ซึ่งเป็นเพศชายเช่นเดียวกับณัฐ เป็นฝ่ายลุกขึ้นมาปกป้องสิทธิและเสรีภาพความเป็นเพศหญิง สะท้อนให้เห็นความเท่าเทียมในสังคมที่ว่า ทุกคนพึงเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ไม่เพียงเพศหญิงเท่านั้นที่ต้องลุกขึ้นมาปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตน แต่ทุกคนทุกคนควรมีหน้าที่และจิตสำนึกความเป็น “มนุษย์” เพื่อความเป็นอารยชนในสังคม นอกจากนี้มารยาททางสังคมก็นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในแง่ของวัฒนธรรม ซึ่งตัวอย่างที่จะยกมาอธิบายต่อไปนี้ได้สื่อถึง “มารยาททางสังคม” ออกมาอย่างชัดเจน

“...**‘สวัสดีครับ’** พอรีบยกมือไหว้ แม้เชื่อว่าตนมีอายุมากกว่า

แดนทำตาม **คุณครูรับไหว้ก่อนเดินเข้ามาหา** เด็ก ๆ ในห้องมองพอกับแดนเป็นตาเดียว

“สวัสดีคะ”

แดนสังเกตเห็นว่าคุณครูคนนี้น้ำตาใจดี ไม่ดุขี้มึน ตาโต จมูกเขตรัน ริมฝีปากเป็นสีชมพูเรื่อ ๆ แม้มันไม่ได้ทำลิปสติก...”

(โลกสวยที่น้ำใส, 2561, หน้า 22)

“...แต่รูปยังวาดไม่เสร็จเลย’

‘ช่างเถอะ เราอยากกลับบ้านแล้ว’

ครามตอบกลับด้วยเสียงอ่อนแรง ค่อย ๆ เก็บของใส่กระเป๋า รูดซิปปิดอย่างดี ก่อนหันไปยกมือไหว้ลาแม่แซที่เย็บผ้าอยู่ ขมื่นขมวดคิ้ว ไม่เข้าใจว่าครามเป็นอะไร แต่เมื่อเห็นว่าเด็กชายจะไปก็ไม่อยากห้าม...”

(เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 68)

เรามักจะได้ยินคำสอนที่ว่า “ไปลาแม่ไหว้” ควบคู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ซึ่งนั่นเป็นวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชาวไทยอย่างหนึ่งที่สะท้อนผ่านตัวอย่างข้างต้นจากเรื่อง โลกสวยที่น้ำใส ซึ่งปรากฏคำว่า “สวัสดีครับ” และ “สวัสดีค่ะ” ในการกล่าวทักทายระหว่างพ่อของแดนกับคุณครู ไม่เพียงเท่านั้นครูยังรับไหว้ตั้งข้อความที่ว่า “คุณครูรับไหว้ก่อนเดินเข้ามาหา” แสดงให้เห็นถึงมารยาททางสังคมเมื่อพบเจอกันครั้งแรก ทั้งนี้ยังปรากฏการให้เกียรติทางสังคมไม่ถือตัว และไม่ใส่ใจเรื่องความอาวุโส ดังปรากฏในข้อความที่ว่า “พ่อรีบยกมือไหว้แม่เชื่อว่าตนมีอายุมากกว่า” ในขณะที่เดียวกันตัวอย่างจากเรื่อง เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น ยังปรากฏภาพสะท้อนการกล่าวอำลาผ่านชุดคำที่ว่า “ยกมือไหว้ลา” ผู้อาวุโสกว่าซึ่งในที่นี้คือ แม่แซที่กำลังนั่งเย็บผ้าอยู่ โดยชุดคำที่อธิบายไปทั้งหมดล้วนสื่อถึงมารยาททางสังคมที่พึงกระทำเมื่อเข้าสังคม ถือเป็นธรรมเนียม อัตลักษณ์ และเข้าทำนองที่ว่า “ไปลาแม่ไหว้” นั่นเอง นอกจากนี้มารยาททางสังคมด้านการทักทายแล้ว ยังพบมารยาททางสังคมด้านการพูด จากตัวอย่างเรื่อง เอ๋อระเหยลยคอค ดังนี้

“...ผมเดินเสียงขึ้นไปห้องนอนเพื่อสงบสติอารมณ์อันพลุ่งพล่าน ที่ต้องเป็นฝ่ายโทรหาเจ๊ียบก่อน พอายตัวดีรับสายผมก็ใส่ทันที

‘คิดว่าใช้แผนยืมมือแม่มากดดันฉันแล้วจะได้ผลหรือ’

เจ๊ียบหัวเราะคิกคัก ‘ฉันยังไม่พบข้อบกพร่องของแผนนี้’

‘ยายบ้า’ ผมสบถได้แค่นั้น เพราะเคยใช้ถ้อยคำหือหวากว่านี้เลยถูกลงโทษให้เคี้ยวบอระเพ็ดที่แม่ปลูกไว้ในกระถาง รสขมเด็ดขาดของมันทำให้ผมอาเจียนจึงไม่กล้าใช้คำรุนแรงอีก...”

(เอ๋อระเหยลยคอค, 2563, หน้า 47)

“ยายบ้า” เพียงคำเดียวจากตัวอย่างข้างต้น ส่งผลให้ “ผม” ได้รับผลของการสกดด้วยการ “ถูกลงโทษให้เคี้ยวบอระเพ็ด” จนเช็ดขยาตชนิดที่ว่า “ไม่กล้าใช้คำรุนแรงอีก” เมื่อฟังอย่างผิวเผินแล้ว คำว่า “ยายบ้า” เพียงคำเดียวจะมีความหมายบ้าสาหัสอะไรขนาดนั้น แต่เมื่อพิจารณาในแง่ของมารยาทการพูดกับคู่สนทนาแล้ว เป็นเรื่องที่ผิดมหันต์ แม้ ในที่นี้เป็นภาพสะท้อนของมารยาททางสังคม ถูกสร้างให้เป็น “ผู้พิทักษ์มารยาท” จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “คิดว่าใช้แผนยืมมือแม่มากดดันฉันแล้วจะได้ผลหรือ” แม้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองเชิงอำนาจด้วยการ “กดดัน” เพราะ “ผม” ในเรื่องกลัวแม่ทำโทษ เจ็บจึงมีช่องทางในการกลั่นแกล้ง “ผม” คีน ดังปรากฏในข้อความ “ฉันยังไม่พบข้อบกพร่องของแผนนี้” แต่ “ผม” ก็ไม่ได้กลัวเกรงเท่าใด แสดงให้เห็นว่า แม้มารยาทการพูดจะมีความสำคัญ แต่ก็ยังมีผู้ไม่รักษามารยาท หรือชัดเจนไม่ได้โลกสวยพอที่จะรักษามารยาทการพูดสักเท่าไรนัก นอกจากนี้วัฒนธรรมด้านเชื้อชาติก็มักถูกหรือสร้างเสมอเมื่อพูดถึงเรื่องของภาพสะท้อนสังคม ซึ่งตัวอย่างจากเรื่อง ลี้ภัยในเมืองแปลกโลกสวยที่น้ำใส และริมคลองนั้นมีผมกับเบ็ด สะท้อนความเป็น “เชื้อชาติ” ในสังคม ดังตัวอย่าง

“... ‘ลุงชื่ออะไรนะครับ ฟังดูแปลกมาก เมื่อกี้ผมฟังไม่ชัด’

‘จอบู้โตะ’ ลุงตอบแทน พูดเน้นช้า ๆ ชัดถ้อยชัดคำ คุณทวนชื่อนั้นช้า ๆ

‘แปลว่าอะไรครับ’ คุณซักต่อ ทุกคนตามกันไปนั่งที่แคร่ไม้ไต้ต้นมะขาม

‘เทพ เทวดา ผู้มีอิทธิฤทธิ์ ผู้มีบุญบารมี’ จอบู้โตะไม่ได้ตอบ ได้แต่ยิ้มน้อย ๆ

ลุงปู้เป็นฝ่ายแปลให้

‘แล้วคือชื่อ ชื่อของป้าละครับ แปลว่าอะไร’ คิ้วถามบ้าง เด็กชายจำชื่อแม่ของนะนะได้เป็นอย่างดี

‘แปลว่าขยัน’ คือชื่อตัวเอง แต่ออกเสียงภาษาไทยไม่ชัด เพราะนางเป็นชาวไทยภูเขาที่เรียกตัวเองว่าปกากะญอ

‘ความหมายดีมากเลยนะครับ’ คิ้วชม คือชื่อยิ้มกว้าง เป็นรอยยิ้มที่ใสซื่อและจริงใจเหลือเกิน...

(ลี้ภัยในเมืองแปลก, 2561, หน้า 53)

จากตัวอย่างข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมด้านเชื้อชาติ โดยปรากฏคำว่า “ชาวไทยภูเขา” และ “ปกากะญอ” แต่การกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ในวรรณกรรมและสังคมไทย มักนิยมสร้างให้พวกเขาเป็นผู้ถูกกดทับเชิงโครงสร้าง ถูกล้อเลียน และยึดเยียดความเป็นชายขอบ ดังข้อความที่ว่า “ออกเสียงภาษาไทยไม่ชัด เพราะนางเป็นชาวไทยภูเขา

ที่เรียกตัวเองว่าปกากะญอ” ชุดคำที่ว่า “ออกเสียงภาษาไทยไม่ชัด” นี้เองที่มักจะถูกยกมาเป็นเงื่อนไขในการล้อเลียนเสมอ และไม่เพียงชาวปกากะญอเท่านั้น แต่หมายรวมถึง “ชาวไทย” ที่มีถิ่นที่อยู่ตามภูมิภาคที่เป็น “ภูเขา” ด้วย

2. ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่

ภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมชนบท ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมเมือง ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งหมด 71 ครั้ง โดยมีรายละเอียดตามตัวอย่างการวิเคราะห์ดังนี้

“...พ่อจ้างรถไถมา ไถนา ซ้ำอีกครั้งเพื่อ เตรียมดิน ให้พร้อมสำหรับ หว่านกล้า น้ำในนา เริ่มชุ่มชื้น พันธุ์ข้าวเปลือก ที่แช่น้ำทิ้งไว้สองคืนมีรากงอกมาเล็กน้อย ก็พร้อมแล้ว จากนั้นก็จัดแจงขน เมล็ดพันธุ์ข้าว ไปที่ นา

พ่อบอกว่า ชาวนา ที่ยัง ทำนา อยู่ส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในหมู่บ้านแต่ดั้งเดิม แต่เป็นคนจากพื้นที่อื่นมา เช่านา ทำ ส่วนคนในหมู่บ้านที่ยัง ทำนา อยู่ก็มีจำนวนน้อยเหลือเกิน ผมเพิ่งรู้เดี๋ยวนี้เองว่า ยามีที่นาให้คนเช่าทำกิน ด้วย คนที่ เช่านา ของย่าเป็น ชาวนา โดยกำเนิด พ่อพูดคุยกับเขาตั้งแต่แรกเริ่มวางแผนพลิกพื้น ผืนนา ที่อยู่ติดท้ายสวนกลับมา ปลูกข้าว...”

(เซนในสวน, 2562, หน้า 50)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าปรากฏชุดคำที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรรมนั้นคือ การทำนา ได้แก่ “ไถนา” “เตรียมดิน” “หว่านกล้า” “น้ำในนา” “พันธุ์ข้าวเปลือก” “เมล็ดพันธุ์ข้าว” “นา” “ชาวนา” “ทำนา” “เช่านา” “ทำนา” “มีที่นา” “เช่านา” “ชาวนา” “ผืนนา” และ “ปลูกข้าว” โดยเฉพาะคำว่า ชาวนา ทำนา และ เช่านา ปรากฏซ้ำกันถึงชุดคำละสองครั้ง และคำสำคัญที่ปรากฏมากที่สุดคือคำว่า “นา” นั้นสะท้อนให้เห็นว่าวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมชนบทมักประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้อาชีพดังกล่าวก็แบ่งออกเป็นสองกรณี นั่นคือ ผู้เช่านา ปรากฏชุดคำว่า “คนที่เช่านา” กับผู้ให้เช่านา ปรากฏชุดคำว่า “ยามีที่นาให้คนเช่าทำกิน” เป็นการตอกย้ำว่าผู้คนในชนบทยึดอาชีพการทำนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต และยังมีการถ้อยทีถ้อยอาศัยกันเพื่อการดำรงชีพด้วย ความเป็นชนบทนอกจากจะสื่อผ่านทางวิถีชีวิตด้านการประกอบอาชีพแล้ว ยังพบวิถีความเป็นชนบทผ่านลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวบ้านจากเรื่อง สักยในเมืองแปลก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...คิ้วเปิดประตูห้องนอนออกไปยืนที่ระเบียง สูดอากาศบริสุทธิ์ เข้าเต็มปอด อากาศยามเช้าที่ บ้านสวน สดชื่น ได้กลิ่นหอมของดอกไม้ป่า ไซยมาอ่อน ๆ เด็กชายตะลึงในความงามของทิวทัศน์เบื้องหน้า มองจากระเบียงห้องนอน เบื้องล่าง เป็น เรือสวนไร่นา ไกลออกไปลิบ ๆ เป็น บ้านเรือนในตัวอำเภอ ลุงปู่เลือกทำเลทำ บ้านสวน ได้เหมาะเจาะ จากตำแหน่งนี้เมื่อมองไปรอบ ๆ จะเห็นทิวทัศน์เบื้องล่างเป็นบริเวณกว้าง...”

(ลี้ภัยในเมืองแปลก, 2561, หน้า 56)

ความเป็นชนบทคงหลีกเลี่ยงไม่พ้นความเป็นธรรมชาติ ซึ่งตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้คนในชนบทมีความใกล้ชิดธรรมชาติ ปรากฏชัดคำว่า “อากาศบริสุทธิ์” “บ้านสวน” “กลิ่นหอมของดอกไม้ป่า” “เรือสวนไร่นา” “บ้านสวน” โดยเฉพาะคำว่า “บ้านสวน” ปรากฏถึงสองครั้ง สะท้อนให้เห็นว่าชาวชนบทมักตั้งรกรากหรือที่อยู่อาศัยให้กลมกลืนหรือมีลักษณะเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ นอกจากนี้ต้องมีความห่างไกลพื้นที่ความเจริญ แต่เชื่อว่าจะเข้าไปไม่ถึงโครงสร้างสาธารณูปโภคของรัฐ ดังข้อความที่ว่า “ไกลออกไปลิบ ๆ เป็นบ้านเรือนในตัวอำเภอ” นั้นแสดงให้เห็นว่า ขณะอยู่ที่บ้านก็สามารถมองเห็นบ้านเรือนอื่น ๆ ที่อยู่ในตัวอำเภอ ไม่ได้แยกเป็นเอกเทศ ทั้งนี้ด้วยความสะดวกในการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมและสอดคล้องกับวิถีความเป็นชนบทอย่างลงตัว นอกจากนี้ความเป็นชาวบ้านและชนบท มักสื่อให้เห็นในเรื่องของภูมิปัญญาที่ถูกสั่งสมมาอย่างยาวนาน ดังตัวอย่าง

“...ผมแบกเค็รื้อกล้วยขึ้นป่า ย่าถือ ใบตอง เดินเคียงกันออกมาจากสวน ย่าใช้มีดกรีดใบออกจากก้าน แล้วใช้ผ้าเช็ดทำความสะอาด วางผิงแดดอ่อน ๆ เอาไว้ ย่าบอกว่า ใบตองจะได้ไม่แตกและจะทำให้ห่อได้ง่ายขึ้น จากนั้นย่าก็เดินเข้าไปในครัว หยิบถั่วดำออกมาแช่น้ำทิ้งไว้ แล้วหยิบมะพร้าวแก่ได้ตู่กับข้าวมาปอกเปลือก เวลาย่าแกะกะลามะพร้าวผมถือขันน้ำรองเอาไว้ น้ำมะพร้าวแก่กับน้ำมะพร้าวอ่อนนี่ คนละครชาติจริง ๆ...”

(เซนในสวน, 2562, หน้า 54)

“...เมื่อพลาสติกเวลาทอดสุกแล้วกินกับข้าวสวยร้อน ๆ อร่อยมาก ยิ่งเวลาที่กินกับแกงส้มมะละกอกฝีมือของย่าด้วยแล้ว ผมต้องร้องขอเพิ่มข้าวอีกจาน พ่อรู้ว่าผมชอบกินพลาสติกมาก ทุกครั้งที่ลงตาข่ายได้พลาสติก **พ่อจึงทำพลาสติกใส่เกลือแล้วตากแดดเก็บไว้ให้เสมอ...**” (เซนในสวน, 2562, หน้า 72)

ตัวอย่างทั้งสองเหตุการณ์จากเรื่อง เซนในสวน สะท้อนภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยตัวอย่างแรกสื่อให้เห็นภูมิปัญญาเกี่ยวกับการใช้วัสดุหรืออุปกรณ์จากธรรมชาติ ปรากฏคำว่า “ใบตอง” ซึ่งถือว่าเป็นวัสดุจากธรรมชาติ ถูกนำมาใช้งาน แต่ก่อนจะใช้งานนั้น ต้องนำไปผึ่งแดด ดังข้อความที่ปรากฏ “วางผึ่งแดดอ่อน ๆ เอาไว้ จะได้ไม่แตกและจะทำให้ห่อได้ง่าย” ไม่เพียงเท่านั้นยังปรากฏคำบ่งการกระทำ คือ “ห่อ” นั้นแสดงว่า ใบตอง จะต้องถูกนำมาใช้ห่ออะไรบางอย่างแน่นอน นอกจากภูมิปัญญาเกี่ยวกับการใช้วัสดุหรืออุปกรณ์จากธรรมชาติแล้ว การถนอมอาหารก็นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาอีกประเภทหนึ่ง ดังตัวอย่างที่สองในข้อความที่ว่า “พ่อจึงทำพลาสติกใส่เกลือแล้วตากแดดเก็บไว้ให้เสมอ” แสดงให้เห็นว่า “เกลือ” มีส่วนสำคัญในกรรมวิธีการถนอมอาหาร ในที่นี้คือการถนอม “พลาสติก” จากนั้นจึงนำพลาสติกที่คลุกเกลือแล้วไปผึ่งแดด ก็จะสามารถเก็บไว้รับประทานได้นาน โดยตัวอย่างทั้งสองล้วนสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนในอดีต โดยมี “ย่า” กับ “พ่อ” เป็นผู้สื่อภาพสะท้อนภูมิปัญญาออกมา จากรุ่นสู่รุ่น และมี “ผม” เป็นผู้เรียนรู้ภูมิปัญญาและถ่ายทอดออกมาในรุ่นปัจจุบัน และเมื่อกล่าวถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมชนบท ภูมิปัญญาแล้ว สิ่งควบคู่กันไปนั่นคือ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมเมือง ซึ่งมักจะสะท้อนออกมาในรูปแบบของวิถีชีวิตและการดำรงชีพ และสภาพโดยทั่วไปและลักษณะที่อยู่อาศัย ดังตัวอย่าง

“...จากนั้นทั้งสามคนก็ช่วยกันตัดทรายใส่รถอย่างแข็งขัน พลางฟังพ่อของมานะ คักดีสนทนากับคนขับรถกระบะไปด้วย เดือนแรมเห็น **มือของพ่อมานะคักดีแข็งแรง หยาบกรำ และหนาเตอะ บ่งบอกถึงการกรำงานขุดทรายมาชั่วชีวิต**

‘ทำไมไม่เปลี่ยนเป็นเครื่องดูดละ’ คนขับรถกระบะถามขึ้นครั้งหนึ่ง ‘เดี๋ยวนี้เขาใช้เครื่องดูดทรายกันหมดแล้ว’

‘ชินกับการขุดแบบนี้แล้ว ไม่ถนัดใช้เครื่องดูดหรอก อีกอย่างผมทำคนเดียว ขุดทรายกับมือก็สบายใจดี ทำพอมีกินไปวัน ๆ ไม่ได้หวังร่ำรวยอะไร ตอนนี้ทรายก็น้อยลงเรื่อย ๆ เพราะข้างบนเขาขุดทรายกันหลายราย อีกไม่นานทรายคงหมด’ พ่อของมานะคักดีบอกพร้อมปักพลั่วบนกองทรายพักเหนื่อย สีหน้ามีรอยกังวลน้อย ๆ...”

(เสียงเดือนในเสียงหวูดรถไฟ, 2558, หน้า 51-52)

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมเมืองจากตัวอย่างสะท้อนผ่านสายตาของเดือนแรมที่ว่า “มือของพ่อมานะศักดิ์แข็งแรง หยาบกร้าน และหนาเตอะ บ่งบอกถึงการกรำงานขุดทรายมาชั้วชีวิต” ชุดคำที่ว่า “แข็งแรง” “หยาบกร้าน” “หนาเตอะ” “กรำงาน” และ “เหนื่อย” ซึ่งอาชีพนั้นก็คือ “การขุดทราย” แสดงให้เห็นถึงภาระงานหรือการทำงานที่หนัก สิ้นเปลือง และเป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงานอยู่เสมอ สังเกตได้จากข้อความที่ว่า “ชินกับการขุดแบบนี้แล้ว” โดยเฉพาะคำว่า “ขุด” จึงส่งผลให้มือของพ่อมานะศักดิ์เป็นเช่นนั้น คำอธิบายทั้งหมดล้วนสื่อถึงวิถีการประกอบอาชีพในสังคมเมืองด้วยการเป็นชนชั้นแรงงาน กลุ่มคนเหล่านี้มักเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้ มุ่งใช้แรงในการประกอบอาชีพเป็นหลัก ซึ่งจะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “ไม่ถนัดใช้เครื่องคูดหรือรถ” จึงต้องใช้มือขุดจนมีสภาพดังที่กล่าวไปข้างต้น ไม่เพียงเท่านั้นยังเป็นกลุ่มคนที่ได้รับค่าตอบแทนไม่สมกับแรงที่เสียไปดังข้อความที่ว่า “ทำพอมีกินไปวัน ๆ ไม่ได้หวังรวยอะไร” นอกจากนี้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมเมืองแล้ว ยังพบวิถีความเป็นชาวเมืองผ่านลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวบ้านจากเรื่อง ดินสอแห่งสิ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ก้าวไกลแรงผีเท่า กระโดดข้ามอะไรก็ตามที่ขวางหน้าเพื่อไปให้เร็วที่สุด ผ่านทางรถไฟ ลัดเลาะเข้าป่าละเมาะ ผ่านชุมชนแออัดในยามดึกสงัด เขาไหลพรวดออกจากซอย ชนเปรี้ยวเข้ากับลุงซีเมาะคนหนึ่งจนลุงหายท้องขาซีฟ้า ต่อมาก้าวไกลรู้ภายหลังว่าลุงซีเมาะชื่อคะนิง...” (ดินสอแห่งสิ้น, 2560, หน้า 17)

จากตัวอย่างข้างต้นสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมเมืองด้านลักษณะที่อยู่อาศัยปรากฏชุดคำว่า “อะไรก็ตามที่ขวางหน้า” “ชุมชนแออัด” และ “ซอย” เพียงข้อความที่ว่า “ชุมชนแออัด” ข้อความเดียวก็สื่อให้เห็นภาพความวุ่นวาย ความยากลำบากในการใช้ชีวิต ผุดขึ้นมาในหัวทันที ไม่เพียงเท่านั้นยังปรากฏคำว่า “อะไรก็ตามที่ขวางหน้า” และ “ซอย” ยิ่งเป็นการย้ำให้เห็นภาพสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมเมือง แม้ว่าตัวอย่างข้างต้นจะปรากฏคำว่า “ทางรถไฟ” ที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาด้านคมนาคมในชุมชนดังกล่าว แต่นั่นก็เป็นการพัฒนาเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น เพราะยังปรากฏคำว่า “ป่าละเมาะ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังคงหลงเหลือพื้นที่ที่ยังไม่เกิดการพัฒนาชนิดที่ว่า “ป่า” ก็ว่าได้

3. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

ภาพสะท้อนด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแวนแก้ว ประจำปี 2555-2559 เป็นคุณธรรมและจริยธรรมด้านความเมตตา เอื้อเฟื้อ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความขยัน อดทน และพยายาม ความประหยัด ความกตัญญู ความสามัคคี ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความละอายต่อบาป ความซื่อสัตย์สุจริต การละ

ซึ่งความโสม และ การไม่ข้องเกี่ยวกับอบายมุข ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านคุณธรรม และจริยธรรมทั้งหมด 64 ครั้ง โดยมีรายละเอียดตามตัวอย่างการวิเคราะห์ดังนี้

“...‘แล้วธนวิสุทธิเป็นคนอย่างไรละ’ เมื่ออยากรู้สาเหตุ เพื่อจะให้คำแนะนำอะไร ได้บ้าง

‘เขาเป็นลูกของเถาแก่แห่งสรรพสินค้าในตลาดใกล้ ๆ นี้เอง เขาเป็นคนดี ไม่เคยสร้างความเดือดร้อนให้ใครเลย ผมรับประกันได้ พ่อแม่ของเขาก็เรียบร้อย ไม่ค่อยพูด ธนวิสุทธิกับผมสนิทกัน เขามีน้ำใจกับเพื่อนทุกคน เอื้อเฟื้อ เฟื้อแผ่ มีขนมมาให้เพื่อนกับผมกินบ่อย ไม่มีใครเกลียดเขาเลย นอกจากสมชัยกับเพื่อนอีก สองคนเท่านั้นที่ไม่ชอบเขา เรียกว่า ‘ไอ้ลูกเถาแก่’ ทุกครั้ง เรียกแบบเหยียดหยามนะ ครับแม่ ผมฟังแล้วยังโกรธแทน แต่เขาไม่เคยพูดโต้ตอบสักครั้ง’ เดือนแรมขยายภาพ ของธนวิสุทธิให้แม่ฟังโดยละเอียด แม่นิ่งฟังอย่างใส่ใจ...”

(เสียงเดือนในเสียงหวูดรถไฟ, 2558, หน้า 76-77)

จากตัวอย่างข้างต้น แม้ว่า “ธนวิสุทธิ” จะเป็นผู้มีอันจะกินโดยจะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “เขาเป็นลูกของเถาแก่แห่งสรรพสินค้า” และ “ไอ้ลูกเถาแก่” แต่เขาก็ไม่ได้ทะนงตนว่าเป็นคนรวย เขากลับเป็นกัลยาณมิตรที่ดีกับผู้อื่นด้วยการ “มีน้ำใจ” “เอื้อเฟื้อ” “เฟื้อแผ่” และเป็นผู้ “ให้” เสมอ ซึ่งชุดคำดังกล่าวเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงความเมตตาและเอื้อเฟื้อ ชนิดที่ว่าเพื่อนของธนวิสุทธิรับรองด้วยตนเองจากข้อความที่ว่า “เขาเป็นคนดีครับ ไม่เคยสร้างความเดือดร้อนให้ใครเลย ผมรับประกันได้” และ “ไม่มีใครเกลียดเขาเลย” อย่างไรก็ตามการสร้างภาพลักษณ์ให้ตัวละคร ดังปรากฏในตัวอย่างคือ “เป็นคนดี” และ “พ่อแม่เรียบร้อยไม่ค่อยพูด” โดยเฉพาะชื่อ “ธนวิสุทธิ” ซึ่งแปลว่า ผู้มีทรัพย์สิ้นอันสะอาดหมดจด มักเป็นคนที่จะต้องถูกกลั่นแกล้งไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเพราะความเป็น “คนดี” (เกินไป) ของเขา ยิ่งพื้นฐานของครอบครัวเป็นผู้ “เรียบร้อยไม่ค่อยพูด” ด้วยแล้ว ยิ่งเป็นการซ้ำเติมให้ “ธนวิสุทธิ” เป็นผู้ถูกกลั่นแกล้งได้ง่ายขึ้น ดังคำว่า “ไอ้ลูกเถาแก่” ที่สมชัยกับเพื่อนอีกสองคนเรียกเขาแบบ “เหยียดหยาม” แต่ธนวิสุทธิก็ไม่ได้โต้ตอบด้วยมีพื้นฐานทางครอบครัวเรียบร้อย ไม่ค่อยพูดนั่นเอง นอกจากนี้ยังพบลักษณะของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นจากเรื่อง ม่านน้ำสีทอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ใบหน้าเหยเกของโต้เป็อนหนีจากเสื่อของเพื่อนบนโต๊ะ เด็กชายไม่เพียง
เจ็บปวดจากพิษฝ่ามือพ่อตอนพยายามจะแย่งเงินที่เก็บออมไว้กลับคืน แต่เขานึกถึง
ภาพตัวเองสวมเสื่อหลังปะคนเดียวในโรงเรียน ตกเป็นเป้าเยาะเย้ยถากถาง
ของเพื่อนร่วมชั้น”

สนขยับเข้าหาเพื่อน จับไหล่แล้วใช้มืออีกข้างเอี้อมไปดันเสื่อในถูงพลาสติก
เข้าหาเจ้เก็ย

‘ป้าครับ’ สนพูด ‘ผมฝากเสื่อไว้ก่อน รอให้โต้หาปลาขายเก็บเงินได้พอซื้อ
เสื่อแล้ว ผมค่อยมารับตัวนี้วันหลัง’

แม่ค้าที่เปิดร้านอยู่กลางชุมชนครอบครัวยากจนมานาน เจ้เก็ยวค่อย ๆ
ทำความเข้าใจกับเด็กทั้งสอง ทำไมโต้จึงสะอึกสะอื้นซ้ำอีก และทำไมเด็กอีกคนจึงไม่ยอม
เอาเสื่อที่จ่ายเงินซื้อกลับบ้าน

‘นี่ไอ้โต้’ เจ้เก็ยวพูดขึ้น ‘มึงหยุดร้องไห้ได้แล้ว ไป... ไปเลือกเสื่อ ชอบตัวไหน
เลือกเอา มึงไปหาปลาขายมาใช้หนี้ป้าวันหลัง ขายได้เท่าไรเอามาให้ป้าวันละ
ยี่สิบบาทสามสิบบาทก็เอามา ผ่อนส่งจนกว่าจะครบ ป้าคิดเท่าที่ขายให้ไอ้สน’...”

(มาน้ำสีทอง, 2561, หน้า 38)

ปากร้ายแต่ใจดี คงจะเหมาะกับตัวอย่างข้างต้น เจ้เก็ยวผู้ปากร้ายโดยสังเกตได้จาก
คำว่า “ไอ้” “มึง” “ไป” “มึง” และ “ไอ้” จะเป็นการตีกว่านี้ที่ผู้ใหญ่จะเลือกใช้คำที่ฟังดูแล้วรี้นหู
กับเด็กตัวเล็ก ๆ สองคนที่ยืนอยู่เบื้องหน้า แต่ด้วยความเป็น “แม่ค้าที่เปิดร้านอยู่กลางชุมชน
ครอบครัวยากจนมานาน” จึงทำให้ลักษณะคำพูดของเจ้เก็ยวเป็นเช่นนั้น ทั้งนี้ก็ด้วยความเข้าใจ
ที่เจ้เก็ยวมีต่อเด็กทั้งสอง เป็นภาพสะท้อนความเห็นอกเห็นใจเด็ก ๆ ที่ยากจนชนิดที่ว่า “สวมเสื่อ
หลังปะคนเดียวในโรงเรียน” ซึ่งนอกจากจะยากจนแล้ว กลุ่มคนเหล่านี้มักจะเป็นที่เย้ยหยัน
โดนดูถูก และถูกสังคมกลั่นแกล้ง โดยสังเกตได้จากชุดคำที่ว่า “ตกเป็นเป้า” “เยาะเย้ย” และ
“ถากถาง” เจ้เก็ยวจึงให้โต้ไปเลือกเสื่อและหาเงินมาผ่อนจ่ายทีหลัง โดยสังเกตได้จากชุดที่ว่า
“มึงไปหาปลาขายมาใช้หนี้” “ขายได้เท่าไรเอามาให้ป้าวันละยี่สิบบาทสามสิบบาท” และ “ผ่อนส่ง
จนกว่าจะครบ” ชุดคำเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงความเมตตา เอื้อเฟื้อ และเห็นอกเห็นใจได้
อย่างถึงที่สุด ไม่เพียงเท่านั้น “สน” ยังมีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนที่ยากจนด้วยการยื่นข้างเพื่อน
โดยไม่ให้เพื่อนนั้นรู้สึกว่ตนเองโดดเดี่ยวผ่านพฤติกรรมที่ว่า “ผมฝากเสื่อไว้ก่อน รอให้โต้
หาปลาขายเก็บเงินได้พอซื้อเสื่อแล้ว ผมค่อยมารับตัวนี้วันหลัง” นั่นเท่ากับว่าสนจะได้ใส่เสื่อใหม่
พร้อมกับโต้ก็ต่อเมื่อโต้หาเงินมาซื้อเสื่อได้ แม้ว่าสนจะสามารถซื้อได้เลยก็ตาม

“...เมื่อต้องฝึกลากเส้นคืนละหลายชั่วโมงจนสามารถอดทนต่อความเหนื่อยล้าได้ครั้งละนาน ๆ กลายเป็นชีวิตประจำวัน งานล้างจานเช็ดจานให้สะอาดหมดจด จึงเป็นงานที่หยาบและง่ายตาย จานกองพะเนินเทินทึกกลายเป็นงานสบาย ๆ สำหรับเขา...”
(ดินสอแท่งสั้น, 2560, หน้า 42)

จากตัวอย่างข้างต้น “ฝึกลากเส้นคืนละหลายชั่วโมง” สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามและความอดทนจากชุดคำที่ปรากฏคือ “อดทนต่อความเหนื่อยล้า” ชนิดที่ว่า “ครั้งละนาน ๆ” และ “กลายเป็นชีวิตประจำวัน” นั้นหมายความว่าต้องเป็นการฝึกลากเส้นอย่างสม่ำเสมอจนเกิดความเคยชิน ไม่เพียงเท่านั้นยังปรากฏการทำงานที่สื่อถึงความขยันคือ “ล้างจาน” และ “เช็ดจาน” ปรากฏชุดคำบ่งความขยันคือ “จานกองพะเนินเทินทึก” แต่ “เขา” ก็มีความอดทนและพยายามทำได้อย่าง “สะอาดหมดจด” “หยาบ” “ง่ายตาย” และเป็น “งานสบาย ๆ” สำหรับเขา นอกจากนี้ยังปรากฏความพยายามจากเรื่อง เสียงเดือนในเสียงหวูดรถไฟ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...วันนี้เขาเขียนจดหมายได้สั้นโหลมาก ใช้เวลาเขียนเพียงประมาณหนึ่งชั่วโมงก็แล้วเสร็จ ชัดเกล้าเนื้อความให้สละสลวยแล้วคัดลอกใหม่ด้วยการคัดลายมืออย่างสวยงามสุดฝีมือ เพราะลายมือสามารถดึงใจคนอ่านลงไปสู่เนื้อหาในจดหมายได้ดี เขาตัดตัวโตกว่าครึ่งบรรทัดเล็กน้อยเพื่อให้ย่ายอ่านได้สะดวก...” (เสียงเดือนในเสียงหวูดรถไฟ, 2558, หน้า 118)

กรณีตัวอย่างนี้ก็เช่นกัน การเขียนจดหมายด้วย “เนื้อความให้สละสลวย” เป็นการสื่อให้เห็นถึงความพยายามในการเรียบเรียงเนื้อความในจดหมาย ทั้งนี้ต้องผ่านกระบวนการคิดเพื่อได้มาซึ่งเนื้อความที่สละสลวย ไม่เพียงเท่านั้นยังมีการ “คัดลอกใหม่ด้วยการคัดลายมืออย่างสวยงามสุดฝีมือ” การคัดลอกใหม่ ยิ่งเป็นการย้ำเห็นถึงความพยายามและอดทนอย่างถึงที่สุด เพียงเพื่อ “ดึงใจคนอ่านลงไปสู่เนื้อหา” และ “เพื่อให้ย่ายอ่านได้สะดวก” เท่านั้น

“...กางเกงนักเรียนกษัตริย์ แม่บรรจงปะชุนให้เป็นอย่างดี ผ่านไปอีกเกือบปี รอยปะฝีมือแม่บนกางเกงตัวเดิมก็ขาดซ้ำอีกครั้ง สนแอบดีใจว่าพ่อแม่จะซื้อชุดนักเรียนใหม่ให้ หรืออย่างน้อยก็เป็นกางเกงสักตัวหนึ่ง เพราะตัวเก่าอยู่กับเขามาตั้งแต่ชั้น ป. ลี ผ่านไปเกือบสองปี กางเกงที่เคยหลวมโพรงก็เกือบจะคับตัว ถึงคราวแม่ต้องซื้อให้เขาใหม่แล้ว...” (ม้าน้ำสีทอง, 2561, หน้า 7)

“...วันลอยกระทงพอดีช่วยตัดต้นกล้วยและใบตองมาวางกองให้
 ป้าทิพย์ซื้อแต่ดอกไม้ธูปเทียนให้พวกเราจัดทำกระทงกัน ใบของเปรี้ยวได้รับ
 คำชมว่าสวยที่สุด ก็แน่ละ กว่าจะพับได้แต่สะก๊ิบประติศประตอยอยู่นั้นแหละ เห็นแล้ว
 น่ารำคาญ พอผมจะซื้อกระทงสำเร็จรูปป้าทิพย์ก็ไม่ยอม หว่าลีนเปลือง
เลยตองนั่งพับใบตองแตกเป็นกอง ๆ...”

(เอื้อระเหอลอยคอ, 2563, หน้า 83)

ตัวอย่างทั้งสอง สะท้อนให้เห็นถึงความประหยัด โดยตัวอย่างแรกจากเรื่อง ม่านน้ำ
 สีทอง ปรากฏชุดคำที่สื่อถึงความประหยัด ได้แก่ “กางเกงนักเรียนกันขาด” “ปะชุน” “ผ่านไป
 เกือบปี” “รอยปะ” “กางเกงตัวเดิม” และ “ขาดซ้ำ” โดยเฉพาะคำว่า “ผ่านไปเกือบปี”
 นั้นแสดงว่า กางเกงตัวเดิมที่ขาดถูกปะแล้วปะอีกผ่านไปอีกหนึ่งปีก็ยังใส่อยู่จนมันขาดอีกครั้ง
 ขณะเดียวกันยังปรากฏการตกย้ำความประหยัดเนื่องด้วยฐานะยากจนจากข้อความที่ว่า
 “ตัวเก่าอยู่กับเขามาตั้งแต่ชั้น ป. ลี ผ่านไปเกือบสองปี กางเกงที่เคยหลวมโพรงก็เกือบจะคับตัว”
 โดยปรากฏคำว่า “ผ่านไปเกือบสองปี” เช่นเดียวกัน ล้วนแสดงภาพสะท้อนความประหยัด
 ที่อาจกล่าวได้ว่า “ประหยัดจนไม่รู้จะประหยัดอย่างไรแล้ว” นอกจากนี้ตัวอย่างที่สองจากเรื่อง
 เอื้อระเหอลอยคอ ยังปรากฏภาพสะท้อนความประหยัดจากคำว่า “ลีนเปลือง” นั้นหมายความว่า
 ต้องมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาทดแทนสิ่งที่ทำให้ลีนเปลืองนั้น จากตัวอย่างคือข้อความที่ว่า “นั่งพับ
 ใบตองแตกเป็นกอง ๆ” แทนการ “ซื้อกระทงสำเร็จรูป” เหตุเพราะกระทงสำเร็จรูปนั้นถูก
 “ป้าทิพย์” มองว่าเป็นการ “ลีนเปลือง” นั่นเอง

4. ด้านการอนุรักษ์

ภาพสะท้อนด้านการอนุรักษ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย
 รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์
 ศิลปวัฒนธรรม และการอนุรักษ์โบราณวัตถุ ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านการอนุรักษ์
 ทั้งหมด 35 ครั้ง โดยมีรายละเอียดตามตัวอย่างการวิเคราะห์ดังนี้

“...นกลหลายชนิดสูญพันธุ์ไปเพราะความมั่งง่ายของมนุษย์ ที่ตัดไม้โค่นป่า
จนไม่เหลือแหล่งอาหารให้นักได้ดำรงชีวิต’ อาบูมักสอดแทรกการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติทุกครั้งที่มีโอกาส ซึ่งพวกเราฟังแล้วก็ได้แต่นึกเสียดายนกสวย ๆ ที่มีให้เห็น
 ในหนังสือเท่านั้น...” (เอื้อระเหอลอยคอ, 2563, หน้า 53)

“...‘พ่อครับ กว่าจะก่อสร้างเสร็จเป็นอย่างนี้ได้ จะเกิดอะไรขึ้นกับพื้นที่ชุ่มน้ำบ้านน้ำใสบ้างครับ’

ผู้เป็นพ่อหันมามองหน้าลูก เด็กชายไม่หลบตา

เขาไม่จำเป็นต้องกลัวว่าพ่อจะโกรธ เพราะเขาอยากจริงจัง ๆ

เขาเชื่อว่าพ่อรู้จักว่าแม่ของเขาเป็นอย่างไรในแง่ของการเป็นคนนิยมธรรมชาติ เชื่อว่าพ่อได้ยอมรับแล้วว่าแม่มีส่วนปลูกฝังและสอนให้เขารักโลกสีเขียวและนิยมธรรมชาติตามไปด้วย...”

(โลกสวยที่น้ำใส, 2561, หน้า 55-57)

ตัวอย่างทั้งสองข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยตัวอย่างแรกจากเรื่อง เออระเหยลยคอค สื่อให้เห็นถึงเหตุอันน่าเศร้าคือ การ “ตัดไม้” และ “โค่นป่า” และผลนั้นคือ การ “สูญพันธุ์” และ “ไม่เหลือแหล่งอาหาร” โดยมีตัวการสำคัญนั้นคือ “มนุษย์” ผู้เต็มไปด้วย “ความมั่งคั่ง” ซึ่งถูกยกขึ้นมาสะท้อนให้เห็นความสำคัญและปัญหาการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความตระหนักในการ “อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ” ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับตัวอย่างที่สองจากเรื่อง โลกสวยที่น้ำใส ที่ว่า “นิยมธรรมชาติ” “รักโลกสีเขียว” และ “นิยมธรรมชาติ” โดยเฉพาะคำว่า “นิยมธรรมชาติ” ปรากฏถึงสองครั้ง นั้นเท่ากับว่าเป็นการตอกย้ำว่า การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างทั้งสองมีข้อเกี่ยวเนื่องอีกนัยหนึ่งคือ “วัชพืชรุกราน” จะเห็นได้ว่า เหตุการณ์หรือการทำลายธรรมชาติตามตัวอย่างล้วนเกิดขึ้นไปแล้ว ดังปรากฏคำว่า “สูญพันธุ์” และ “เสียดาย” ซึ่งสื่อไปในทิศทางของการตื่นรู้เมื่อสายเกินไปแล้ว จึงเกิดความตระหนักคิดว่าควรอนุรักษ์ธรรมชาตินั้นไว้ ดังชุดคำที่ว่า “ปลูกฝัง” “สอน” และเกิดความห่วงแหน ห่วงใยว่า การทำลายธรรมชาติจะเกิดผลอย่างไรตามมาดังบทสนทนา “พ่อครับ กว่าจะก่อสร้างเสร็จเป็นอย่างนี้ได้ จะเกิดอะไรขึ้นกับพื้นที่ชุ่มน้ำบ้านน้ำใสบ้างครับ” นอกจากการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังพบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...‘นะนะ เราเป็นคนไทยนะ ต้องพูดภาษาไทยให้ถูกต้อง ชัดเจน ถึงจะเรียกว่าเป็นไทยแท้ ถ้าใช้ภาษาผิดหรือไม่ชัด ถือว่าเป็นคนทำลายภาษาภาษาไทยนี่ถือเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติเลยนะ’ คุณแนะนำ ทำทางไม่ต่างจากผู้ทรงคุณวุฒิ คิ้วฟังแล้วยิ้ม นึกชมอยู่ในใจ ไม่คิดว่าคุณจะทำคำสอนของครูภาษาไทยได้แทบทุกคำแบบนี้...”

(ลี้ภัยในเมืองแปลก, 2561, หน้า 76-77)

จากตัวอย่างข้างต้นสะท้อนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมทางภาษา โดยเฉพาะคำว่า “ภาษาไทย” ที่ปรากฏซ้ำหลายครั้ง นั้นสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างค่านิยมให้เห็นถึงความสำคัญว่าภาษาไทยควรค่าแก่การอนุรักษ์อย่างยิ่งชนิดที่ว่า “เป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติ” ผ่านตัวละคร “คุณ” และ “คิ้ว” ที่สื่อความเป็น “ไทย” ซ้ำ ๆ มากถึงสี่ครั้งจากชุดคำที่ว่า “คนไทย” “ภาษาไทย” “ไทยแท้” และ “ภาษาไทย” โดยปรากฏชุดคำที่สนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์ภาษาไทยที่ว่า “พูดให้ถูกต้อง” “ชัดเจน” และตามข้อความที่ว่า “ถ้าใช้ภาษาผิดหรือไม่ชัด ถือว่าเป็นคนทำลายภาษา” ล้วนสื่อไปในทิศทางของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมทางภาษา ขณะเดียวกัน “คุณ” และ “คิ้ว” ชื่อตัวละครทั้งสองยังเป็น “คำไทยแท้” ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนภาพสะท้อนดังกล่าว โดยพวกเขาจำคำสอนของ “ครูภาษาไทย” มาพูดให้ “นะนะ” ฟังชนิดที่ว่า “จำได้แทบทุกคำ” นัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าการอนุรักษ์ภาษาไทยไม่เพียงเกิดขึ้นในกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น แต่ยังถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและสร้างให้เป็นเรื่องที่เขาใจง่ายผ่านแนวคิดของ “เด็ก” อย่างคุณและคิ้วอีกด้วย

5. ด้านการเมือง

ภาพสะท้อนด้านการเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยายรางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและสวัสดิการแห่งรัฐ ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ กระบวนการโต้กลับโครงสร้างทางการเมือง การบังคับใช้กฎหมายในการปกครอง รวมถึงการทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านการเมือง ทั้งหมด 28 ครั้ง โดยมีรายละเอียดตามตัวอย่างการวิเคราะห์ดังนี้

“...พอรายงานความไม่คืบหน้าให้แม่ฟังแม่สั่งให้พยายามต่อไป แล้วตบท้ายว่า **น้ำท่วมในบ้านถึงเอวแล้ว** ผมเริ่มคิดถึงบ้าน อยากกลับไปดูเหลือเกิน แต่**เส้นทางสัญจรยังขัดข้องอยู่มาก มีแต่รถทหารที่เข้าได้** ซึ่งแต่ละคันก็ต้องรอนาน แม่สัญญาว่าถ้าทางสะดวกจะมารับผมไปด้วย...” (เอ๋อะระเหอลอยคอ, 2563, หน้า 82)

จากตัวอย่างข้างต้น ชาวบ้านกำลังประสบปัญหาน้ำท่วมหนักชนิดที่ว่า “ถึงเอว” ส่งผลให้เกิดปัญหาการสัญจรตามมา โดยสังเกตจากข้อความ “เส้นทางสัญจรขัดข้อง” และ “แม่สัญญาว่าถ้าทางสะดวกจะมารับผมไปด้วย” ทั้งนี้รัฐบาลก็ไม่ได้นิ่งนอนใจจึงส่ง “รถทหาร” เข้าไปแก้ไขปัญหาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าภาครัฐมีการบริหารจัดการสาธารณภัย ในที่นี้คือ อุทกภัย ด้วยการส่งรถทหารเข้าไป นอกจากการบรรเทาสาธารณภัยจากภาครัฐแล้ว ยังพบการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ผมได้ยินข่าวจากทางโทรทัศน์ว่า**รัฐบาลประกาศให้โรงพยาบาลทุกแห่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ป่วยตามจังหวัดต่าง ๆ และสามารถใช้บริการได้โดยไม่ต้อง**

เสียเงิน อย่างกรณีของเจ๊ียบ ถ้าไปโรงพยาบาลรัฐก็ไม่ต้องจ่ายค่ารักษา แต่แม่เจ๊ียบไม่ยอมให้เสียเวลารอนาน ๆ จึงให้ป้าทิพย์พาไปคลินิกเอกชนแทน (เอื้อระเหอลอยคอ, 2563, หน้า 137)

รัฐบาลในฐานะผู้บริหารจัดการประเทศ มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน จากตัวอย่างปรากฏชุดคำที่ว่า “รัฐบาลประกาศ” “โรงพยาบาล” “อำนวยความสะดวก” “อพยพ” “ใช้บริการ” “ไม่ต้องเสียเงิน” และ “ไม่ต้องจ่ายค่ารักษา” ซึ่งสะท้อนการบริหารจัดการด้านสาธารณสุข แต่การบริหารจัดการดังกล่าวก็ปรากฏข้องโหวและสะท้อนให้เห็นถึงข้อผิดพลาดในการบริหารของรัฐบาล เมื่อไปโรงพยาบาลของรัฐบาลแล้วต้อง “เสียเวลารอนาน ๆ” ป้าทิพย์ในที่นี้คือ ตัวแทนของผู้รับบริการนั่นคือภาคประชาชน จึงต้องหาทางออกด้วยตนเอง โดยการ “พาไปคลินิกเอกชนแทน” จะเห็นได้ว่าอะไรก็ตามที่ขึ้นชื่อว่าเป็นหน่วยงานของ “รัฐบาล” มักจะพบข้อบกพร่องที่สร้างความยากลำบาก ลำช้า น่ารำคาญ หรือความไม่สะดวกให้ประชาชนเสมอ ทั้งนี้อาจด้วยการ “ไม่ต้องเสียเงิน” ส่งผลให้มีผู้คนใช้บริการมาก จึงต้องแลกมาด้วยความล่าช้าอยู่บ้าง ซึ่งต่างกับภาคเอกชนที่มีความคล่องตัวด้านเวลาและบริการที่ดีเยี่ยม แต่ก็ต้องแลกมาด้วย “ค่าจ่ายเงิน” ซึ่งบางครั้งก็ถึงขั้นหมดเนื้อหมดตัวทีเดียว

“...รถยนต์จอดเรียงเป็นดับตรงถนนปากทางเข้าสถานีรถไฟ ผู้โดยสารมีมากหน้าหลายตาและหลากวัย หากสังเกตดี ๆ ก็เห็นรายละเอียดที่แตกต่างกันไป บางวันคนน้อย บางวันคนมาก โดยเฉพาะช่วงที่มีการชุมนุมขับไล่รัฐบาลของ กปปส. ที่กรุงเทพฯ คนใต้แห่ขึ้นรถไฟไปร่วมชุมนุมกันมากมายเหลือเกิน เรียกได้ว่ามีดีฟ้ามีดินจริง ๆ บนลานดินกว้างหน้าสถานีมีเต็นท์ตั้งเลี้ยงอาหารฟรี มีโทรทัศน์จอใหญ่ให้ชมเหตุการณ์สดบนเวทีใหญ่ที่กรุงเทพฯ ตลอดเวลา ธงชาติกวดแกว่งอยู่หลายจุด เสียงให้ร้องและเสียงนกหวีดดังแสบแก้วหู เดือนแรมไม่เคยเห็นคนมากมายมายืนรอรรถไฟแบบนี้มาก่อนเลย แม้เหตุการณ์จะผ่านไปแล้วแต่ภาพเหล่านั้นยังอยู่ในความทรงจำของเขา รถไฟทุกขบวนเต็มหมด รถชั้นสามแน่นจนจะเหยียบกันตาย รถไฟแทบทุกขบวนเข้าเทียบชานชาลา ชักกว่าเวลาที่กำหนดไว้ในป้ายตารางเดินรถ สถานีอื่นก็มีสภาพเดียวกัน...”

(เสียงเดือนในเสียงหวูดรถไฟ, 2558, หน้า 47)

ความคิด ทัศนะ หรืออุดมการณ์ เป็นจุดเริ่มต้นแห่งเหตุความขัดแย้ง ดังตัวอย่างข้างต้น เมื่อรัฐบาลที่ปกครองอยู่มีอุดมการณ์แตกต่างไปจากคนหมู่มาก มากขนาดไหน สังเกต

ได้จากข้อความที่ว่า “รถยนต์จอดเรียงเป็นตับ” “ผู้โดยสารมีมากหน้าหลายตาและหลากวัย” “แห่ขึ้นรถไฟ” “มากมายเหลือเกิน” “มีดพ้ามัวดิน” “เสียงโห่ร้องและเสียงนกหวีดดังแสบแก้วหู” “คนมากมาย” “รถไฟทุกขบวนเต็มหมด” และ “รถชั้นสามแน่นจนจะเหยียบกันตาย” โดยเฉพาะคำว่า “แน่นจนจะเหยียบกันตาย” สื่อชัดเจนว่ามีผู้คนมารวมกลุ่มกันอย่างมหาศาล ทั้งนี้ก็ด้วยอุดมการณ์ที่ขัดแย้งกับรัฐบาลซึ่งปรากฏในข้อความ “การประชุมขับไล่รัฐบาลของ กปปส. ที่กรุงเทพฯ คนใต้แห่ขึ้นรถไฟไปร่วมชุมนุมกันมากมายเหลือเกิน” ปรากฏชัดคำว่า “ขับไล่” และ “ชุมนุม” นั้นหมายความว่า เมื่อรัฐบาลบริหารล้มเหลวหรือสร้างความไม่เท่าเทียม จึงเกิดเหตุแห่งความขัดแย้งขึ้น ส่งผลให้ผู้ที่คิดต่างกับรัฐบาลเกิดความไม่พอใจมารวมกลุ่มกัน และเรียกตนว่า “กปปส.” นำไปสู่ชนวนความขัดแย้งทางอุดมการณ์ดังกล่าว ซึ่งจากการวิเคราะห์ไม่เพียงปรากฏความขัดแย้งทางอุดมการณ์ระหว่างประชาชนกับภาครัฐ แต่ยังพบความขัดแย้งทางอุดมการณ์ระหว่างประชาชนกับประชาชนจากเรื่อง โลกสวยที่น้ำใส ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...:สิ่งที่เรายังเห็นไม่ชัดเจนคือวิธีการและรูปแบบการคัดค้านของชาวบ้านกับแกนนำรายใหญ่ แต่มีคนเริ่มใช้กลยุทธ์ใหม่ในการดำเนินกิจกรรมต่อต้านโครงการ เจ้าหน้าที่บริหารส่วนตำบลเขาแจ้งว่ามีคนทำหนังสือถึงนักการเมืองท้องถิ่น เพื่อร้องเรียนว่าโครงการสนามบินบ้านน้ำใสทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของบ้านน้ำใส และจะมีผลกระทบด้านลบต่อชุมชนอย่างร้ายแรง...”

(โลกสวยที่น้ำใส, 2561, หน้า 67)

จากตัวอย่างข้างต้นปรากฏชัดค้ำบางภาพสะท้อนความขัดแย้งทางอุดมการณ์ คือ “การคัดค้าน” และ “แกนนำ” “ต่อต้าน” ล้วนแต่เป็นชุดคำที่สื่อไปในทิศทางของการชุมนุมเพื่อเรียกร้องสิทธิเกี่ยวกับปัญหาบางประการ ปัญหาในที่นี้คือ “โครงการสนามบิน” เพราะโครงการดังกล่าวสร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านน้ำใส ทั้ง “ทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ” และ “มีผลกระทบด้านลบต่อชุมชนอย่างร้ายแรง” จึงเกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างชาวบ้านกับผู้รับผิดชอบโครงการ ทั้งนี้ยังพบว่า มีเจ้าหน้าที่และตัวแทนของภาครัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยสังเกตได้จากชุดคำที่ว่า “เจ้าหน้าที่บริหารส่วนตำบล” และ “นักการเมืองท้องถิ่น” ปกติแล้วมักพบปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่หรือตัวแทนของภาครัฐเป็นหลัก แต่กรณีนี้กลุ่มเจ้าหน้าที่และตัวแทนของภาครัฐถูกสร้างให้เป็นคนกลางในการรับทราบ รับรู้ รวมถึงเป็นผู้ไกลเกลี่ยความขัดแย้งดังกล่าว สังเกตได้จากข้อความ “ทำหนังสือถึงนักการเมืองท้องถิ่น” ด้วยเหตุผลด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นกรวิเคราะห์ที่สะท้อนให้เห็นว่า

ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ ไม่เพียงเกิดขึ้นระหว่างชาวบ้านกับภาครัฐเท่านั้น แต่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกคนทุกชนชั้น และภาครัฐก็มักจะมีบทบาทสำคัญในการไกล่เกลี่ยเพื่อหาทางออกยุติ และป้องกันปัญหาความขัดแย้ง

“...ดีมาก พอดีใจที่ถูกใส่ใจการศึกษา ปีหน้าเข้ามหาวิทยาลัยแล้ว ตั้งใจทำให้ดี ทำเพื่อรัฐที่รัก

มาวินกินข้าวต้มคำสุดท้ายแล้วดื่ม้ำตามจนหมดแก้ว

‘ชาวตำคือความมั่นคงของรัฐ’

เสรีและอรัญญาขมือขาขึ้น ‘เพื่อความสุขแก่มวลชน’

มาวินยิ้มให้พ่อกับแม่ แต่เขามีข้อสงสัยบางอย่างจึงถามขึ้นว่า

‘สีสันคืออะไรครับพ่อ’

คำถามนี้ทำให้เสรีเสียงแข็งขึ้นเล็กน้อย **‘สีสันคือภัยใจลูก ไม่น่าถามพ่อแบบนี้ะ ที่โรงเรียนน่าจะสอนเรื่องนี้แล้ว สีสันเป็นภัยและเป็นอันตรายต่อรัฐที่รักมาก’**

มาวินนั่งเงียบไม่พูดอะไร นั่งฟังพ่อพูดประโยคเดิม ๆ ที่เขาได้ยินบ่อย ๆ ในห้องเรียน แต่สิ่งที่เขาต้องการรู้คือ **สีสันคืออะไร แม้กระทั่งครูที่โรงเรียนก็ยังให้คำตอบไม่ได้ เขาจึงตัดสินใจไม่ถามต่อเพราะจะยิ่งทำให้พ่อโมโห...**

(Color Land ดินแดนสีสัน, 2561, หน้า 9)

จากตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการโต้กลับโครงสร้างทางการเมืองผ่านตัวละคร “มาวิน” ที่ถูกรายล้อมไปด้วยตัวละครที่มีใจปักไฟฝ่าย “รัฐที่รัก” อย่าง “เสรี” “อรัญญา” และ “ครู” เสรีซึ่งเป็นพ่อของมาวินในฐานะหัวหน้าครอบครัว มีความเชื่อตามอุดมการณ์ของรัฐที่ว่า “ทำเพื่อรัฐที่รัก” จึงถ่ายทอดอุดมการณ์ดังกล่าวไปสู่ลูกและภรรยา สังเกตได้จากพฤติกรรมของมาวินที่กินข้าวเสร็จแล้วพูดว่า “ชาวตำคือความมั่นคงของรัฐ” จากนั้นเสรีและอรัญญาขมือขาขึ้น “เพื่อความสุขแก่มวลชน” การ “ยกมือขวา” และการกล่าวคำพูดสรรเสริญรัฐที่รัก แสดงให้เห็นว่าครอบครัวนี้ตกอยู่ภายใต้อุดมการณ์ของรัฐที่รักอย่างชัดเจน ขณะเดียวกันการที่มาวินกระทำพฤติกรรมดังกล่าวก็เกิดข้อสงสัยว่า เมื่อเขาถูกสั่งสอนให้เชื่อว่า “ชาวตำคือความมั่นคงของรัฐ” แล้ว “สีสันคืออะไร” คำถามดังกล่าวสร้างความไม่พอใจต่อเสรี เขาจึงตอบด้วย “เสียงแข็ง” ว่า “สีสันคือภัยใจลูก ไม่น่าถามพ่อแบบนี้ะ ที่โรงเรียนน่าจะสอนเรื่องนี้แล้ว สีสันเป็นภัยและเป็นอันตรายต่อรัฐที่รักมาก” ปรากฏชุดคำ

ที่เป็นปฏิปักษ์ต่ออุดมการณ์ “ชาวดำ” ของรัฐที่รับที่ว่า “ภัย” “ภัย” และ “อันตราย” เมื่อย้อนไปในห้องเรียน ภาพลักษณ์ของ “ครู” มักถูกสร้างขึ้นมาให้เป็นผู้รอบรู้ในทุกศาสตร์ แต่ในตัวอย่างข้างต้น ปรากฏข้อความว่า “แม้กระทั่งครูที่โรงเรียนก็ยังให้คำตอบไม่ได้” แสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ของรัฐที่รับได้แทรกซึมไปทุกโครงสร้างทางสังคม ส่งผลให้ผู้คนในสังคมยึดมั่นถือมั่นในอุดมการณ์ โดยเฉพาะเสรี เมื่อได้ยินคำถามอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับ “ชาวดำ” ก็จะไม่โห่จนมาวินเกรงกลัวและไม่กล้าถามคำถามใดอีก ดังปรากฏในข้อความ “เขาจึงตัดสินใจไม่ถามต่อเพราะจะยิ่งทำให้พ่อโหมโห” แม้กระทั่งครูก็พยายามหลีกเลี่ยงการตอบคำถามของมาวิน อาจด้วยความลำบากใจหรือความฝักใฝ่ในฝ่ายรัฐที่รับ การตั้งคำถามของมาวินจึงสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการโต้กลับโครงสร้างทางการเมือง ไม่เพียงเท่านั้น “เสรี” ซึ่งแปลว่า อิสระ และ “อรัญญา” ซึ่งแปลว่า หญิงผู้มีความคิดต่าง ชื่อของทั้งสองผู้เป็นพ่อและแม่ของมาวินล้วนมีความหมายไปในทิศทางตรงกันข้ามกับความเป็น “ชาวดำ” แต่กลับถูกสร้างให้ตกอยู่ภายใต้อุดมการณ์นั้นเสียเอง แม้ว่ารัฐที่รับจะพยายามสั่งสอน ปิดปาก บังคับ หรือขู่เข็ญคนในสังคมให้ทำตามอุดมการณ์ อย่างไรก็ตามก็มักจะมีคนแบบ “มาวิน” เกิดข้อสงสัยตามมาอีกมากมาย

ดังนั้น “ชาวดำ” จึงสะท้อนอุดมการณ์ของรัฐที่รับ โดยสอนให้เชื่อว่ามัน คือ “ความมั่นคงของรัฐ เพื่อความสุขแก่มวลชน” อาจกล่าวได้ว่าเป็นการล้างสมอง เพราะภาพความเป็น “ชาวดำ” มักปราศจากความสดใส เต็มไปด้วยความหม่นหมอง และไร้อิสรภาพ คำถามของมาวินที่ว่า “สีสันคืออะไร” จึงสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการโต้กลับโครงสร้างทางการเมือง ด้วยการค้นหาคำตอบ ค้นหาความจริง และรับรู้ความเป็น “ชาวดำ” ที่รัฐที่รับพยายามจะสอนให้ยึดถือ เพราะเมื่อเอ่ยถึงคำว่า “สีสัน” ภาพในหัวมักจะปรากฏความสดใส ร่าเริง สดชื่น และเต็มไปด้วยอิสรภาพ

6. ปัญหาในสังคม

ภาพสะท้อนด้านปัญหาในสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยายรางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติดและอบายมุข ปัญหาด้านพฤติกรรม และปัญหาครอบครัว ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านปัญหาในสังคมทั้งหมด 26 ครั้ง โดยมีรายละเอียดตามตัวอย่างการวิเคราะห์ดังนี้

“...โจรมอมเป็นหลานชายของคนที่เป็นสามี พ่อเกิดเรื่องที่หลังโรงเรียนของเรา นั่นก็หนีมาอาศัยอยู่กับอาที่นี้ พ่อบังเอิญได้ฟังเรื่องเกี่ยวกับกรูเมืองเก่า ก็เลยคิดว่า จะหาเงินสักก้อนแล้วเลิกเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเสียที จึงพากันไปขโมยชุดแอบเอา

ไปซ่อนไว้ที่บ้านผีสิง พออากับภรรยาผู้เรื่องจึงบังคับให้ช่วยเหลือ’ ลุงปู่หยุดเล่าไปครู่หนึ่ง พลังมองเห็นคำ...”

(ลี้ภัยในเมืองแปลก, 2561, หน้า 158)

“...‘พวกมันจะเล่นตุ๊กติกไปถึงไหน... ไอ้ฟาร์มนี้ต้องจำชื่อไว้เลย คราวหน้าคราวหลังจะไม่ติดกับพวกมันอีก’ มีอน้ำหนวดเพิ่มพิมพ์

‘อะไรอีก... โดนอีกแล้วหรือ ห้าแสนเชียวนะ เงินผมไม่เท่าไร แต่เงินที่ซัดอีกสองแสน จะสู้หน้าแกได้ยังไง’ เจ้าของฟาร์มกรุงระกาเริ่มอารมณ์เสีย ‘...เปรียบไก่ไม่ดูตาม้าตาเรือ’

‘ครับ... ผมเอาได้แต่เชิงชน กับดูรูปร่างว่าไม่ให้เสียเปรียบพวกมัน และหน้าข้ายังเข้าทางไก่ของเรา แม้มันจะสูง แต่ไก่เราก็ชอบตีเชิงมุดมุด และชอบตีลำตัวอยู่แล้ว แต่ใครจะไปรู้ว่าพวกมันจะโกง คุณรู้ไหมล่ะ’ มีอน้ำหนวดเพิ่มย่อนตอบ...”

(เอกอีเอ็กเออย, 2559, หน้า 109)

จากทั้งสองตัวอย่างสะท้อนให้เห็นถึงปัญหายาเสพติดและอบายมุขที่พบในสังคม โดยตัวอย่างแรกจากเรื่อง ลี้ภัยในเมืองแปลก ปรากฏคำว่า “ยาเสพติด” ภาพลักษณ์ของบุคคลที่เสพยาเสพติดมักตกเป็นเป้าสายตาในทางลบ ดังตัวอย่างปรากฏคำว่า “โจรพอม” และ “ขโมย” ซึ่งนอกจากสะท้อนภาพความเป็นผู้ที่หมดสิ้นหนทางในการทำมาหากินแล้ว ยังปรากฏคำว่า “พอม” บ่งลักษณะทางกายภาพอันเป็นผลมาจากการเสพยาเสพติดด้วย ขณะเดียวกันตัวอย่างที่สองจากเรื่อง เอกอีเอ็กเออย ปรากฏภาพสะท้อนด้านอบายมุข นั่นคือ การพนัน ผ่านข้อความที่ว่า “เปรียบไก่ไม่ดูตาม้าตาเรือ” เป็นผลให้เสียทรัพย์สินจำนวนมาก ดังข้อความที่ว่า “ห้าแสนเชียวนะ เงินผมไม่เท่าไร แต่เงินที่ซัดอีกสองแสน” ซึ่งนอกจากจะไม่ได้เงินคืน กลับต้องเป็นหนี้ที่ซัดอีกสองแสนบาท แสดงให้เห็นว่าการพนันไม่เพียงทำให้เสียทรัพย์สินแต่ยังต้องเสียรู้ว่า “เปรียบไก่ไม่ดูตาม้าตาเรือ” นอกจากนี้ชุดคำที่ว่า “เล่นตุ๊กติก” และ “โกง” ยังเป็นชุดคำที่บ่งชี้ว่าการโกงมักเป็นของที่มาคู่กันกับการพนันเสมอ

“...อัคคีเป็นคนที่คุณคนอยากคบหา ไม่ใช่เพราะเรียนเก่ง แต่อัคคีเป็นเด็กกล้าไม่กลัวใคร เปี่ยมไปด้วยพลัง เมื่ออัคคีเห็นครามเดินเข้ามา หัวใจก็ยี้มรา ตะโกนเสียงดัง

‘ใจ เด็กเออ’

อัคคีทัก ครามไม่หันไปมอง

‘พูดตอบหนอยดี’

ครามเงียบตอบ

‘เออแล้วยังเป็นไป้อีก’

แล้วเสียงหัวเราะก็ระเบิดดังจากกลุ่มของอัคคี...”

(เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม้เป็น, 2561, หน้า 15)

จากตัวอย่างข้างต้นสะท้อนปัญหาด้านพฤติกรรมการกลั่นแกล้งโดยมี “อัคคี” และกลุ่มเพื่อนเป็นผู้กลั่นแกล้ง “คราม” จากบทสนทนาที่ว่า “โง่ เด็กเอ๋อ” และ “เออแล้วยังเป็นไป้อีก” ปรากฏชุดคำว่า “เออ” “เออ” และ “ไป” ซึ่งเป็นการกลั่นแกล้งโดยการนำข้อบกพร่องของครามมาล้อเลียน โดยเฉพาะคำว่า เออ ที่ปรากฏถึงสองครั้ง ไม่เพียงเท่านั้นยังซ้ำเติมด้วยคำว่า “เป็นไป” อีกครั้ง แม้กลุ่มผู้พูดจะรู้สึกสนุกสนาน โดยสังเกตได้จากคำว่า “ยิ้มร่า” “ตะโกนเสียงดัง” และ “หัวเราะระเบิดดัง” แต่ผลการกระทำกลับไปตกที่คราม แต่ครามก็ไม่ได้ตอบโต้ใด ๆ ดังข้อความที่ว่า “ครามไม่หันไปมอง” และ “ครามเงียบตอบ” แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีข้อบกพร่องทางร่างกาย โดยพื้นฐานแล้วมักถูกกลั่นแกล้งและไม่สามารถโต้ตอบได้ กล่าวอย่างง่าย คือ “รังแกผู้ที่ไร้ทางสู้” และผู้ที่กลั่นแกล้งก็มักจะเป็นกลุ่มคนที่มีพลังกำลังหรือร่างกายสมบูรณ์ ดังตัวอย่างปรากฏชุดคำว่า “มีความกล้า” “ไม่กลัวใคร” “เปี่ยมด้วยพลัง” และมีพฤติกรรมเป็น “หัวโจก” ซึ่งในตัวอย่งก็คืออัคคีและกลุ่มเพื่อนนั่นเอง นอกจากนี้ปัญหาด้านพฤติกรรมการกลั่นแกล้งแล้ว ยังพบปัญหาด้านพฤติกรรมการก่อกวน ซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้สังคมส่วนใหญ่ จากเรื่อง ไม่หมอนกับก้อนหิน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...เสียงมอเตอร์ไซค์ดังกระหึ่มเข้ามาใกล้บ้านขึ้นทุกที วันนี้ก้อนหินไม่ได้สนใจเสียงนั้นแม้ยังรำคาญอยู่บ้าง ด้วยคิดว่าต่อให้เขาลงไปดูก็คงไม่ต่างอะไรจากริ่งไล่ตามเสียงที่หายไปกับอากาศ แม้จะเห็นตัวผู้กระทำผิดแต่ตำรวจไม่เคยจับได้จริง ๆ สักราย พอบอกว่าโทรศัพท์ไปแจ้งสถานีตำรวจแล้วเพราะพอกับเพื่อนบ้านทุกคนคิดว่าดีกว่าไม่ทำอะไรเลย ลุงข้างบอกว่าพวกนี้จับยาก ขนาดรู้ว่าตำรวจจะมาแต่ดูเหมือนไม่มีใครเกรงกลัวเลย...”

(ไม่หมอนกับก้อนหิน, 2558, หน้า 43)

ภาพสะท้อนพฤติกรรมด้านการก่อกรวนจากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏคำว่า “ตั้งกระท่อม” และ “รำคาญ” ซึ่งชุดคำเหล่านี้เป็นผลมาจากเสียงมอดอร์ไซด์ แสดงให้เห็นถึง พฤติกรรมการก่อกรวนและผลภาวะทางเสียงที่ห็น พ่อ และชาวบ้านบริเวณโดยรอบกำลังเผชิญอยู่ อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขดังจะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “แม้จะเห็น ตัวผู้กระทำผิดแต่ตำรวจไม่เคยจับได้จริง ๆ ลักร้าย” และ “พวกนี้จับยาก ขนาดรู้ว่าตำรวจ จะมา แต่ดูเหมือนไม่มีใครเกรงกลัวเลย” นอกจากนี้จะเป็นข้อความที่แสดงให้เห็นว่ากฎหมาย ที่บังคับใช้โดยตำรวจไม่เคร่งครัด ไม่จริงจังแล้ว ยังปรากฏพฤติกรรมการได้ใจ กล่าวคือ กลุ่มผู้ก่อกรวนรู้ว่าตำรวจจะมาจับแต่ก็ไม่มีใครกลัว เพราะเจ้าหน้าที่ใช้กฎหมายที่อ่อนแอ จึงทำให้ปัญหาดังกล่าวไม่หมดสิ้นไปเสียที

“... ‘นั่นพี่คนนั้นนี่ พี่น้อยสวยเหมือนเพื่อนพ่อคนนั้นเลย’ น้องนิตรีบชีมือ แล้วตะโกนอย่างตื่นเต้น

‘เพื่อนคนไหนนิด’ แม่รีบถาม

‘เพื่อนคนที่พอมามาบ้านไงครับ’ น้องนิตรีบตอบ

น้อยไม่ทันได้สังเกตสถานการณ์บนโต๊ะอาหาร เขายังคงใส่อารมณ์แล้วร้องเพลง ต่อไปอย่างตั้งใจ แต่ทันใดนั้นแม็กกระซอกไม้ค้อออกจากมือน้อย จับใบหน้าของเขา ไว้มันแล้วก้มมองหน้าน้อย

‘สิกุลลาบ ฉันไม่เคยใช้สินี้ แกไปเอาลิปสติกสินี้มาจากไหน’

น้อยตกใจมาก ได้แต่ยืนตัวสั่น ค่อย ๆ ล้วงมือไปหยิบลิปสติกที่เก็บไว้ใน กระเป๋ากางเกง แต่ก่อนที่น้อยจะทันยื่นให้แม่ พอก็ปรีเข้ามากระซอกตัวน้อย จิกหัวเขาไว้แล้วตบไปเต็มแรง

‘กะเทย อีกะเทย ทำไมถึงเป็นกะเทยแบบนี้’

พอก็จิกหัวน้อยไว้มันแล้วตบหน้าเขาไม่ยั้ง ความแรงของฝ่ามือทำให้ลิปสติก ที่น้อยถือไว้กระเด็นออกจากมือ พ่อเงื้อแขนตบเขาเต็มแรง แรงเสียดมขาคติดมือ หน้าผาดไปกับพื้น ป่าเลี่ยมกริตร้องลั่นแล้วรีบวิ่งเข้าไปห้าม พ่อรีบก้มลงเก็บ ลิปสติก แล้วหันไปฟาดหลังมือใส่หน้าป่าจนท่านหน้าหันแล้วล้มลงกับพื้น

‘นี่ใช้ไหมลิปสติกที่พี่ซื้อให้มัน พี่อยากให้ไอ้หน่อยมันเป็นกะเทยมากนั กใช้ไหม’ พุดจบพอก็ขว้างลิปสติกทิ้งน้ำ

น้อยตกใจมากที่เห็นป้าเลียมถูกทำร้าย เขารีบคลานไปหาป้าก็ถูกพ่อจิกหัวไว้อีก ป้าเลียมรีบโผล่ไปคว่ำขาของพ่อแล้วบอกให้น้อยหนี คราวนี้ทั้งป้าป๊าและแม่ต่างรีบเข้าไปคว่ำตัวพ่อไว้แน่น

(จิวกับน้อย, 2560, หน้า 119)

จากตัวอย่างข้างต้นปรากฏภาพสะท้อนปัญหาครอบครัวในลักษณะลูกโซ่ โดยเริ่มจาก “นิด” ผู้กล่าวชู้ดคำที่ว่า “นั่นพี่คนนั้นนี่” “เพื่อนพ่อคนนั้น” และ “เพื่อนคนที่พ่อกล่าวบ้าน” ซึ่งเป็นชู้ดคำชวนวนที่ก่อให้เกิดปัญหาในครอบครัว เพราะ “พี่” หรือ “เพื่อน” ที่นิดกล่าวถึงเป็นผู้หญิง ซึ่งสังเกตจากข้อความที่ว่า “พี่น้องสวยเหมือนเพื่อนพ่คนนั้นเลย” ปรากฏคำว่า “สวย” บ่งบอกความเป็นเพศหญิง ส่งผลต่อไปยังแม่เมื่อได้ยินดังนั้นจึงถามนิด “เพื่อนคนไหนนิด” หลังจากนั้นจึงปรากฏชู้ดคำที่ส่งผลด้านความรุนแรงต่อน้อยอย่างต่อเนื่องโดยแม่เป็นผู้กระทำ ได้แก่ “กระซอก” “จับใบหน้า” “ก้มมองหน้า” และใช้วาจาในการสอบถามแกมข่มขู่ตั้งข้อความ “สิกุหลาบ ฉันไม่เคยใช้สินี้ แยกไปเอาลิปสติกสีนี้มาจากไหน” เป็นลักษณะการใช้วาจาและจิตวิทยาในการข่มขู่ ส่งผลให้น้อยได้รับผลของความรุนแรงโดยตรงตั้งข้อความที่ว่า “น้อยตกใจมาก ได้แต่ยืนตัวสั่น” น้อยไม่เพียงตั้งตัวไม่ทันเพราะความกลัวแม่จน “ตัวสั่น” ความรุนแรงต่อเนื่องจากพ่อก็เข้ามาหาน้อยทันที โดยสังเกตจากคำว่า “กระซอกตัว” “จิกหัว” “ตบเต็มแรง” “กะเทย” “อีกะเทย” “กะเทย” “จิกหัว” “ตบหน้าไม่ยั้ง” “กระเด็น” “ตบเต็มแรง” “หน้าฟาดกับพื้น” “มัน” “ไอ้หน่อย” “กะเทย” และ “จิกหัว” น้อยโดนกระทำ ความรุนแรงทั้งทางร่างกาย วาจา และจิตใจอย่างต่อเนื่องและสาหัส โดยเฉพาะคำว่า “จิก” “ตบ” และ “กะเทย” ที่ปรากฏซ้ำ ๆ ชนิดที่ว่า “เต็มแรง” “ไม่ยั้ง” และ “ผมขาดติดมือ” ส่งผลให้น้อยผู้รับผลของความรุนแรงทั้งหมด “ตกใจมาก” และ “รีบคลานหนี” ไม่เพียงเท่านั้น การกระทำของพ่อและแม่ยังเป็นความรุนแรงต่อทรัพย์สินร่วมด้วยตั้งข้อความที่ว่า “แม่ก็กระซอกไม้ค้อออกจากมือหน่อย” “ความแรงของฝ่ามือทำให้ลิปสติกที่น้อยถือไว้กระเด็นออกจากมือ” และ “พ่อก็ขว้างลิปสติกทิ้งน้ำ” นอกจากนี้ป้าเลียมที่เข้ามาห้ามก็ยังคงได้รับผลของความรุนแรงทั้ง “ฟาด” “หน้าหัน” “ล้ม” และ “ถูกทำร้าย” ด้วย

การวิเคราะห์ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างชัดเจนด้วยว่าเป็นเหตุที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซ้ำ ๆ และรุนแรงอย่างถึงที่สุด ทั้งทางร่างกาย วาจา จิตใจ และทรัพย์สิน โดยมีผู้กระทำคือ “พ่อ” และมีผู้รับผลของการกระทำคือ “น้อย” และ “ป้าเลียม” นอกจากนี้จะเป็นปัญหาความรุนแรงในครอบครัวแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นภาพความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศชายกับเพศหญิง พ่อในฐานะหัวหน้าครอบครัวเป็นตัวแทนเพศชาย เมื่อเห็นน้อย

ทาลิปสติก แต่งตัวเป็น “กะเทย” กล่าวคือผิดไปจากวิสัยแห่งเพศชาย พ่อก็เกิดบันดาลโทสะขึ้นมา และใช้อำนาจในการแก้ไขปัญหานั้นที่ โดยไม่ฟังเหตุผลว่ามีที่มาอย่างไร นอกจากนี้ตัวแทนเพศหญิงอย่างแม่และป้าเลี่ยมพยายามจะเข้ามาช่วย แต่ก็โดนลูกหลงไปด้วย ล้วนสะท้อนภาพอุดมการณ์ปิตาธิปไตย หรือชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) โดยอ้างความชอบธรรมที่ว่าเพศสภาพที่มีกำลังเหนือกว่าจึงสามารถใช้ความรุนแรงทางตรงดังกล่าวอย่างไรก็ได้

7. ด้านเศรษฐกิจ

ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยายรางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เกี่ยวข้องกับฐานะทางสังคมและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจทั้งหมด 21 ครั้ง โดยมีรายละเอียดตามตัวอย่างการวิเคราะห์ดังนี้

“...‘แม่ครับ วันนี้มีอะไรกินบ้าง’

เดือนแรมสามแม่หลังจากปลดกระเป๋าปลั่งวางบนโต๊ะที่แม่วางถุงใส่ผ้าของลูกค้า **เขากลับมาบ้านพร้อมความหิวทุกครั้ง** จะว่าไปแล้วเขาไม่เคยกินข้าวที่โรงเรียน **อิมสักวัน** ข้าวจานละสิบบาท กับข้าวเพียงอย่างเดียว ปริมาณข้าวก็ไม่มากจะ **อิม** **ได้อย่างไร** กินข้าวแล้วตามด้วยขนมหวานหรือไม่กี่น้ำหวาน **ห้าบาท** อีกแก้วก็ **พออุ้งท้อง** **แต่ไม่อิม** เขารู้สึกว่าร่างกายต้องการอาหารมากกว่านั้น แต่ก็ไม่เคยเรียกร้องเงินเพิ่มจากแม่ **เขาคิดว่ากินพออยู่ได้ก็เพียงพอแล้ว...**

(เสียงเดือนในห้วงดุริยางค์, 2558, หน้า 33)

“...ชิตอายุสิบสี่ปี จบ ป. หกมานานแต่ **ไม่ได้เรียนต่อ** นอกจาก **ครอบครัว** **ค่อนข้างยากจนแล้ว** **พ่อแม่ของชิตยังอาศัยอยู่ในเรือรับจ้าง** บางเดือนย้ายไปรับงานถิ่นอื่น ช่วงที่พ่อแม่ไม่อยู่ **ชิตอาศัยวัดเป็นที่พักพิง** เขาจะตื่นแต่เช้ามีดแล้วขึ้นมอเตอร์ไซด์รับจ้างไปที่สะพานปลา

ชิตหิวปลากะพงแดงตัวใหญ่ **เนื้อตัวมอมแมมเพราะยังไม่ได้อาบน้ำ** โตเดินเข้าไปตักหน้าแล้วถามว่า

‘เอ็งได้ปลามาจากไหน ไม่ได้บอกเรื่อนี่’

ชิตเป็นเด็กไม่มีบ้าน และเป็นลูกคนยากจน เด็กที่อ่อนแอกว่านอกจากไม่ให้ความเกรงใจแล้วยังแสดงกิริยาดูหมิ่น โตก็เหมือนเด็กคนอื่น ๆ ในชุมชนข้างคลอง...”

(ม้าน้ำสีทอง, 2561, หน้า 10)

จากตัวอย่างทั้งสอง สะท้อนให้เห็นภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับฐานะทางสังคม โดยตัวอย่างแรกจากเรื่อง เสี่ยงเดือนในหวูดรถไฟ ปรากฏชุดคำสื่อฐานะทางสังคมที่ว่า “ลืบห้าบาท” และ “ห้าบาท” นั้นเท่ากับว่า เดือนแรมได้เงินไปโรงเรียนเพียงวันละยี่สิบบาท ซึ่งถือว่าน้อยมากสำหรับเด็กคนหนึ่ง ขณะเดียวกันชุดข้อความที่ว่า “เขากลับมาบ้าน พร้อมความหิวทุกครั้ง” “เขาไม่เคยกินข้าวที่โรงเรียนอิมส์กวัน” “จะอิมส์ได้อย่างไร” “พออุ้มท้อง แต่ไม่อิม” และ “เขารู้สึกว่าร่างกายต้องการอาหารมากกว่านั้น” โดยเฉพาะคำว่า “อิม” ที่ปรากฏซ้ำ ๆ เพื่อเน้นย้ำถึงเรื่องปัญหาปากท้องที่เดือนแรมกำลังประสบอยู่ ล้วนสื่อให้เห็นผลของฐานะทางสังคมที่ไม่ค่อยสู้ดีนัก นอกจากนี้ปัญหาดังกล่าวจะส่งผลถึงเรื่องปากท้อง สุขภาพ จนเกิดเป็นความเคยชินในสถานภาพความเป็นอยู่แล้ว ยังปรากฏลักษณะความเห็นอกเห็นใจ ยามยาก ดังข้อความ “ไม่เคยเรียกร้องเงินเพิ่มจากแม่ เขาคิดว่ากินพออยู่ได้ก็เพียงพอแล้ว” ขณะเดียวกันตัวอย่างที่สองจากเรื่อง ม่าน้ำสีทอง ยังสะท้อนภาพฐานะทางสังคมออกมาได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะ “ความจน” ดังชุดข้อความ “ครอบครัวค่อนข้างยากจน” “พ่อแม่ของชิต ยังอาศัยอยู่ในเรือรับจ้าง” “ชิตอาศัยวัดเป็นที่พักพิง” และ “ชิตเป็นเด็กไม่มีบ้าน และเป็นลูกคนยากจน” ส่งผลให้ “ไม่ได้เรียนต่อ” ความจนไม่เพียงส่งผลให้ชิตเป็นผู้ต้อยโอกาสทางการศึกษา แต่ชิตยังถูกตอกย้ำความจนนั้นด้วยการถูกสร้างให้มีภาพลักษณ์ที่แตกต่างไปจากผู้อื่น ดังข้อความ “เนื้อตัวมอมแมมเพราะยังไม่ได้อาบน้ำ” ซึ่งลักษณะเช่นนี้ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม มักถูกด้อยค่า ความเป็นมนุษย์ ตลอดจนถูกกลั่นแกล้งนานา ดังข้อความ “เด็กที่อ่อนวัยกว่านอกจากไม่ให้ความเกรงใจแล้วยังแสดงกิริยาดูหมิ่น” ชุดคำว่า “ไม่ให้ความเกรงใจ” และ “แสดงกิริยาดูหมิ่น” ยิ่งแสดงให้เห็นว่าชิตซึ่งเป็นผู้ที่ยากจน ถูกเลือกปฏิบัติ ไม่เว้นกระทั่ง “เด็ก” ที่อ่อนวัยกว่าก็ตาม ภาพสะท้อนฐานะทางสังคมจากตัวอย่างทั้งสองล้วนแสดงให้เห็นว่า “ความจน” เป็นจุดด้อยในสังคม เป็นเหตุให้เกิดการกลั่นแกล้ง เป็นช่องทางให้เกิดการถูกเอาเปรียบ บางประการ ซ้ำร้ายในตัวอย่างที่สอง ผู้ที่เด็กกว่ายังไม่ให้ความเคารพเสียดด้วยซ้ำ เป็นการตอกย้ำว่าผู้ที่มีฐานะยากจน มักจะถูกเลือกปฏิบัติ ถูกกดให้ต่ำ กีดกันให้อยู่ชายขอบของสังคม หรือแม้กระทั่งขจัดออกไปจากสังคม เป็นความเหลื่อมล้ำอย่างชัดเจน ทั้ง ๆ ที่เขาก็เป็นมนุษย์ผู้มีสิทธิ เสรีภาพ และภราดรภาพเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับตัวอย่างจากเรื่อง เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น ดังนี้

“...ทันทีที่สัญญาณกริ่งเล็กเรียนดัง ขมิ้นมายืนรอหน้าโต๊ะของครามทันที ใบหน้าเต็มไปด้วยความตื่นเต้น สองมือของเด็กหญิงกำสายกระเป๋าแน่น วันนี้เธอสวมเสื้อตัวใหญ่เทอะทะ จนดูเหมือนว่าตัวเธอต่างหากที่เล็กลง เมื่อครามเก็บกระเป๋าเสร็จ ก็ถึงเวลากลับบ้าน

‘เดินไกลหน่อยนะ แต่ไม่นานหรอก’ ขมิ้นว่า ระหว่างเดินอยู่ข้างกัน ซอยบ้านขมิ้น อยู่ลึกกว่าซอยบ้านคราม ซอยยี่สิบเอ็ดเป็นซอยย่อยท้าย ๆ สำหรับชุมชนนี้ เพิ่งเกิดใหม่ได้ไม่กี่ปี จึงเป็นย่านของบรรดาคนหาเช้ากินค่ำ ต่างกับต้นซอย ซึ่งเป็นคนมีฐานะอยู่กันมานานตั้งแต่ตั้งชุมชน และกลางซอยเป็นย่านคนมีอันจะกิน...’

(เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 64)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สะท้อนผ่านลักษณะที่อยู่อาศัยของขมิ้น สืบเนื่องจากชุดข้อความ “เดินไกลหน่อยนะ” “ซอยบ้านขมิ้นอยู่ลึกกว่าซอยบ้านคราม” และ “ซอยย่อยท้าย ๆ” นั้นแสดงว่าบ้านของขมิ้นต้องอยู่ “ไกล” “ลึก” และ “สุดท้าย” ของชุมชน ด้วยว่าฐานะยากจนจากชุดคำที่ว่า “ย่านของบรรดาคนหาเช้ากินค่ำ” ไม่เพียงเท่านั้น ชุดข้อความ “ต่างกับต้นซอยซึ่งเป็นคนมีฐานะอยู่กันมานาน” และ “กลางซอยเป็นย่านคนมีอันจะกิน” ยังสะท้อนความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในสังคม ผู้ที่มีฐานะดีมักจะได้อยู่ในทำเลและสภาพสังคมที่ดี ปรากฏคำว่า “ต้นซอย” “กลางซอย” ซึ่งเป็น “ย่านคนมีอันจะกิน” ผู้ที่มีฐานะยากจนจึงต้องถูกกีดกันหรือแบ่งเขตให้ไปอยู่ในพื้นที่ที่ไกล ชายขอบของสังคม และมีสภาพต่างจากสังคมผู้ที่มีอันจะกินดังกล่าวไปแล้วข้างต้น

นอกจากนี้ลักษณะความเหลื่อมล้ำที่ปรากฏดังกล่าว ยังสะท้อนว่า “คนจน” มักถูกกลั่นแกล้ง โจมตี ตั้งข้อสงสัยเชิงลบบางอย่าง หรือแม้กระทั่งนำมาเปรียบเทียบเพื่อผลประโยชน์บางประการ ดังข้อความที่ว่า “ซอยบ้านขมิ้นอยู่ลึกกว่าซอยบ้านคราม” ขมิ้นซึ่งเป็นตัวแทนของความยากจน เพราะบ้านของเขาอยู่ “ลึกกว่า” บ้านของคราม ซึ่งครามถูกสร้างให้เป็นผู้มีฐานะดีกว่าขมิ้น ด้วยว่าบ้านของครามถึงก่อนบ้านขมิ้น ดังนั้นบ้านของเขา ถ้าไม่อยู่ “กลางซอย” ก็ต้องอยู่ “ต้นซอย” ในแง่นี้เป็นการตอกย้ำ “ความจน” ที่มีอยู่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ระหว่างขมิ้นผู้ยากจนกับครามผู้มีฐานะดีกว่า “ความจน” จึงถูกมองว่าเป็นจุดด้อยในสังคม มักจะถูกเลือกปฏิบัติ ถูกกดขี่ให้ต่ำ กีดกันให้อยู่ชายขอบของสังคม ทั้ง ๆ ที่พวกเขาถือถือว่าเป็น “มนุษย์” เช่นเดียวกัน

8. ด้านการศึกษา

ภาพสะท้อนด้านการศึกษาที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยายรางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาผู้เรียน การแข่งขันทางการศึกษา และการจัดการศึกษาของภาครัฐ ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านการศึกษาทั้งหมด 17 ครั้ง โดยมีรายละเอียดตามตัวอย่างการวิเคราะห์ดังนี้

“...ต้นกล้าเงยหน้าขึ้นมองก้าวไกลเพื่อรอคำตอบ เขาเคยไปโรงเรียนทุกวัน จู ๆ ต้องมีเหตุจำเป็นหยุดเรียนกลางคัน ดูเหมือนเขาจะมีปฏิกริยาแบบนี้ทุกครั้ง เมื่อเห็น เด็กในวัยเดียวกันได้มีโอกาสไปโรงเรียน ก้าวไกลก็ไม่ต่างจากต้นกล้า เมินหน้าหนีพยายามข่มความรู้สึก น้อยเนื้อต่ำใจ เอาไว้ เมื่ออด เปรียบเทียบตัวเองกับเด็กคนอื่น ๆ ไม่ได้...”

(ดินสอแทงสัน, 2562, หน้า 18)

“...ชีวิตอายุสิบสี่ปี จบ ป. หกมานานแต่ไม่ได้เรียนต่อ นอกจากครอบครัวค่อนข้างยากจนแล้ว พ่อแม่ของชิตยังอาศัยอยู่ในเรือรับจ้าง บางเดือนย้ายไปรับงานถิ่นอื่น ช่วงที่พ่อแม่ไม่อยู่ ชิตอาศัยวัดเป็นที่พักพิง เขาจะตื่นแต่เช้ามีดแล้วขึ้นมอเตอร์ไซด์รับจ้างไปที่สะพานปลา...” (ม่านน้ำสีทอง, 2561, หน้า 10)

จากตัวอย่างทั้งสองแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยตัวอย่างแรกจากเรื่อง ดินสอแทงสัน ชูตคำที่ว่า “หยุดเรียนกลางคัน” และ “เด็กในวัยเดียวกันได้มีโอกาสไปโรงเรียน” นั้นเท่ากับว่า “ก้าวไกล” ไม่ได้เรียนแล้ว ซึ่งไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม การศึกษาล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่ก้าวไกลก็ไม่ได้รับการศึกษาเหมือนคนอื่น สังเกตจากชูตคำ “อดเปรียบเทียบตัวเองกับเด็กคนอื่น ๆ” และเกิดเป็นความรู้สึก “น้อยเนื้อต่ำใจ” อันเป็นผลมาจากความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับตัวอย่างที่สองจากเรื่อง ม่านน้ำสีทอง โดยชิตเกิดในครอบครัวที่ยากจน จึงไม่มีโอกาสได้เรียนอย่างคนอื่น ดังปรากฏในตัวอย่างที่ว่า “จบ ป. หกมานานแต่ไม่ได้เรียนต่อ” ซึ่งทั้งสองตัวอย่างล้วนสะท้อนภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาออกมาได้อย่างชัดเจน ผ่านการเปรียบเทียบและเกิดข้อสงสัยตามมาว่า คนหนึ่งได้เรียน แล้วทำไมอีกคนหนึ่งถึงไม่ได้เรียน

นอกจากนี้ในตัวอย่างแรกชื่อตัวละครอย่าง “ก้าวไกล” และ “ต้นกล้า” ยังถูกสร้างให้มีความขัดแย้งกับโชคชะตาและสิ่งที่ต้องเผชิญในชีวิต ก้าวไกล แม้ว่าจะสื่อไปในทิศทางที่ดี

เจริญก้าวหน้า และพัฒนาไปได้ไกล แต่กลับถูกตัดอนาคตด้วยเพราะไม่ได้รับการศึกษาอย่างคนอื่น และ ต้นกล้า ที่ลื้อไปในทิศทางของการเริ่มต้นใหม่เพื่อรอการเติบโตในอนาคต แต่กลับไม่ได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับก้าวไกล ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจึงนับว่าส่งผลต่ออนาคตทั้งสองคนเป็นอย่างมาก ซึ่งก็เป็นที่น่าสนใจว่าการผลิตซ้ำวรรณกรรม การตอกย้ำเรื่องราวความเหลื่อมล้ำดังกล่าว ยังปรากฏให้เห็นเป็นปกติวิสัยในสังคมปัจจุบัน

“...ก้าวไกลนึกถึงครูสมจิตร สอนนิชวาดเขียนที่โรงเรียน ชายรูปร่างสูง ผิวคล้ำ เสียงดัง แต่ใจดี ก้าวไกลจำได้ว่าเคยวาดภาพครอบครัว มีพ่อ แม่ ต้นกล้า ฟางข้าว และเขา อยู่กลางทุ่งดอกโสนไปส่งครูสมจิตร ครูสมจิตรนั่งไปชั่วขณะ ก่อนจะให้ **คะแนนเต็มสิบ**

ตอนนั้นเขาเบิกตากว้าง หัวใจพองโต กระโดดสิงโลดส่งเสียงดังด้วยความ **ดีใจไปรอบห้อง** จนครูต้องปรามไว้ ก่อนจะบอกว่า ‘**เด็กชายก้าวไกล อย่าลืมวาดมาให้ครูดูอีก**’ แม้น้ำเสียงครูจะเข้ม แต่สำหรับก้าวไกลแล้วคำพูดนั้นช่างหวานหูเสียจริง ๆ จน**รู้สึกอยากกางมือออกแล้วไต่บินเหมือนนก ฆวัดเจริญไปในอากาศ** ก้าวไกลนึกถึงครูสมจิตร **คิดถึงความรู้สึกสิงโลด การเต้นไปรอบ ๆ ห้อง** เขาอยากให้ความรู้สึก**อึมอึม**นั้นเกิดขึ้นกับตัวเขาอีกครั้ง แล้วเขาก็นึกถึงกระต่ายร่างที่ถูกขยำเป็นก้อนกลม ดินสอแท่งสั้นที่ตกลงบนพื้น และตะกร้าขยะใบนั้น...”

(ดินสอแท่งสั้น, 2562, หน้า 15-16)

จากตัวอย่างข้างต้น “ครูสมจิตร” เป็นตัวละครสำคัญในการสะท้อนภาพการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาผู้เรียน โดยสังเกตได้จากชุดข้อความ “ให้คะแนนเต็มสิบ” และ “เด็กชาย ก้าวไกล อย่าลืมวาดมาให้ครูดูอีก” ลักษณะดังกล่าวเป็นการให้กำลังใจและสนับสนุนผู้เรียน ส่งผลให้ก้าวไกลดีใจอย่างถึงที่สุด ปรากฏชุดข้อความบ่งความดีใจว่า “เบิกตากว้าง” “หัวใจ พองโต” “กระโดดสิงโลด” “ส่งเสียงดังด้วยความดีใจไปรอบห้อง” และ “รู้สึกอยากกางมือออก แล้วไต่บินเหมือนนก ฆวัดเจริญไปในอากาศ” นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างแรงเสริมให้ก้าวไกล เกิดความพยายาม และมีใจรักการวาดรูป เพราะเมื่อเขาวาดรูปดี ก็จะได้คะแนนเต็มสิบ แสดงให้เห็นว่า ครูสมจิตรประสบความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียน สังเกตจากข้อความ “ก้าวไกล นึกถึงครูสมจิตร คิดถึงความรู้สึกสิงโลด การเต้นไปรอบ ๆ ห้อง” นั้นเท่ากับว่า ครูสมจิตร ชื่นใจก้าวไกลเรียบร้อยแล้ว และเมื่อก้าวไกลทำงานครั้งใดก็จะนึกถึงครูสมจิตรและรู้สึก “อึมอึม” ทุกครั้ง

“...กว่าจะได้มาเยือนบ้านน้ำใสอีกหน แดนก็เกือบสิ้นไปแล้วว่าเคยมาอยู่ที่นี้ ช่วงสั้น ๆ ครั้งหนึ่ง ไอ้ที่พูดไว้ว่าจะมาเรียนภาคฤดูร้อนทุกปีนั้น เอาเข้าจริงก็ไม่เกิดขึ้น เขาต้องเรียนพิเศษมากมายหลายแขนง ทั้งวิชาการและสันตนาการอย่างดนตรี กีฬา โดยที่การเรียนพิเศษเพิ่มเติมนั้นก็เพื่อรักษาเกรดเฉลี่ยให้อยู่ในระดับที่ดี รวมทั้ง เรียนให้ล้าหน้ากว่าหลักสูตรปกติในห้องเรียน ไปสอบแข่งขันอะไรกับใคร จะได้ไม่เปลืองพลัง เพราะเด็กนักเรียนสมัยนี้จำต้องเรียนพิเศษกันทั้งนั้น ยิ่งเรียนมาก ยิ่งได้เปรียบ...”

(โลกสวยที่น้ำใส, 2561, หน้า 137)

การศึกษากับการแข่งขันมักมาควบคู่กันเสมอ ดังตัวอย่างข้างต้นที่แสดงให้เห็นถึง ภาพสะท้อนการแข่งขันทางการศึกษา โดยสังเกตจากชุดข้อความที่ว่า “การเรียนพิเศษเพิ่มเติมนั้นก็เพื่อรักษาเกรดเฉลี่ยให้อยู่ในระดับที่ดี” “เรียนให้ล้าหน้ากว่าหลักสูตรปกติในห้องเรียน” “สอบแข่งขันอะไรกับใครจะได้ไม่เปลืองพลัง” และ “เด็กนักเรียนสมัยนี้จำต้องเรียนพิเศษกันทั้งนั้น ยิ่งเรียนมากยิ่งได้เปรียบ” ซึ่งการสร้างค่านิยมที่ว่า “ยิ่งเรียนมากยิ่งได้เปรียบ” เป็นการสะท้อน การแข่งขันทางการศึกษาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะคำว่า “เรียนพิเศษ” ที่ถูกสร้างให้ “จำเป็นต่อ การเรียน” เพื่อ “ความล้าหน้ากว่าคนอื่น” และ “สอบแข่งขันอะไรกับใครจะได้ไม่เปลืองพลัง” นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นอีกค่านิยมหนึ่งคือ “เรียนไปเพื่อสอบ” ตลอดจนค่านิยมการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับเกรดเฉลี่ยที่ดีและมากไว้ก่อน เพื่อเป็นข้อบ่งชี้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้คงแก่เรียน และมีความสามารถทางวิชาการในศาสตร์แขนงนั้น ๆ

9. ด้านสถาบันพระมหากษัตริย์

ภาพสะท้อนด้านสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภท นวนิยาย รางวัลแวนแก้ว ประจำปี 2555-2559 เกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พลังงานทดแทน การคมนาคม และทักษะการดำรงชีพ ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้าน สถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งหมด 9 ครั้ง โดยมีรายละเอียดตามตัวอย่างการวิเคราะห์ดังนี้

“...พ่อก็รู้แบบไม่ค่อยละเอียดคนละลูก **รถไฟไทยเริ่มมีสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ห้า** รถไฟสายแรกคือสายกรุงเทพ-นครราชสีมา เริ่มสร้าง ในปี พ.ศ. 2434 และเปิดให้บริการเพียงบางส่วนที่สร้างเสร็จคือเส้นทางจากสถานี กรุงเทพถึงสถานีอยุธยา ในปี พ.ศ. 2439 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2443 ทางรถไฟสาย กรุงเทพ-นครราชสีมาจึงเสร็จสมบูรณ์...”

(ไม่หมอนกับก้อนหิน, 2558, หน้า 23)

“...ไม่เคยเห็นตอนอยู่โคราช แต่เคยเห็นตอนอยู่ที่นี้ เรียบอกแล้วว่าพ่อพาไปดูรถไฟบ่อย ๆ เพราะเราเป็นคนชอบรถไฟ พ่อเองก็มักเล่าเรื่องรถไฟให้ฟังเสมอ **พ่อบอกว่ารถไฟไทยเริ่มสร้างสมัยรัชกาลที่ห้า** รถไฟสายแรกที่สร้างเสร็จ คือสายนครราชสีมาซึ่งก็คือโคราชนั่นเอง เธอรู้ใหม่ว่า**สมัยรัชกาลที่สี่ สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียทรงส่งเครื่องราชบรรณาการเป็นรถไฟจำลองหัวรถจักรไอน้ำ และรถพ่วงครบขบวนที่วิ่งได้จริงมาถวาย พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ห้าสนพระราชหฤทัยรถไฟขบวนนี้มาก กระทั่งมีพระราชดำริให้สถาปนาการรถไฟไทย เชี่ยวนะ’ ...”**

(ไม่หมอนกับก้อนหิน, 2558, หน้า 59-60)

ตัวอย่างทั้งสองข้างต้นจากเรื่อง ไม่หมอนกับก้อนหิน ปรากฏภาพสะท้อนสังคม ด้านสถาบันพระมหากษัตริย์ เกี่ยวกับการพัฒนาด้านคมนาคม ซึ่งตัวอย่างแรกปรากฏข้อความว่า “รถไฟไทยเริ่มมีสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ห้า” และตัวอย่างที่สองปรากฏข้อความว่า “พ่อบอกว่ารถไฟไทยเริ่มสร้างสมัยรัชกาลที่ห้า” และ “พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ห้า สนพระราชหฤทัยรถไฟขบวนนี้มาก กระทั่งมีพระราชดำริให้สถาปนาการรถไฟไทย เชี่ยวนะ” แสดงให้เห็นว่า สถาบันพระมหากษัตริย์มีส่วนสำคัญในการพัฒนาด้านการคมนาคม ด้วยการสร้างรถไฟ และ “มีพระราชดำริให้สถาปนาการรถไฟไทย” ซึ่งเป็นการริเริ่มการเดินทางโดยรถไฟ เป็นครั้งแรก นอกจากนี้ยังปรากฏการสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างสองประเทศ โดยสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังข้อความที่ว่า “สมัยรัชกาลที่สี่ สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียทรงส่งเครื่องราชบรรณาการเป็นรถไฟจำลองหัวรถจักรไอน้ำและรถพ่วงครบขบวนที่วิ่งได้จริงมาถวาย” ชูคำว่า “ส่งเครื่องราชบรรณาการ” เป็นการสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ เพื่อความเป็นกัลยาณมิตรและการพัฒนาด้านคมนาคม

“...กินข้าวกลางวันกับอะไรกันล่ะนี่’ ลุงปู่ถามเมื่อเดินมาถึงซุ้มมาลัยทองเด็ก ๆ จูงลุงปู่มานั่งที่ม้านั่งตัวหนึ่ง นะนะวิ่งหายเข้าไปในครัวอย่างรู้หน้าที่ **‘ข้าวใช้พระอาทิตย์ สูตรของในหลวงครับ** นะนะทำกับข้าวเก่งมากเลยครับ’ คิ้วเอียงชม นะนะเดินออกมาพร้อมถาดใส่แก้วและเหยือกน้ำ ‘อ้อ’ ลุงปู่นั่งลงที่ม้านั่งใต้ซุ้ม พลังดูงานใช้พระอาทิตย์ของเด็ก ๆ นะนะรินน้ำเย็นจากเหยือกใสใส่แก้ววางไว้ให้ลุงปู่ ชายชรายกแก้วน้ำดื่มดับกระหายแล้วถามไถ่...”

(ลี้ภัยในเมืองแปลก, 2561, หน้า 77-78)

จากตัวอย่างข้างต้นปรากฏข้อความที่ว่า “ข้าวไข่พระอาทิตย์ สูตรของในหลวงครับ” ซึ่งคำว่า “สูตรของในหลวง” เป็นภาพสะท้อนสังคมด้านสถาบันพระมหากษัตริย์ เกี่ยวกับทักษะการดำรงชีพ ข้าวไข่พระอาทิตย์ ซึ่งมี “ในหลวง” เป็นผู้คิดและเผยแพร่สูตรการทำอาหารดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า สถาบันพระมหากษัตริย์มีความใกล้ชิด ห่วงใย และมีแนวคิดริเริ่มเพื่อเป็นตัวอย่างในการสร้างสรรค์วิถีการดำรงชีพด้วยการทำอาหารแบบใหม่

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาเยาวชนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ซึ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยายรางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 พบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ปรากฏอยู่ทั้ง 8 ประการ ดังรายละเอียดการวิเคราะห์ต่อไปนี้

1. รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 1 รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับความเลื่อมใสศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา และการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งผลการวิจัยพบ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 1 รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ โดยมีรายละเอียดตามตัวอย่างการวิเคราะห์ ดังนี้

“...ตลอดเวลาที่ทำงานในฤดูแรกคุณปู่ไม่เคยให้คุณย่าต้องไปตากแดดตากลมกับท่านเลย ป้าเลียมเคยเล่าว่า ตระกูลทางฝ่ายคุณย่าเป็นช่างดอกไม้ ต้นตระกูลของท่านเป็นผู้ดีเก่าเคยทำดอกไม้ถวายพระเจ้าอยู่หัวมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ยังไม่สิ้นแผ่นดิน คุณปู่จึงปลูกไม้ดอกไม้หอมนานาพันธุ์ไว้รอบกระต๊อบเล็ก ๆ ที่ปู่ปลูกขึ้นในที่ดินของตน เพื่อให้คุณย่าใช้ร้อยมาลัยยามคิดถึงคุณทวด ทุกวันคุณย่าจะร้อยมาลัยไหว้พระ แล้วร้อยอีกพวงใส่พานไว้ตรงหัวนอนของคุณปู่ คุณย่าบอกว่าถ้าทำแบบนี้คุณปู่จะฝันดีและหายเหนื่อย...”

(จิวกับน้อย, 2560, หน้า 8)

“...พ่อเหวี่ยงไม้ลงพื้นแล้วถอนหายใจอีกครั้งจากนั้นก็เดินมาทางน้อย น้อยรีบมุดหลบตรงชั้นวางของ พ่อเดินผ่านเขาไปทางห้องทำงาน แล้วถืออะไรบางอย่างออกมาที่แท่งนั้นคือกรอบรูปที่มีรูปในหลวงรัชกาลที่เก้ากำลังต่อเรือใบ ส่วนพระองค์ พ่อแขวนรูปไว้ตรงเสาของศาลาไม้ ยกมือไหว้แล้วเริ่มต่อเรืออีกครั้ง...” (จิวกับน้อย, 2560, หน้า 52)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์นำเสนอให้เห็นว่าผู้คนในชนบทมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ปรากรูปพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงออกถึงความศรัทธาและการเคารพบูชาพระพุทธศาสนา โดยการถวายดอกไม้เป็นพุทธบูชา จะเห็นได้จากข้อความ “ทุกวันคุณย่าจะร้อยมาลัยไหว้พระ” เป็นการปฏิบัติตนตามแบบวัฒนธรรมอันดีงามของชาวพุทธ

นอกจากนั้นยังปรากฏข้อความที่แสดงให้เห็นถึงการเคารพและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งประชาชนชาวไทยเชื่อว่าพระมหากษัตริย์เป็นสมมติเทพ ผู้มีบุญบารมีจึงให้ความเคารพและบูชา จะเห็นได้จากข้อความ “ตระกูลทางฝ่ายคุณย่าเป็นช่างดอกไม้ ต้นตระกูลของท่านเป็นผู้ดีเก่า เคยทำดอกไม้ถวายพระเจ้าอยู่หัวมาตั้งแต่สมัยอยุธยายังไม่สิ้นแผ่นดิน” และยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนชาวไทย ดังที่ปรากฏในตัวอย่างที่สอง “กรอบรูปที่มีรูปในหลวงรัชกาลที่เก้า” “พ่อแขวนรูปไว้ตรงเสาของศาลาไม้ ยกมือไหว้แล้วเริ่มต่อเรืออีกครั้ง” และยังแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์เป็นแบบอย่างในการทำงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ นอกจากนี้ยังปรากฏบทบาทและความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์จากเรื่อง ไม้หมอนกับก้อนหิน ดังตัวอย่าง

“...เสียงหวูดรถไฟดังใกล้สถานีเข้ามาเรื่อย ๆ พร้อมกับกลุ่มคนที่พากันเดินเข้าใกล้รางรถไฟ เพื่อจับจองพื้นที่ถ่ายรูปลูกโลกใบที่ใหญ่ที่สุด วันนี้รถไฟหัวรถจักรไอน้ำ**ขบวนพิเศษ**ออกแล่นเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประชาชนจะได้มีโอกาสเดินทางด้วยรถไฟหัวรถจักรไอน้ำขบวนนี้ใน**วันพิเศษ**ซึ่งมีเพียงปีละสี่ครั้งเท่านั้น...”

(ไม้หมอนกับก้อนหิน, 2558, หน้า 5)

“...“งั้นพ่อว่าก้อนหินเริ่มตั้งแต่ประวัติย่อ ๆ ของรถไฟไทย แล้วค่อยมาลงรายละเอียดเรื่องสถานีสามเสนดีไหม”

“ก้อนหินก็คิดอย่างนั้นเหมือนกัน เลยกว่าจะถามพ่อไง”

“พ่อก็รู้แบบไม่ค่อยละเอียดนะลูก รถไฟไทยเริ่มมีสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ห้า รถไฟสายแรกคือสายกรุงเทพ-นครราชสีมา เริ่มสร้างในปี

พ.ศ. 2434 และเปิดให้บริการเพียงบางส่วนที่สร้างเสร็จคือเส้นทางจากสถานีกรุงเทพ ถึงสถานีอยุธยา ในปี พ.ศ. 2439 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2443 ทางรถไฟสายกรุงเทพ- นครราชสีมา จึงเสร็จสมบูรณ์...”

(ไม่หมอนกับก้อนหิน, 2558, หน้า 22-23)

จากตัวอย่างข้างต้นปรากฏข้อความ “รถไฟไทยเริ่มมีสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ห้า” แสดงให้เห็นว่า สถาบันพระมหากษัตริย์มีส่วนในการพัฒนาการคมนาคมของประเทศ เป็นพระมหากษัตริย์คุณ ควรแก่การเคารพ เทิดทูน จะเห็นได้จากชุดคำ “หัวรถจักรไอน้ำขบวนพิเศษ” “โอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” “วันพิเศษ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระราชกรณียกิจที่สถาบันพระมหากษัตริย์ได้ทำนั้นควรค่าแก่การบันทึกไว้ในความทรงจำ จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “กลุ่มคนที่พากัน เดินเข้า ใกล้รางรถไฟ เพื่อจับจองพื้นที่ถ่ายรูปใกล้โบกี้ให้มากที่สุด” ซึ่งลักษณะที่กล่าวมานี้ ปรากฏคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มีความจงรักภักดีและเทิดทูนต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

2. ชื่อสัตย์สุจริต

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 2 ชื่อสัตย์สุจริต ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับการพูดความจริง การไม่โกหกและการไม่ขโมย ซึ่งผลการวิจัยพบ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 2 ชื่อสัตย์สุจริต โดยมีรายละเอียดตามตัวอย่างการวิเคราะห์ ดังนี้

“...เราสังหรณ์ใจว่าความฝันจะไม่เป็นจริงอย่างที่หวัง คิดแล้วอดหม่นหมอง ไม่ได้ แม้ก็รู้แล้วด้วยว่าเขาส่งเรื่องความเข้าประกวด **ที่แรกเขาไม่อยากพูด** แต่ไปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ มันบอก **แม่ถาม เขาไม่อยากโกหกแม่จึงบอกความจริงไป...**” (เสียงเดือนในเสียงหูดรถไฟ, 2558, หน้า 163)

ตัวละครเดือนแรมอาศัยอยู่กับผู้เป็นแม่เพียงสองคน แม่เป็นผู้รับฟังและเป็นที่ปรึกษาที่ดีให้เขาเสมอ เมื่อเกิดปัญหาหรือพบเจอสถานการณ์ต่าง ๆ เขาจึงไม่สามารถโกหกผู้เป็นแม่ได้ แม้เขาจะไม่อยากพูดถึงความผิดหวังของตนเอง จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “ที่แรกเขาไม่อยากพูด” แต่ต้องบอกความจริงกับแม่เพราะไม่อยากโกหก จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “เขาไม่อยากโกหกแม่” ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความซื่อสัตย์ นอกจากนี้ยังปรากฏพฤติกรรมความซื่อสัตย์ที่เกี่ยวกับการไม่โกหกจากเรื่อง เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...“งานทุกชิ้นก็ตั้งใจทำ” ครูรุ่งเสริม “มีความคิดสร้างสรรค์ ครูชอบภาพนี้ที่หนูเอาแม่พิมพ์จุ่มสีมากกว่าสามสี ใจกล้าดี ครูนึกว่าหนูจะเป็นคนขี้อายกว่านี้เสียอีก” คำชมของครูเรียกความมั่นใจครามกลับมา ครามดีใจมากที่ครูรุ่งชอบภาพวาดของเขา หัวใจครามพุ่งไปด้วยคำชื่นชม เขามีความสุขอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน

“ตรงนั้นเพื่อนช่วยครับ” ครามบอกตามตรง เจ้าของความคิด คือ ขมิ้น เขาซึ่งแยกความแตกต่างของสีไม่ออกได้ขมิ้นช่วยเสนอว่าลองใช้สีสามสีมาทา โดยเลือกจากสีที่ครามเห็นชัดที่สุด รองลงมาสีที่เธอเลือกและสามคือสีที่เข้ากัน ก่อนปัมที่กระดาษเรียงกันเป็นกลีบดอกไม้สามสีในจินตนาการของทั้งสองคน...”

(เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 92)

“...“**เขาบอกไปตามตรง**เรื่องภาพท้องฟ้าที่เขาวาด เมื่อครูรุ่งเตือนเขาเรื่องภาพที่จะส่งประกวด เธอเห็นครามวาดภาพท้องฟ้ามากมาย และท้องฟ้า เหล่านั้นก็สวยงาม ครามเป็นเด็กตั้งใจ ภาพออกมาสวยแทบทุกภาพ แต่ถึงอย่างนั้น เมื่อถึงเวลาใกล้เข้ามา เด็กชายกลับลังเล

“ทำไมล่ะจ๊ะ” ครูถาม

“ผมรู้สึกว้า... มันไม่ใช่ท้องฟ้าของผม”

“ส่ง ๆ ไป เถอะน่า” อัครศิษย์ถาม “นายวาดดีจะตาย ยังไงต้องได้ชักรางวัล”

“แต่หัวข้อมันคือ ‘ท้องฟ้าของฉัน’ ไม่ใช่หรือ” ครามย้ำถึง**ความจริง**ตรงนี้

“เราไม่อยากโกหกกรรมการนี้นะว่านี่คือท้องฟ้าของเรา”

ครูถอนหายใจในความเถรตรงของคราม จริงอยู่ หัวข้อระบุไว้เช่นนั้นและคราม **เป็นเด็กซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมาต่อกฎเกณฑ์และเหตุผล**ของเขาก็ฟังขึ้น ถ้าไม่ใช่ท้องฟ้าของเขาต่อให้ได้รางวัลมา **ครามจะรู้สึกผิดที่ต้องโกหกคนอื่นอยู่ดี...**

(เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 133-134)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นพฤติกรรมของตัวละครครามที่มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ จะเห็นได้จากบทสนทนาที่ว่า “ตรงนั้นเพื่อนช่วยครับ” ตัวละครครามให้ข้อมูลตามจริง อีกทั้งเป็นการชื่นชมความมีน้ำใจของเพื่อนที่ให้ความช่วยเหลือเขา จะเห็นได้จากข้อความนี้ “เจ้าของความคิด คือ ขมิ้น” และย้ำอีกว่าพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความซื่อตรงและจริงใจ จะเห็นได้จากชุดคำที่ปรากฏ “ครามบอกตามตรง” และ “เขาบอกไปตามตรง” ซึ่งปรากฏคำว่า “บอกไปตามตรง” ถึงสองครั้ง นอกจาก

การซื่อสัตย์ต่อผู้อื่นแล้ว ครามยังซื่อสัตย์ต่อความรู้สึกของตนเอง เพราะความเป็นจริงที่ตัวละครมองเห็นท้องฟ้าที่ไม่ใช่สีฟ้า จะเห็นได้จากข้อความ “ผมรู้สึกว้า...นั่นไม่ใช่ท้องฟ้าของผม” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ของตัวละครที่มีต่อความรู้สึกของตนเอง โดยครามพยายามอธิบายกับเพื่อนถึงความเป็นจริง ว่านั่นไม่ใช่สิ่งที่ตนมองเห็น “แต่หัวข้อมันคือ ‘ท้องฟ้าของฉัน’ ไม่ใช่หรือ” ความซื่อสัตย์ต่อความรู้สึกภายในใจของเขานั่นเอง ทำให้เขาเป็นเด็กที่มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น จะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้ “ไม่อยากโกหก” “เป็นเด็กซื่อสัตย์” “ตรงไปตรงมาต่อกฎเกณฑ์และเหตุผล” และ “รู้สึกผิดที่ต้องโกหก” จากชุดคำเหล่านี้ช่วยให้เห็นว่าการโกหกเป็นสิ่งที่ไม่ดีและไม่ควรทำ นอกจากนี้ยังปรากฏคุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์เกี่ยวกับการลักขโมยในบทสนทนาจากเรื่อง ม้าน้ำสีทอง จะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

“...ซิดเรียกเพื่อนต่างวัยทั้งสองมาทำความตกลง

“พวกเอ็งจำไว้อย่างหนึ่ง อย่าได้ขโมยข้าวของบนเรือ ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร ...”

(ม้าน้ำสีทอง, 2561, หน้า 22)

“...ปลาในท้องเรือที่ผสมกับน้ำแข็งดำเป็อนด้วยดีหมึก ไม่ได้หมายความว่าใครก็ลงไปเก็บได้ ยากยิ่งกว่าใช้สวิงช้อนหรือลงน้ำว่ายไปเก็บหากไม่มีความดีสั่งสมไว้ ซิดแสดงให้เห็นว่า ความดี ความซื่อ และรู้จักผูกมิตร นั้นส่งผลอย่างไร ไม่ใช่จู้ ๆ ซิดจะสนิทสนมหรือเป็นที่รู้จักของคนเรือ ผ่านไปเป็นปี ๆ ที่เขาช่วยงาน โดยไม่ได้หวังอะไรตอบแทน ทำซ้ำ ๆ จนคนในเรือแต่ละลำจำเขาได้ เรียกใช้ และร้องทักทุกครั้งทีเห็นหน้า...”

(ม้าน้ำสีทอง, 2561, หน้า 28)

จากตัวอย่างข้างต้นจากเรื่องม้าน้ำสีทองเล่าถึงเด็กสามคนวัยไล่เลี่ยกัน ซิด สน และโต้ง ซิดเป็นพี่ใหญ่ หาเลี้ยงชีพด้วยการเก็บปลาที่ตกจากเรือมาขายเพื่อหารายได้ ส่วนสนและโต้งเป็นเด็กรุ่นน้องที่บ้านมีฐานะยากจน สนและโต้งอยากมีรายได้พิเศษ ซิดจึงอาสาพามาทำงานแลกกับปลาที่ข้างอยู่บนเรือ โดยซิดได้กำชับกับสนและโต้งว่าห้ามขโมยของบนเรือเด็ดขาด จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “อย่าได้ขโมยข้าวของบนเรือ ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร” และ “ไม่ได้หมายความว่าใครก็ลงไปเก็บได้” จากข้อความดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าไม่ควรเก็บเอาของของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง โดยไม่ได้รับอนุญาต และหากจะได้รับความเชื่อใจจากผู้อื่นแล้วเราต้องสั่งสมความดีเอาไว้ “รู้จักผูกมิตร” โดยการมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน จะเห็นได้จากข้อความ

ที่ว่า “หากไม่มีความดีสังสมไว้” และ “ช่วยงานโดยไม่ได้หวังอะไรตอบแทน” ซึ่งลักษณะที่กล่าวมานั้นปรากฏภาพความซื่อสัตย์สุจริต

3. มีวินัย

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 3 มีวินัย ที่ปรากฏในวรรณกรรมเขาวงกตประเภทนวนิยาย รางวัลแวนแก้ว ประจำปี 2555-2559 ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามข้อตกลงภายในครอบครัว การเคารพกฎระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน การปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม รวมไปถึงการยึดมั่นในการปฏิบัติตนของตนเอง ซึ่งผลการวิจัยพบ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 3 มีวินัย โดยมีรายละเอียดตามตัวอย่างการวิเคราะห์ ดังนี้

“...แดนเลือกที่จะนอนอ่านหนังสือและจดบันทึกลงในไดอารี่ส่วนตัวในห้องนอน เสียงพูดคุยของผู้ใหญ่ดังแว่วให้ได้ยินเป็นพัก ๆ **นาฬิกาขึ้นบอกเวลาสองทุ่มแล้ว แดนอยากรอให้พ่อมาบอกว่าเข้านอนได้แล้วจึงจะเข้านอน** เพื่อพ่ออยากจะคุย อะไรด้วย...” (โลกสวยที่น้ำใส, 2561, หน้า 41)

“...**เมื่อถึงเวลาเข้านอน** พ่อจะเดินไปส่งเขาที่ห้องนอนเป็นประจำ เพราะเวลาพักผ่อนของคราม คือ เวลาสามทุ่ม **เมื่อถึงเวลาเข้านอน** ครามจะ**รู้ตัวทันที** **โดยไม่ต้องรอให้พ่อบอกเมื่อนาฬิกาบอกเวลาสามทุ่ม ถึงเวลาเข้านอนแล้ว** พ่อจะเดินขึ้นบันไดไปส่งครามที่ห้องนอน...” (เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 27)

“...ตึกแล้ว แต่ภาพยังไม่เสร็จ **เมื่อครามหันไปมองนาฬิกา** เขาเก็บภาพลงในแฟ้มกระโดดขึ้นเตียงนอนเพราะ**ใกล้เวลานอน** เขายังต้องปิดบังพ่อเรื่องนี้ เมื่อไฟในห้องปิดลง ครามพยายามข่มตาหลับไม่ให้อึดอัดสังเกต ทั้งที่ความจริง อยากลุกจากเตียงไปวาดรูปต่อ แต่แล้ว**เมื่อถึงเวลาเข้านอน** เด็กชายก็ผล็อยหลับไป...” (เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 136)

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏข้อความและชุดคำที่กล่าวถึงการปฏิบัติตนตามข้อตกลงภายในครอบครัว ในเรื่องของการเข้านอนให้เป็นเวลา โดยตัวอย่างแรกจากเรื่องโลกสวยที่น้ำใส จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “นาฬิกาขึ้นบอกเวลาสองทุ่มแล้ว แดนอยากรอให้พ่อมาบอกว่าเข้านอนได้แล้วจึงจะเข้านอน” และยังปรากฏชุดคำที่ย้ำให้เห็นพฤติกรรมของตัวละครที่เป็นเยาวชนที่ต้องมีวินัยในเรื่องการเข้านอนให้ตรงเวลา จากเรื่องเด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น โดยจะเห็นได้จากชุดคำต่อไปนี้ “เมื่อถึงเวลาเข้านอน” “เมื่อถึงเวลาเข้านอน” “รู้ตัวทันที” “นาฬิกา” “นาฬิกา” “ใกล้เวลานอน” “ถึงเวลาเข้านอน” ซึ่งปรากฏคำว่า “เมื่อถึงเวลาเข้านอน” ถึงสามครั้ง และคำว่า “ใกล้เวลาเข้านอน” อีกหนึ่งครั้ง เป็นการย้ำเตือนว่าเด็กและเยาวชนควรพักผ่อนให้เป็นเวลา โดยมี “นาฬิกา” เป็นตัวกำหนดระยะเวลาในการดำเนินชีวิต และต่างก็ “รู้ตัวทันที” เมื่อถึงเวลา

ซึ่งเป็นไปตามตามข้อตกลงภายในครอบครัว นอกจากนี้ยังปรากฏคุณลักษณะด้านการมีวินัย ในตนเองจากเรื่อง เสียงเดือนในเสียงหูดรถไฟ ไม่หมอนกับก้อนหิน และเด็กชายผู้ระบายสีฟ้า ไม่เป็น จะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

“...เย็นวันหนึ่งหลังจากเดือนแรมทำการบ้าน หุงข้าว และซื้อแกงมาใส่หม้อ เก็บไว้ในตู้กับข้าวเรียบร้อยแล้ว เขาก็ขออนุญาตแม่ไปเล่นที่สนามกีฬา...” (เสียงเดือนในเสียงหูดรถไฟ, 2558, หน้า 58)

“...เดือนแรมไปเล่นที่สนามกีฬาแห่งนี้เช่นกันแต่ไม่บ่อยนัก ส่วนมากเขาไปเดินเล่นในช่วงเย็นวันเสาร์อาทิตย์ เย็นวันธรรมดาเขาต้องทำการบ้านแทบทุกวัน บางวันก็หิบบรรณกรรมยาวจนไปนั่งอ่านเจียบ ๆ เพลิดเพลินไปอีกแบบ ...” (เสียงเดือนในเสียงหูดรถไฟ, 2558, หน้า 12)

“... พอกลับถึงบ้านเขาก็เทแกงเผ็ดและแกงจืดใส่หม้อ อดูมิเนียมไบเล็กอย่างละใบ ใส่ไว้ในตู้กับข้าวชั้นที่สอง ตู้กับข้าวมีสามชั้น ชั้นบนใส่เครื่องปรุงจำพวกหอม กระเทียม พริก เกลื่อน้ำตาลทรายน้ำปลาซอสส่วนชั้นล่างสุดใส่จานและถ้วย บนหลังตู้กับข้าว มีตะกร้าพลาสติกใส่ซอสส้ม ด้านข้างตู้แม่ตอกตะปูแขวนตะกร้าพลาสติก แคมยารสำหรับใส่มีด เมื่อเสร็จแล้วเขาก็ออกมาอนทำการบ้านวิชาภาษาไทย และคณิตศาสตร์กับพื้นซีเมนต์ ตรงที่วางหน้าโทรทัศน์ซึ่งแม่ปิดไปแล้ว แม่จะปิดโทรทัศน์เกือบทุกครั้งที่เขามาอนทำการบ้านเพื่อไม่ให้รบกวนสมาธิของเขา...” (เสียงเดือนในเสียงหูดรถไฟ, 2558, หน้า 36)

“...หลังกินข้าวเย็นเรียบร้อย พี่ชายกับน้องชายมีกิจกรรมแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ยินดีรีบวิ่งไปหน้าโทรทัศน์พร้อมทั้งหยิบรีโมตมาเปิดช่องการ์ตูน ส่วนพี่ชายเดินไปนั่งที่โต๊ะเขียนหนังสือพร้อมทำการบ้านและทบทวนบทเรียน...” (ไม่หมอนกับก้อนหิน, 2558, หน้า 19)

“...หลังกินข้าวเสร็จ ครามเก็บจานไปล้างในครัว หน้าที่เขา คือ ล้างจานทุกครั้ง หลังอาหาร พอวันเสาร์ อาทิตย์ก็จะช่วยพ่อตากผ้า เก็บผ้ามาพับหรือทำความสะอาดบ้าน ถ้าวันไหนเลิกเรียนเร็วก็จะรดน้ำต้นไม้...” (เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 26)

ตัวอย่างจากเรื่องเสียงเดือนในเสียงหูดรถไฟ ปรากฏข้อความที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของตัวละครที่สะท้อนให้เห็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีวินัย จะเห็นได้ว่า เนื้อหาของนวนิยาย เดือนแรมอาศัยอยู่กับแม่เพียงสองคนเขาต้องแบ่งเบาภาระของแม่ และรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง หลังเลิกเรียนเขามีหน้าที่เตรียมอาหารเย็น จะเห็นได้จาก

ข้อความต่อไปนี่ “หุงข้าว และซื้อแกงมาใส่หม้อเก็บไว้ในตู้กับข้าว” “เขาก็เทแกงเผ็ดและแกงจืดใส่หม้อ” เมื่อหน้าที่ของการแบ่งเบาภาระของแม่เสร็จสิ้น เขาจะเริ่มทำงานในส่วนของตนเอง โดยปรากฏข้อความต่อไปนี่ “เดือนแรมทำการบ้าน” “เย็นวันธรรมดาเขาต้องทำการบ้านแทบทุกวัน” “เมื่อเสร็จแล้วเขาก็ออกมานอนทำการบ้าน” ซึ่งทำให้เขาไม่ได้มีเวลาไปเที่ยวเล่นเหมือนกับเพื่อนคนอื่น ๆ เพราะในวันจันทร์ถึงศุกร์นั้นเขามีภาระและหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบหลายอย่าง ไม่บ่อยนักที่เขาจะขออนุญาตแม่ของเขาไปเที่ยวเล่นบ้าง จะมีเพียงช่วงวันหยุดเท่านั้นที่เขาจะสามารถไปเที่ยวเล่นกับเพื่อน ๆ ได้ อีกทั้งยังปรากฏชุดคำที่แสดงให้เห็นถึงการมีวินัย และการรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน จากเรื่องไม่หมอนกับก้อนหิน และเด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น ดังนี้ “ทำการบ้าน” “ทบทวนบทเรียน” “หน้าที่” ซึ่งชุดคำเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นถึงความยึดมั่นในการปฏิบัติตนด้านระเบียบวินัยของตนเอง นอกจากนี้ยังปรากฏคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีวินัยที่ต้องเรียนรู้จากระบบทางสังคม จากเรื่อง เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น และ Color Land ดินแดนสีสัน จะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี่

“...**ครูจัดให้ครามยืนอยู่ต้นแถว** เพราะตัวเล็ก เด็กน้อยยืนตัวตรง ไม่กล้ากระดุกกระดิก เปล่งเสียงร้องเพลงชาติตะกุกตะกักสวดมนต์ตามกระท่อนกระแท่น และกล่าวคำปฏิญาณตนที่ไม่รู้ความหมายไปด้วยใจหวาดหวั่น จนเมื่อครูใหญ่ก้าวออกมาอยู่หน้าไมค์ ซึ่งเห็นได้ลิบ ๆ จากหน้าต่าง ร่างของครูเล็กจืดจางจนครามพยายามเขย่งก็ยังมองไม่เห็นไม่ถนัด จึงต้องขมใจอยากรู้ ยืนเงียบ ๆ ตาม**คำสั่งครู** ‘ห้ามพูดกันในแถวนะ’ **เขาทำตามอย่างเคร่งครัด...**”

(เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 8)

“...**สวัสดิ์ศรับ**อาจารย์ศักดิ์สิทธิ์ เสือกุล”

เสียงดังฟังชัดของมาวีนและวิทยา**ประสานออกมาอย่างพร้อมเพรียง** เป็นเพราะ**เด็กนักเรียนทุกคนถูกฝึกให้เรียนรู้มารยาทเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่ด้วยการทำความเคารพก่อน และพูดด้วยเสียงดังฟังชัด...** (Color Land ดินแดนสีสัน, 2561, หน้า 16)

โรงเรียนทำหน้าที่เป็นแบบจำลองของสังคมขั้นต้น เพราะเป็นสถานที่ที่เยาวชนส่วนใหญ่มustเข้ามาอยู่ร่วมกันโดยมีกฎ ระเบียบ ข้อตกลง ข้อบังคับที่หลายคนเชื่อว่าจะสามารถทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้ โดยมีครูเป็นผู้ควบคุม จะเห็นได้จากชุดคำต่อไปนี่ “ครูจัด” “คำสั่งครู” และเมื่อครูสั่งนักเรียนจะต้อง “ทำตามอย่างเคร่งครัด” เป็นการชี้ให้เห็นว่ามีผู้ควบคุม และผู้ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหรือระเบียบที่ทางสังคมได้ตั้งไว้ และยังปรากฏชุดคำเกี่ยวกับ

การปฏิบัติตามกฎระเบียบ จากเรื่อง Color Land ดินแดนสีล้วน ดังนี้ “เสียงดัง” “ประสานออกมาอย่างพร้อมเพรียง” ที่นักเรียนต้องแสดงออกพฤติกรรมการทำงานเคารพครูตามมารยาททางสังคม ซึ่งเป็นเพราะ “นักเรียนทุกคนถูกฝึก” ให้เรียนรู้ เพื่อที่จะสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ นอกจากมารยาททางสังคมแล้วยังปรากฏพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย จะเห็นจากตัวอย่างต่อไปนี้

“...พวกเขาเนาหนังสือขึ้นไปเก็บในห้องเรียนแล้วลงมาทำความสะอาดบริเวณที่ชั้นของตัวเองรับผิดชอบ นั่นคือด้านหลังอาคารเรียนที่เขาเรียนอยู่...” (เสียงเดือนในเสียงหวูดรถไฟ, 2558, หน้า 17)

“...เขาเดินอ้อมไปเก็บขยะด้านหลังอาคาร เพื่อนผู้หญิงห้องเดียวกันสามสี่คนเดินเก็บขยะอยู่ก่อนแล้ว เขาส่งยิ้มให้แทนการทักทายเป็นเพราะไม่ได้สนิทสนมกันมากนัก เขาจึงเก็บขยะไปเงียบ ๆ ...” (เสียงเดือนในเสียงหวูดรถไฟ, 2558, หน้า 26)

“...ณวิสุทธิกับยงวิทย์ยืนรออยู่ที่หน้าอาคารแล้ว พวกเขาเดินขึ้นอาคารเรียนชั้นสองเนาหนังสือไปเก็บไว้ในห้องแล้วรีบเดินลงมา พวกเขาไปรวมตัวกับเพื่อน แล้วพากันไปทำความสะอาดในเขตงานที่ทางห้องรับผิดชอบ...” (เสียงเดือนในเสียงหวูดรถไฟ, 2558, หน้า 129)

“...นักเรียนต้องเข้าคิวซื้ออาหารตามระเบียบที่วางไว้ ใครมาถึงก่อนก็ได้ซื้ออาหารก่อน ทุกคนจึงพยายามวิ่งมาถึงโรงอาหารให้เร็วที่สุดเพื่อจะได้เข้าคิวก่อน...” (เสียงเดือนในเสียงหวูดรถไฟ, 2558, หน้า 19)

“...เขาวางซ้อนทั้งที่ข้าวยังเหลือเกือบครึ่งจาน คว่ำแก้วน้ำหวานมาดื่มสามสี่อีกแล้วลุกขึ้นเก็บจานและแก้วไปใส่กะละมังใบใหญ่สีดำด้านหลังโรงอาหารที่ทางแม่ค้าจัดเตรียมไว้ให้...” (เสียงเดือนในเสียงหวูดรถไฟ, 2558, หน้า 20)

“...กริ่งสัญญาณดังทุกคนทยอยพากันไปโรงอาหาร ต่อแถวยาวเหยียดเพื่อตักอาหารใส่ถาดหลุม แม่ครัวประจำโรงเรียนเป็นคนตักให้ ใครอยากได้เพิ่มก็เอ่ยปากขอได้ เมื่อได้อาหารครบ มีข้าว มีกับและของหวานประจำวัน ก็จะทยอยไปนั่งตรงโต๊ะยาวทีละคนจนเต็มแถว เมื่อคนสุดท้ายนั่งที่ หัวหน้าห้องก็บอกให้ทุกคนพนมมือ ท่องปฏิญาณ...ข้าวทุกจาน อาหารทุกอย่าง อย่ากินทิ้งขว้าง...”

(เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 18)

ภายในโรงเรียน นอกจากนักเรียนจะต้องเรียนรู้กฎระเบียบ ข้อตกลงและมารยาททางสังคมแล้ว นักเรียนยังได้เรียนรู้การรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย จะเห็นได้จากชุดคำที่ปรากฏต่อไปนี้ “ทำความสะอาด” “บริเวณที่ชั้นของตัวเองรับผิดชอบ” “เก็บขยะ” “ทำความสะอาดในเขตงานที่ทางห้องรับผิดชอบ” ซึ่งเป็นการมอบหมายหน้าที่การทำความสะอาดให้กับนักเรียน เป็นการฝึกให้นักเรียนนั้นมีความรับผิดชอบรู้หน้าที่ของตน จะเห็นได้จากพฤติกรรมต่อไปนี้ “ลงมาทำความสะอาดบริเวณที่ชั้นของตัวเองรับผิดชอบ” “เก็บขยะ” “ทำความสะอาดในเขตงานที่ทางห้องรับผิดชอบ” นอกจากการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายแล้ว นักเรียนต้องเรียนรู้ระเบียบ กฎเกณฑ์ทางสังคม จารีตในสังคมอีกด้วย จะเห็นได้จาก ชุดคำต่อไปนี้ “เข้าคิว” “ระเบียบ” “เก็บจานและแก้วไปใส่กะละมัง” “ต่อแถว” ซึ่งเป็นชุดคำที่แสดงถึงการมีระเบียบ โดยมีชุดคำที่แสดงให้เห็นถึงการเรียงลำดับก่อนหลัง ปรากฏถึงสองครั้ง และเมื่อรับประทานอาหารเช้าแล้วต้องเก็บภาชนะต่าง ๆ ที่ตนเองใช้แล้วนำไปเก็บไว้ในที่ที่ถูกจัดเตรียมไว้ อีกทั้งยังปรากฏข้อความที่มีลักษณะเป็นสัญญาของการปฏิบัติตนตามระเบียบในเรื่องต่าง ๆ จะเห็นได้จากคำต่อไปนี้ “ครึ่งสัญญาณตั้ง” “ทยอยนั่งตรงโต๊ะยาวที่ละคนจนเต็มแถว” “เมื่อคนสุดท้ายนั่งที่ หัวหน้าห้องก็บอกให้ทุกคนพนมมือทอ้งปฏิญาณ” ซึ่งข้อความเหล่านี้สะท้อนให้เห็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีวินัยในสังคม ที่ควรทำตามระเบียบและข้อตกลงทางสังคม และยังปรากฏคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีวินัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายจากบทสนทนาในเรื่องลี้ภัยในเมืองแปลกและเด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น จะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

“...**“ต่อไปให้รักษากฎจราจร อย่าทำแบบเมื่อก็อีกนะครับ”** ตำรวจจราจรคนเดิม ตักเตือนพอไม่ต่างจากประโยคของแม่นุติมากันัก...” (ลี้ภัยในเมืองแปลก, 2561, หน้า 14)

“...ครามสวัสดิ์ดีครูเวรประจำวัน ก่อนออกไป**รอลงจราจรให้สัญญาณรหยุด** และ**โบกมือให้ข้ามไปได้** **ครามข้ามถนน** เดินตรงกลับบ้าน ไม่เกลไถลไปไหน...” (เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 20)

จากตัวอย่างข้างต้นปรากฏชุดคำ ดังต่อไปนี้ “รักษากฎจราจร” “อย่าทำอีกนะ” “จราจรให้สัญญาณ” “รหยุด” “โบกมือให้ข้ามไปได้” “ข้ามถนน” ชุดคำเหล่านี้ล้วนแสดงถึงการปฏิบัติตามกฎจราจรทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่าเมื่อคนในสังคมไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจะได้รับการตักเตือนจากตำรวจ ซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย หากเป็นความผิดครั้งแรก ๆ และเป็นความผิดที่ไม่รุนแรงจะได้รับการตักเตือน โดยปรากฏคำว่า “อย่าทำอีกนะ” และเน้นย้ำให้คนในสังคมปฏิบัติตามกฎหมายจราจร โดยปรากฏคำว่า “รักษากฎจราจร” และยังเสนอภาพหน้าที่ของตำรวจจราจรที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้กับประชาชน จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า

“จรรยาให้สัญญาณ” เพื่อให้ “รถหยุด” และให้สัญญาณ “โบกมือให้ข้ามไปได้” “ข้ามถนน” จากชุดคำเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่าสังคมมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและข้อตกลงที่มีผู้บังคับใช้ และผู้ที่ต้องทำตาม ทำให้คนในสังคมอยู่รวมกันได้ภายใต้ข้อตกลงที่มีร่วมกัน

4. ใฝ่เรียนรู้

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 4 ใฝ่เรียนรู้ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภท นวนิยาย รางวัลแวนแกว ประจำปี 2555-2559 ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับการค้นคว้าหาความรู้ ด้วยตนเอง ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งผลการวิจัยพบ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 4 ใฝ่เรียนรู้ โดยมีรายละเอียดตามตัวอย่างการวิเคราะห์ ดังนี้

“...ระหว่างนั้น อาปุ้อธิบายถึงการใช้กล้องไบน็อก อันเป็นกล้องส่องทางไกล ที่ต้องหลับตาขวาหมุนเลนส์ข้างซ้ายให้คมชัด แล้วจึงปรับข้างขวาอีกทีก่อนจะมองด้วย สองตาพร้อมกัน จากนั้นนำสายกล้องคล้องคอคอยไล่ดูว่านกบินไปเกาะที่ไหน ส่วนคนอื่น ๆ รู้วิธีใช้แล้วเลยยกกล้องขึ้นสำรวจนกที่บินว่อนกันตามอัธยาศัย นอกจากวิธีใช้กล้องแล้ว อาปุ๋ยังสอนให้รู้จักสังเกตลักษณะเด่นของนกที่เห็น รวมทั้งเสียงร้องที่แตกต่างก็สามารถบ่งบอกประเภทได้...”

(เออระเหยลอยคอบ, 2563, หน้า 41)

“...การดูนกเป็นไปอย่างสนุกสนานกว่าวันแรก เพราะผมเริ่มคุ้นกับการมองหานก โดยใช้กล้องไบน็อกช่วยก่อน จากนั้นจึงค่อยดูรายละเอียดจากกล้องเทเลสโกปอีกที ผมได้รู้จัก นกเพิ่มขึ้นอีกหลายชนิด เช่น นกกระตีดี่สีอิฐ นกโพระดกและนกปีกลายสกอต...” (เออระเหยลอยคอบ, 2563, หน้า 53)

“...จนสาย ๆ นกเล็กหากินบินไปหลบแดด อาปุ๋จึงกลับมาส่งต๊อบและสามพี่น้อง แล้วก็เลยมาส่งผมเป็นคนสุดท้าย ก่อนกลับ อาปุ๋ให้ยืมกล้องไบน็อกไว้ดูนกที่บินผ่านริสอร์ต พร้อมกับหนังสือเกี่ยวกับนกเล่มหนึ่ง ซึ่งผมตั้งใจว่ายามว่างจะดูรายละเอียดเพื่อทำความรู้จักกับนกต่าง ๆ ให้มากขึ้น...” (เออระเหยลอยคอบ, 2563, หน้า 53-54)

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่าตัวละครได้เข้าร่วมกิจกรรมที่อยู่นอกเหนือจากการเรียนรู้ภายในห้องเรียน เป็นการเรียนรู้เพิ่มเติมและพัฒนาตนเองตามความสนใจ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการใฝ่เรียนรู้ ดังจะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี “ระหว่างนั้นอาปุ้อธิบายถึงการใช้กล้องไบน็อก อันเป็นกล้องส่องทางไกลที่ต้องหลับตาขวา หมุนเลนส์ข้างซ้ายให้คมชัด” “นอกจากวิธีใช้กล้องแล้ว อาปุ๋ยังสอนให้รู้จักสังเกตลักษณะเด่น

ของนกที่เห็น รวมทั้งเสียงร้องที่แตกต่างก็สามารถบ่งบอกประเภทได้” และ “การดูนกเป็นไปอย่างสนุกสนานกว่าวันแรก เพราะผมเริ่มคุ้นกับการมองหานกโดยใช้กล้องไบน็อกซ์ช่วยก่อน จากนั้นจึงค่อยดูรายละเอียดจากกล้องเทเลสโกปอีกที ผมได้รู้จักนกเพิ่มขึ้นอีกหลายชนิด” จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนแล้ว ยังปรากฏพฤติกรรมที่สื่อถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการใฝ่เรียนด้วยตนเองจากผู้รู้หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ จะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

“...น้อยตั้งใจจะให้ของขวัญแม่โดยเขาจะร้อยมาลัยดอกมะลิให้แม่ด้วยตนเอง เพื่อการนี้ น้อยถึงขั้นขึ้นไปขอร้องคุณย่าให้สอนร้อยมาลัยให้ ซึ่งป่าเลี่ยมก็เห็นดีด้วย ทุกวัน ป้าจะซื้อดอกมะลิมาให้ร้อยใช้ฝึก แต่คุณย่าสายตาไม่ค่อยดี ท่านจึงได้แต่ให้คำแนะนำ ส่วนคนที่สอนวิธีจับจับดอกไม้ วิธีเรียงให้เกิดลาย ฯลฯ คือป่าเลี่ยม...” (จิวกับน้อย, 2560, หน้า 66)

“...แดนชี้ตามเส้นทางเดินของมดคันไฟจำนวนมาก มองเห็นเป็นสายยาว ต่อเนื่องมาจากด้านไกลหัดทอดไปยังต้นโพ “โดยปกติถ้าเห็นมดคันไฟชักแถวยาว ขนอาหารลำเลียงขึ้นที่สูงละก็ พันธังได้เลยว่าฝนตกหนักจนน้ำท่วมแน่นอน”

“นายรู้ได้อย่างไร”

“มันเป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หาอ่านได้จากหนังสือเกร็ดความรู้ หรือเปิดอินเทอร์เน็ตก็เจอ” ...”

(โลกสวยที่น้ำใส, 2561, หน้า 108)

“...แต่ที่พิเศษสุดสำหรับคราม คือห้องสมุด...ครามเดินไปยังชั้นหนังสือหมวดวิทยาศาสตร์ หยิบหนังสือที่อ่านค้างไว้ออกมา เรื่อง วิทยาศาสตร์น่ารู้ ตอน ฝนเกิดจากอะไร...” (เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 18-19)

“...ครามใช้เวลาช่วงเที่ยงไปกับ ห้องสมุด อีกเช่นเคย แต่คราวนี้ หยิบหนังสือศิลปะขึ้นมาอ่านแทน ศึกษาว่าการวาดให้สวยต้องทำอย่างไร การวาดรูปให้สวย ต้องมีการแรเงา มีแสง มีเงา มีมิติ มีสี มีอะไรมากมายที่ครามเองก็ไม่เข้าใจ แต่ก็พยายาม นี่เป็นหนึ่งในไม่กี่ครั้งที่ครามยืมหนังสือให้ครูบรรณารักษ์ซึ่งนาน ๆ ครั้ง จะอยู่ประทับตรายืมหนังสือ...”

(เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 53)

“...เวลากลางคืนก่อนนอน พอจะค้นหาข้อมูลการทำเกษตรแบบผสมผสาน จากอินเทอร์เน็ต บางทีพ่อก็อ่านข่าวสารรายวันทางหนังสือพิมพ์ออนไลน์...” (เซนในสวน, 2562, หน้า 69)

“...ถึงแม้จะเรียนไม่สูงนัก แต่ป้าก็ศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเองอยู่ตลอดเวลาว่างเมื่อไหร่ป้าจะอ่านหนังสือและติดตามข่าวสารอยู่เสมอ ป้าอ่านหนังสือทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นจะเป็นวารสาร นิตยสาร หรือหนังสือพิมพ์ ถูกกล้วยแขกป้าก็อ่าน เรียกได้ว่า ป้าทั้งอ่านทั้งฟังตั้งแต่ถูกกล้วยแขกยันวิทยุทรานซิสเตอร์ ก่อนเข้าไร่ทุกเช้าลูกสาวของป้าจะเตรียมกล้วยแขกพร้อมกาแฟใส่กระป๋องนมไว้ให้พ่อแม่หลังข้าวเช้า ป้าจะเทกล้วยแขกใส่จานแล้วนั่งคลี่ถักอ่าน อ่านไปเคี้ยวกล้วยแขกไปอย่างเพลิดเพลินป้าว่า ความรู้มีอยู่รอบตัว หากเราขวนขวายหา มัน จะอยู่ที่ไหนก็ทันโลกทันคน...”

(ริมคลองนั้นมีผมกับเบ็ด, 2561, หน้า 13)

จากตัวอย่างข้างต้นปรากฏชุดคำที่แสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้น ใฝ่หาความรู้ที่น้อยอยากฝึกร้อยมาลัย ถึงขั้น “ขอร้อง” ให้ผู้เป็นย่าช่วยเหลือ และให้คำแนะนำ นอกจากนี้ยังปรากฏพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้จากเรื่อง โลกสวยที่น้ำใส และเด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น จะเห็นได้จากชุดคำต่อไปนี้ “หาอ่านได้จากหนังสือ” “เปิดอินเทอร์เน็ต” “อ่านค้างไว้” “ห้องสมุด” “หนังสือพิมพ์ออนไลน์” ซึ่งชุดคำเหล่านี้เสนอให้เห็นว่าใฝ่เรียนรู้สามารถค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ทั้งได้จากการอ่านจากหนังสือนอกเวลา หรือการอ่านหนังสือในห้องสมุด แม้กระทั่งการค้นคว้าผ่านอินเทอร์เน็ต ล้วนแต่เป็นการนำเสนอพฤติกรรมที่เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการใฝ่เรียนรู้ทั้งสิ้น จากเรื่อง ริมคลองนั้นมีผมกับเบ็ด ยังแสดงให้เห็นความดีโอกาสทางการศึกษา “ถึงแม้จะเรียนไม่สูงนัก” แต่ก็สามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองได้จากการอ่าน และการฟัง ไม่ว่าจะหนังสือประเภทใดก็สามารถอ่านได้ จะเห็นได้จากชุดคำ “ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง” “ติดตามข่าวสาร” “ทั้งอ่านทั้งฟัง” และยังย้ำให้เห็นว่า การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองจากสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอยู่เสมอ ทำให้เรารู้เท่าทันโลกและสังคม จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “ความรู้มีอยู่รอบตัว หากเราขวนขวายหา มัน จะอยู่ที่ไหนก็ทันโลกทันคน” ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ข้อ 4 ใฝ่เรียนรู้ ที่ตั้งใจ พยายามแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ไม่ใช่เฉพาะภายในห้องเรียนเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบพฤติกรรม

ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ของผู้อื่น จะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

“...ระยะหลัง ๆ พอปลีกเวลาจากงานในสวนไป**อบรม**หลายอย่างเกี่ยวกับวิถีเกษตรกร พอบอกว่าถึงเวลาแล้วที่จะต้องออกไป**เรียนรู้วิถีเกษตรกรอย่างจริงจัง** เพื่อให้ชีวิตขับเคลื่อนต่อไปอย่าง**ถูกต้องถูกทางและยั่งยืน** พอไปอบรมการเพาะเห็ดฟาง เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ต่อกิ่ง ทาบกิ่ง ตอนกิ่ง ติตตาขยายพันธุ์ไม้ การทำปุ๋ย ชีวภาพ...จิปาตะ...”

(เซนในสวน, 2562, หน้า 69-71)

“...**พ่อของสมชัยเป็นช่างซ่อมจักรยานยนต์ แต่ไม่ได้เรียนมาโดยตรง อาศัยประสบการณ์จากการเป็นลูกจ้างเขามาก่อน**แล้วออกมาเปิดร้านซ่อมเล็ก ๆ ของตัวเอง...” (เสียงเดือนในเสียงหูดรถไฟ, 2558, หน้า 38)

“...**ขมึ้นบอกเขา “ครูรงค์เคยสอนไล่สีน้ำ** ครูบอกว่าตรงไหนอยากให้อ่อนให้ลงน้ำเยอะ อยากให้ไล่สีต้องรีบลงสี แล้วพู่กันแต่น้ำนิดหนึ่ง นิดหนึ่งนะ แล้วระบายตรงสีเดิม ค่อย ๆ นะ ค่อย ๆ แบบนี้” เด็กหญิงค่อย ๆ ลากพู่กันแบบที่ครูสอนในห้อง ลากช้า ๆ เพื่อให้ครามดูเป็นตัวอย่าง **นั่นเป็นครั้งแรกที่ครามเข้าใจสีเข้มอ่อน** เขาเห็นเป็นสีเข้มค่อย ๆ ละลายกลายเป็นสีขาว **ครามจำและฝึกจนมือของเขาจำสัมผัสได้ว่า** ถ้าจะทำให้สีอ่อนเป็นอย่างไร จะทำให้สีเข้มนั้นทำอย่างไร หลังลงมือวาดสักพัก เขาเริ่มลงสี...”

(เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 100)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏสถานการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเข้ารับการอบรม การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและฝึกฝนเกิดเป็นองค์ความรู้ของตนเอง จะเห็นได้จากชุดคำที่ปรากฏ ต่อไปนี้ “อบรม” “เรียนรู้” เป็นการเพิ่มพูนความรู้ด้วยการเข้าร่วมกลุ่มการเรียนรู้เฉพาะทาง หรืออาจเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจนชำนาญ จะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้ จากเรื่องเสียงเดือนในเสียงหูดรถไฟว่า “พ่อของสมชัยเป็นช่างซ่อมจักรยานยนต์ แต่ไม่ได้เรียนมาโดยตรง อาศัยประสบการณ์จากการเป็นลูกจ้างเขามาก่อน” ซึ่งพบการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง จากเรื่องเด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น เมื่อครามเรียนรู้การระบายสีน้ำจากขมึ้น

เพื่อนที่คอยแนะนำและสอนการใช้สีน้ำ เขาก็เริ่ม “จำและฝึก” จนเกิดเป็นความเข้าใจ พฤติกรรมเหล่านี้เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการใฝ่เรียนรู้ ซึ่งเต็มไปด้วยความตั้งใจ และความเพียรพยายามในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

5. อยู่อย่างพอเพียง

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 5 อยู่อย่างพอเพียง ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555–2559 ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต อยู่อย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบมีภูมิคุ้มกันที่ดีและปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งผลการวิจัยพบ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 5 อยู่อย่างพอเพียง โดยมีรายละเอียดตาม ตัวอย่างการวิเคราะห์ ดังนี้

“...ในสวนของย่ามีผักสวนครัวที่ใช้ประกอบอาหารขึ้นกระจัดกระจายอยู่ เยอะแยะไปหมด หลายอย่าง ย่าลงมือปลูกเอง เช่น ข่า ตะไคร้ มะกรูด มะนาว แต่ อีกหลายอย่างก็ขึ้นงอกงามอยู่ในสวนโดยที่ย่าไม่ได้ปลูก แต่มันถูกปลูกโดยเกษตรกร ธรรมชาติจากบรรดาสัตว์ตัวเล็กตัวน้อยและนกในสวน เช่น พริกขี้หนู มะเขือพวง มะระขึ้นก ตำลึง

นอกจากนั้นในสวนยังมีผลไม้หลากชนิดอมะม่วงหลายสายพันธุ์กำลังออกลูก ตกดิน ทั้งมะม่วงพิมเสน มะม่วงทองดำ มะม่วงอกร่อง มะม่วงแก้ว ผมชอบกลิ่นหอม กีบรสหวานของมะม่วงอกร่องมากที่สุด แต่ก็หลงใหลรสสัมผัสจากเนื้อแน่น ๆ ของ มะม่วงทองดำอยู่ไม่น้อย สวนของย่าเป็นสวนเกษตรแบบผสมผสาน ท้ายสวน บริเวณที่มีกอไผ่สีสุกและไผ่ตงขึ้นเรียงราย ย่าเว้นเอาไว้เป็นป่ารกชัฏ...”

(เซนในสวน, 2562, หน้า 14)

“...ผลไม้ในสวนของย่าปลูกคละปะปนกันหลายชนิด พ่อบอกว่า รากฐาน ที่ย่าทำเอาไว้ดีอยู่แล้ว ย่าอยากให้มีของในสวนขายได้ทั้งปี แม้มันมีรายได้ เป็นกอบเป็นกำ แต่ก็ไม่สู้มั่งคั่งเหมือนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว การปลูกพืชเชิงเดี่ยวนั้น หากปีไหนผลผลิตราคาดีก็ได้เงินเป็นกอบเป็นกำ แต่หากปีไหนราคาไม่ดีก็หน้าเหี่ยว หน้าแห้ง มีหน้าซำยังต้องเป็นหนี้เป็นสินกับบ้านตะไท...”

(เซนในสวน, 2562, หน้า 42)

“...**พอสอนให้ผมยอมรับความจริงของชีวิต**ด้วยการลงมือปฏิบัติและผมรู้แล้วว่าทุกวันนี้ผมเป็นลูกชาวสวนมือใหม่ ที่**ไม่มีทรัพย์สินสมบัติ**อะไรเช่นเก่าก่อน ถึงอย่างไรชีวิตของผมก็ยังสุขสบายกว่าผู้คนอีกมากมาย อย่างน้อยก็ยังมีบ้านอยู่ มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง มีข้าวกินทุกมื้อ มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ถึงแม่โรงเรียนจะไม่เลิศหรูก็ตาม ที่สำคัญ เรียนที่นี่ผมช่วยพ่อ**ประหยัดค่าใช้จ่าย**ได้ตั้งเยอะ และผมก็จะตั้งใจเรียนให้มาก ๆ ...”

(เซนในสวน, 2562, หน้า 59-60)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์นำเสนอให้เห็นว่า ผู้คนในชนบทมีอาชีพเกษตรกร และมีความผูกพันกับการเพาะปลูกพืชผักเป็นอย่างมากจะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้ “ในสวนของย่ามีผักสวนครัว” ซึ่ง “ย่าลงมือปลูกเอง” เป็นการทำเกษตรแบบผสมผสานด้วยการปลูกพืชหลากหลายชนิดหมุนเวียนกันไปออกดอกผลตามฤดูกาล จะเห็นได้จากข้อความนี้ “ผลไม้ในสวนของย่าปลูกคละปะปนกันหลายชนิด” และนำเสนอให้เห็นการปรับตัวของตัวละครเซนและพ่อที่เคยใช้ชีวิตในเมืองหลวง มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย กลับมาใช้ชีวิตอยู่ในชนบทจะเห็นได้จากข้อความนี้ “พอสอนให้ผมยอมรับความจริงของชีวิต” แม้ว่า “ไม่มีทรัพย์สินสมบัติ” เหมือนเดิม แต่ยังมีชีวิตที่ดีกว่าคนอื่น ๆ ในสังคมอีกมาก และยังนำเสนอภาพการอยู่อย่างพอเพียงด้วยการ “ประหยัดการใช้จ่าย” ในการเล่าเรียน นอกจากการยึดอาชีพเกษตรกร การทำเกษตรพอเพียงจะเห็นได้จาก “ผมรู้แล้วว่าทุกวันนี้ผมเป็นลูกชาวสวนมือใหม่” และการมีเหตุผลในการใช้ชีวิตเรียนรู้ที่จะปรับตัว “ที่ไม่มีทรัพย์สินสมบัติอะไรเช่นเก่าก่อน ถึงอย่างไรชีวิตของผมก็ยังสุขสบายกว่าผู้คนอีกมากมาย อย่างน้อยก็ยังมีบ้านอยู่ มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง มีข้าวกินทุกมื้อ มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ถึงแม่โรงเรียนจะไม่เลิศหรูก็ตาม” นอกจากนี้แล้ว ยังปรากฏคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง การดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

“...ฝั่งซ้ายถัดไปนั่นเป็นป่า ตรงนี้เป็นบ้านแม่หมอเทวี แล้วขวามือหลังถัดไปอีกเป็นบ้านของใครละนะ” คิ้วซึก

“บ้านตาตำตันผีบ้าไ้ แกอยู่คนเดียว**เก็บขยะขายแต่แกมีเงินเก็บฝากธนาคารนะ**” ... (ลี้ภัยในเมืองแปลก, 2561, หน้า 71-72)

“...วีณาถอนหายใจแล้วพูดขึ้นว่า “พอเราโตเป็นผู้ใหญ่ เราจะมีความคิดแบบไหนกันหนอ จะชอบแบบสงบเสียบนิ่ง ๆ เรื่อย ๆ แบบพ่อของปิ่น หรือจะเป็นแบบพ่อแม่ของเรา กับพ่อของภรตที่เป็ดรับความเจริญและการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวร้าว ๆ”

“เอาแบบพ่อแม่ของเราสิ ไม่ยุ่งกับฝ่ายไหนทั้งสิ้น ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ทำอะไรอยู่ตรงกลางตลอด ...”

(โลกสวยที่น้ำใส, 2561, หน้า 124-125)

“...ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นพวกนิยมมุ่งกางเกงยีน อีกพวกก็จะเป็นเสื้อผ้าผู้หญิง ส่วนมากเป็นเสื้อผ้าของแม่บ้านที่รู้ประหยัด เสื้อหรือกางเกงขำรดเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ไม่อยากจะนำมาซ่อมจนใช้ได้อีกนาน...” (เสียงเดือนในเสียงหวูดรถไฟ, 2558, หน้า 34)

“...กวาดเศษผ้าชิ้นเล็ก ๆ ที่เกือยพื้นใส่ถังขยะ เป็นเศษผ้าที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ อีกแล้ว แม่ไม่เคยทิ้งเศษผ้าที่ยังพอมีประโยชน์ เศษผ้าหลากสีที่ใคร ๆ เห็นว่าไม่น่าจะใช้ซ่อมเสื้อผ้าได้แล้ว แม่มักรนำมาเย็บต่อกันเป็นผ้าเช็ดเท้าเช็ดมือ แม่บอกเขาเสมอว่าให้รู้จักประหยัด เพราะการประหยัดเป็นพื้นฐานของความไม่ประมาทและความร่ำรวยถาวรยังทำให้เราคิดอย่างรอบคอบ...”

(เสียงเดือนในเสียงหวูดรถไฟ, 2558, หน้า 63)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นพฤติกรรมของตัวละครที่ใช้ชีวิตอยู่ในความพอประมาณ รู้จักประหยัดอดออม จะเห็นได้จากข้อความ “เก็บขยะขายแต่แกมีเงินเก็บฝากธนาคารนะ” จากเรื่อง ลีภัยในเมืองแปลก ที่นำเสนอให้เห็นภาพของคนที่มืออาชีพเก็บขยะขาย แม้จะเป็นอาชีพที่ไม่ได้รับการยกย่อง แต่กลับเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ เป็นการใช้ชีวิตอย่าง “พอเพียง” เรียกได้ว่ามีความพอประมาณในการใช้ชีวิต และยังปรากฏภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงจากเรื่อง เสียงเดือนในเสียงหวูดรถไฟ ที่นำเสนอภาพการประหยัดและการใช้สิ่งของให้คุ้มค่า จะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้ “กางเกงขำรดเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ไม่อยากจะ นำมาซ่อมจนใช้ได้อีกนาน” เพราะเป็นคน ที่ รู้จักประหยัดไม่จำเป็นต้องซื้อใหม่ และยังปรากฏพฤติกรรมการเห็นคุณค่าจากสิ่งของเหลือใช้อย่างเศษผ้า ที่ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้ “ยังพอมีประโยชน์” ด้วยการนำมาประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้ใหม่ “แม่มักรนำมาเย็บต่อกันเป็นผ้าเช็ดเท้าเช็ดมือ” และยังมีการปลูกฝังค่านิยมการอยู่อย่างพอเพียงไว้ในเนื้อหาของวรรณกรรม จะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้ “แม่บอกเขาเสมอว่าให้รู้จัก

ประหยัด เพราะการประหยัดเป็นพื้นฐานของความไม่ประมาทและความร่ำรวยแถมยังทำให้เราคิดอย่างรอบคอบ” ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงทั้งสิ้น

6. มุ่งมั่นในการทำงาน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 6 มุ่งมั่นในการทำงาน ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับความมุ่งมั่นตั้งใจในด้านการเรียน การใช้ความเพียรพยายามในการฝึกฝนตนเอง รวมถึงการทำงานและการดำเนินชีวิต ซึ่งผลการวิจัยพบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 6 มุ่งมั่นในการทำงาน โดยมีรายละเอียดตามตัวอย่างการวิเคราะห์ ดังนี้

“...อาทิตย์นี้เป็นอาทิตย์สุดท้ายก่อนถึงการสอบปลายภาค น้อยดูสงบนิ่งกว่าที่ฉันคิด **เขายังคงอ่านหนังสือหนักอย่างตั้งใจจนป่าเลี่ยมเป็นห้วง...**” (จิวกับน้อย, 2560, หน้า 135)

“...เธออยู่ในรายชื่อลำดับที่ 10 ยินดีด้วยนะ จากครูวรรณภา ไม่รู้ว่าเขาดีใจหรือตกใจกันแน่ แต่แทนที่จะกระโดดโลดเต้น **เขากลับทรุดลงกับพื้นแล้วกอดจดหมายฉบับนั้นไว้แน่น...**” (จิวกับน้อย, 2560, หน้า 145)

“...แต่หลังจากเหตุการณ์นั้น ฉันเฝ้าประคองใจตัวเองอย่างระมัดระวังที่สุด ฉันปกป้องหัวใจของฉันสุดฤทธิ์ ไม่มีใครสักคนจะย่างกรายเข้ามาในหัวใจฉันได้ **หน้าที่ของฉันคือตั้งใจเรียนหนังสือให้ดีที่สุด กระทั่งฉันสอบเข้ามหาวิทยาลัยรัฐได้สำเร็จ** วันประกาศผลสอบนอกจากแม่จะยิ้มจนแก้มปริแล้ว สีหน้าอาปวรก็ดูมีความสุขไม่แพ้กัน...

(กลองตุ๊กตาใสกับจดหมายของพ่อ, 2561, หน้า 29)

จากข้อความข้างต้นปรากฏชุดคำที่สื่อถึงการมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียนและประสบความสำเร็จด้านการศึกษา จากเรื่องจิวกับน้อย นวนิยายเสนอกาพย์ของเยาวชนที่ต้องมีความพยายามอย่างมากในเรื่องการเรียน จะเห็นได้จากคำต่อไปนี้ “อ่านหนังสือ” และต้องใช้ความทุ่มเทอย่างมาก เพราะอ่านอย่าง “หนัก” และย้ำอีกว่าต้องอ่านอย่าง “ตั้งใจ” และสิ่งที่ตนเองทุ่มเทก็สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ และยังปรากฏภาพพฤติกรรมของความมุ่งมั่นตั้งใจจากเรื่อง กลองตุ๊กตาใสกับจดหมายของพ่อ จะเห็นได้จาก ชุดคำต่อไปนี้ “ตั้งใจเรียน” “ฉันสอบเข้ามหาวิทยาลัยรัฐได้สำเร็จ” ซึ่งเป็นการย้ำถึงคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ในด้านความมุ่งมั่นในการศึกษาเล่าเรียน อันเป็นสิ่งที่เยาวชนควรกระทำอีกด้วย นอกจากนี้

ยังปรากฏคุณลักษณะด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน จากเรื่อง เอ้อระเหยลอยคอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...การเขียนกลอนแปดต้องมีฉันทลักษณ์ตายตัวซึ่งผมจำได้ขึ้นใจ แต่ถ้าจะแต่งสองบทต้องมีสัมผัสเชื่อมระหว่างคำท้ายวรรคสองของบทแรกกับคำท้ายวรรครับของบทที่สอง **ผมจึงต้องกำหนดก่อนว่าจะใช้ชื่อนกที่ลงท้ายด้วยเสียงอะไร คินนั้นผมนั่งอ่านชื่อนกจนตาลาย แต่ทำได้แค่คัดชื่อนกที่มีคำพยางค์เดียว สองพยางค์ และสามพยางค์ออกมา แล้วผมก็หลับฝันเห็นแต่นกทั้งคิน...**”

(เอ้อระเหยลอยคอ, 2563, หน้า 62)

“...ผมก็น้อยใจในวาสนาตัวเอง ไหนจะอดไปต่างประเทศ ต้องอพยพหนีน้ำมาอยู่บ้านนอกที่มีรายงานบ้า ๆ เป็นตุ่มถ่วง แต่เมื่อหลีกเลี่ยงไม่พ้นผมจึง **ก้มหน้าก้มตาเขียนรายชื่อชื่อนกที่น่าสนใจลงในแผ่นกระดาษ ดูสระ ตัวสะกด พร้อมทั้งรูป และเสียงวรรณยุกต์เพื่อจับคู่ให้เข้ากัน** แต่พอจะเรียงให้ครบบาทครบบท มันช่างยากเหลือเกิน ไกลเที่ยงแล้วผมเพิ่งแต่งได้สองบรรทัด แล้วก็จับนกมาลงในกรงกลอนไม่ได้อีก...”

(เอ้อระเหยลอยคอ, 2563, หน้า 63)

“...**เมื่อวรรคสองของบทแรกลงท้ายด้วยนกจากคำ ก็ต้องไล่หาชื่อนก ที่ลงท้ายด้วยสระอา มาเพื่อเชื่อมกับวรรครับของบทที่สอง** ซึ่งทำให้ผมคลั่งไส้จนเกือบอาเจียนหลังอาหารเย็นผมต้องจับนกมาวางเรียงใหม่...” (เอ้อระเหยลอยคอ, 2563, หน้า 64)

จากข้อความข้างต้นตัวละครได้รับมอบหมายให้แต่งบทประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ ซึ่งตัวละครมีพื้นฐานด้านการแต่งกลอนอยู่บ้าง แต่ต้องใช้ความพยายามมากขึ้นเพื่อที่จะแต่งกลอนให้ได้ตามหัวข้อที่กำหนด จะเห็นได้จากข้อความ “การเขียนกลอนแปดต้องมีฉันทลักษณ์ตายตัวซึ่งผมจำได้ขึ้นใจ แต่ถ้าจะแต่งสองบทต้องมีสัมผัสเชื่อมระหว่างคำท้ายวรรคสองของบทแรกกับคำท้ายวรรครับของบทที่สอง ผมจึงต้องกำหนดก่อนว่าจะใช้ชื่อนกที่ลงท้ายด้วยเสียงอะไร คินนั้นผมนั่งอ่านชื่อนกจนตาลาย แต่ทำได้แค่คัดชื่อนกที่มีคำพยางค์เดียว สองพยางค์ และสามพยางค์ออกมา” พฤติกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำให้งานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ ซึ่งตรงกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน นอกจากนี้

ยังพบพฤติกรรมความมุ่งมั่นตั้งใจในการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ด้วยตนเอง ดังจะเห็นจากตัวอย่างต่อไปนี่

“...นายมีวแต่หลงระเรีงกับคำชมอยู่ได้ เหลือแต่แผ่นกระดาษเปล่า ๆ ยังจะงดงามกว่าอีก เสียตายจริง ๆ” ชาญพูดเยาะ ๆ ไม่แม่แต่จะชายตามอง

“เสียตายอะไรครับ”

“ตาถั่วทั้งศิษย์ทั้งอาจารย์” ชาญเน้นเสียง

“ถึงยังไงผมจะไม่ยอมแพ้ จะวาดกลับมาให้คุณดูใหม่” ชายหนุ่มพูดเสียงลั่น

“ไม่ต้อง ฉันไม่อยากจะเห็นลายเส้นขวางหูขวางตาแบบนี้อีก”

“แต่นี่เป็นจิตวิญญาณของผมเลยนะครับ ผมใช้เวลาเป็นเดือนกว่าจะวาดภาพนี้จนเสร็จมาให้คุณวิพากษ์วิจารณ์...”

(ดินสอแท่งสั้น, 2560, หน้า 30)

“...ก้าวไกลถอนหายใจ สลดภาพเพื่อฝันเหล่านั้นที่ เขาว่างไม้บรรทัดลงบนสมุดวาดเขียน ก่อนจะจดปลายดินสอ แล้วบังคับนิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ขณะลากเส้น เขากลับหายใจ พยายามไม่ยกปลายดินสอออกจากกระดาษ จนได้เส้นยาวสุดมุมกระดาษ จากนั้นจึงยกปลายดินสอ**เริ่มต้น**ลากใหม่ แรก ๆ เส้นจะขาด ๆ หาย ๆ แต่พอเค้า**พยายาม**อีกหน่อยก็เริ่มคล่องแคล่ว ลากเส้นต่อเนื่องจนเต็มหน้ากระดาษ

เขา**เรียนรู้**วิธีการลากเส้นให้เส้นคมอย่างสม่ำเสมอ เส้นไม่ขาด และยังช่วยถนอมดินสอราคาถูกไม่หักง่ายอีกด้วย เขาไม่จำเป็นต้องใช้เงินค่ายี่งชีพซื้อดินสอ 2B ที่มีราคาเท่ากับไขฟองเล็กถึงหกฟอง...”

(ดินสอแท่งสั้น, 2560, หน้า 32)

“...ก้าวไกลได้รับแจกสมุดที่ปกเป็นรูปลายไทยจากโรงเรียนนักเรียนคนอื่น ๆ สมุดปกลายไทยนี้ห้ามซื้อขาย ทั้งปกอ่อนและปกแข็ง มีลวดลายหลากหลาย ก้าวไกลรวบรวมสมุดทุกเล่มเพื่อเลือกเล่มใดเล่มหนึ่งมาวาดตามแม้จะเลือกยาก แต่สุดท้ายเขาตัดสินใจเลือกเล่มที่ง่าย ไม่ละเอียดซับซ้อนเกินไป

ก้าวไกลจดปลายดินสอบนสมุดวาดเขียนที่ชาญให้ วาดลายประจำยามตามปกสมุดลายไทยซ้ำ ๆ กันหลายภาพ จนเข้าใจและรู้ว่าการขึ้นลายแบบง่าย ๆ ควรตี

กรอบสี่เหลี่ยมจัตุรัส ลากเส้นทแยงมุมเสียก่อน การตีกรอบช่วยให้ก้าวไกลขึ้นลาย
ง่ายขึ้นและทำให้รูปทรงสวยงามเท่ากันทุกภาพ

ส่วนลายพุ่มข้าวบิณฑ์ต้องวาดรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้านยาวแบ่งเป็นสามช่อง
เท่า ๆ กัน และด้านกว้างแบ่งเป็นสองช่อง ก้าวไกลเริ่มมองเห็นเป็นเส้นประสามเหลี่ยม
รูปกระจิง ปลายแหลมบนคือยอดยาว ปลายแหลมล่างคือยอดสั้นตรงกลางเป็นรูป
หยดน้ำ

ไม่มีคืนไหนที่บ้านของก้าวไกลปราศจากแสงตะเกียง ก้าวไกลเรียนรู้อะไร
การมองก่อนลงมือวาดทุกครั้ง เขาวาดลายไทยทุกลายบนปกสมุดจนไม่มีลายเหลือ
ให้วาดตามอีก...”

(ดินสอแท่งสั้น, 2560, หน้า 51)

“...การเป็นมัคคุเทศก์นี่ผมคิดว่าจะง่ายที่ไหนได้ **ต้องฝึก** ตั้งหลายเดือนเลยละ
ผมต้องทำหน้าที่แทนผู้อำนวยการ แทนคุณครูทั้งหมด ตั้งแต่หน้าประตูโรงเรียน
ตั้งแต่ตอนที่คณะกรรมการประเมินลงรถมานั่นเลย โอ๊ย! แค่งกล่าวต้อนรับนี่ผมต้อง
ฝึกอยู่ตั้งหลายรอบ ต้องกล่าวแนะนำโรงเรียน แนะนำคณะกรรมการ พาไปชม
ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ จนถึงนั้รับประทานอาหาร พักเบรก จนกระทั่งคณะกรรมการ
ขึ้นรถกลับไปโน่นเลยละ” เด็กชายเล่าเจ็ดยแจ้ว...”

(สักคู่กับคุณครูไหล, 2563, หน้า 95-96)

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏชุดคำต่อไปนี้ “ไม่ยอมแพ้” “เริ่มต้นลากใหม่” “พยายาม”
“เรียนรู้อะไร” “เรียนรู้อะไร” จากเรื่อง ดินสอแท่งสั้น มีเป็นชุดคำที่สื่อถึงอดทน ความพยายามที่จะฝึกฝน
ทักษะการวาดภาพให้ดี แม้ว่าจะได้รับการวิจารณ์ ก็จะไม่ยอมแพ้ และจะ “วาดมาให้คุณดูใหม่”
ในด้านของก้าวไกลก็ใช้ความพยายามอย่างมาก แม้ไม่มีกระดาษและดินสอที่มีคุณภาพสูง
แต่เขาก็พยายามฝึกฝนทักษะการวาดภาพด้วยการ “เริ่มต้น” “พยายาม” “เรียนรู้อะไร” “เรียนรู้อะไร”
เขาต้องใช้ความพยายามในฝึกลากเส้นด้วยการทำแล้วทำอีก เกิดการ “เรียนรู้อะไร” จนชำนาญ
สามารถ “ถนอม” ดินสอที่มีราคาถูกไม่มีคุณภาพไม่ให้หักง่าย เขาฝึกฝน อดทนทำทุกวันอย่าง
สม่ำเสมอ จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “ไม่มีคืนไหนที่บ้านของก้าวไกลปราศจากแสงตะเกียง”
นั่นแสดงให้เห็นว่าเขาใช้เวลาตอนกลางวัน เป็นช่วงเวลาที่เขาได้ฝึกฝนทักษะการวาดภาพของเขา
และยังปรากฏชุดคำที่สื่อถึงการใช้ความอดทนและความพยายาม จากเรื่อง สักคู่กับครูไหล ดังนี้
“ต้องฝึก” “ฝึกอยู่ตั้งหลายรอบ” เป็นการเน้นย้ำว่า หากต้องการทำอะไรให้ออกมาได้ดีจะต้องใช้

ความพยายาม ความอดทนที่จะต้องฝึกฝนสิ่งเหล่านั้นให้ชำนาญ จากชุดคำที่ปรากฏเหล่านี้เป็นชุดคำที่สื่อถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมุ่งมั่นในการทำงานทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังพบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน จากเรื่อง เสียงเดือนในเสียงหวูดรถไฟ ไม่หมอนกับก้อนหิน และเด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...เขาคิดเค้าโครงเรื่องและค้นรายละเอียดจากอินเทอร์เน็ตในห้องสมุดโรงเรียนไว้หลายวันแล้ว นำเนื้อหาที่เคยพูดในวันก่อนมาผสมผสานเข้าไปด้วย วันนี้พอจดปลายปากกาลงบนกระดาษก็สิ้นใจเหมือนสายน้ำ เวลานั้นไปอย่างรวดเร็ว เรื่องความที่กำหนดความยาวไว้หนึ่งหน้ากระดาษเอสี่จบลงอย่างสมบูรณ์...**”** (เสียงเดือนในเสียงหวูดรถไฟ, 2558, หน้า 151)

“...ก้อนหินนั่งทำงานอย่างมีสมาธิ เพราะเขาพยายามขมความกลัวเรื่องเด็กหญิงไม่หมอน เขาคิดว่าหากได้ภาพเก่า ๆ ของสถานีรถไฟสามเสนมาประกอบรายงานคงดูสวยงามมากทีเดียว แต่**ลองค้นในอินเทอร์เน็ต**แล้วก็ยังไม่พบภาพที่ถูกต้อง **เขาคงคิดว่าพรุ่งนี้จะไปค้นภาพสถานีรถไฟเป็นอันดับแรก** เพราะส่วนของเนื้อหาที่ค้นได้จากอินเทอร์เน็ตมีค่อนข้างมากและหลากหลายพอแล้ว...”

(ไม่หมอนกับก้อนหิน, 2558, หน้า 43)

“...เด็กชายเท่าดวงใช้ความคิด ใช้แล้ว ท้องฟ้า! วันไหนที่แม่แข็งแรง แม่จะขอให้พ่อพาออกมาข้างนอก ดูท้องฟ้าในวันนั้น บางครั้งแม่อึดบเบา ๆ เรียกครามมานั่งดูด้วยกัน ทั้งสองดูท้องฟ้าด้วยกันอยู่นาน บางครั้งพ่อก็ตามออกมานั่งดูด้วย เขาตัดสินใจจับดินสอลากเส้นโค้งยาว เส้นโค้งต่อกันเป็นก้อนเมฆ ครามมองออกไปนอกหน้าต่าง มองดูท้องฟ้าวันนี้ เป็นอย่างไร แล้วกมหน้ากมตา** วาด วาด **โดยไม่หยุด** มีบ้างที่สลับหยิบ ยางลบมาลบส่วนที่เกินออกใช้เวลาอยู่นานก็**วาดเสร็จ...**”**

(เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 9)

“...เขาแอบวาดลงเส้นดินสออยู่ใต้โต๊ะ อาศัยช่วงที่ครูปล่อยให้ทำงานค่อย ๆ วาดร่างเส้นดินสอบาง ๆ ครามวาดรูปท้องฟ้า เป็นท้องฟ้าของวันนี้ ท้องฟ้าในเดือนกรกฎาคม ยังคงมีเมฆก้อนโตสลับกับริ้วบางและยังสว่างจ้าสดใส สมกับเป็นรอยต่อของหน้าร้อนกับสายฝน ปลายพู่กันแตะกระดาษ ระบายตรงท้องฟ้าก่อน ครามอยากให้สีของฟ้าเข้ม ๆ จึงแต่น้ำน้อย ท้องฟ้าของครามเปลี่ยนจากสีขาวกลายเป็นสีที่เข้มเรื่อย ๆ ใกล้เคียงกับท้องฟ้าที่เขาเห็นเป็นประจำ ครามไม่รู้ตัวเลยว่ากำลังเพลิดเพลิด

มากเพียงใด แต่เมื่อภาพนี้**เสร็จสมบูรณ์**ก็ไม่มีเสียงของเด็กนักเรียน ไม่มีเสียงดนตรีของวงดุริยางค์ มีแต่เสียงลมหวีดหวินนกการ้อง **ครามมองภาพที่ตัวเองวาดด้วยความภาคภูมิใจ...**

(เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 54)

“...วันนี้เขาเลือกทำงานวิชาศิลปะที่ค้างเอาไว้ ส่วนการบ้านวิชาอื่น ๆ จะเก็บไว้ทำที่บ้านแทน คราม**ขะมักเขม้น**กับการวาดรูปจนบังภาพที่วาดมิด ไม่ว่าขมันจะพยายามชะเง้อมองอย่างไรก็มองไม่เห็น จนต้องยอมถอยมาแล้วทำการบ้านตัวเอง...” (เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 73)

“...คราวนี้ครามวาดหัวขั้ววงสี โดยมีขมันคอยช่วยบอกสีที่ใช้ โดยแยกสีที่ระบายลงในช่องจานสี ถ้าไม่พอก็เอามาเพิ่มจนใส่ครบทุกสี เพื่อไม่ให้ครามลับสนอีก

“งานชิ้นสุดท้ายแล้วเนอะ” ขมันมองวงสีสามชั้น ค่อย ๆ เป็นรูปเป็นร่าง

“พรุ้งนี่มีคาบศิลปะ อย่าลืมเอาไปส่งนะ” ครามมองขมันสลับกับภาพวงกลมครึ่งเสี้ยวที่ระบายค้างเอาไว้ **นี่เป็นงานชิ้นสุดท้ายที่ค้างไว้** เขามักบอกขมันว่างานเสร็จเมื่อไร เขาจะไปส่งครูรุ้งด้วยตัวเอง...”

(เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 90)

“...คราม**ตั้งใจวาดรูปนี้มากกว่ารูปไหน ๆ เขาตั้งใจเลยจนไม่แม้แต่จะเงยหน้ามองนาฬิกา และใช้เวลาทั้งช่วงเช้าพักกลางวันและหลังเลิกเรียน**ค่อย ๆ แต้มสีลงในภาพถึงแม้สีน้ำจะเป็นสีจืดจางทั้งไว้พักเดียวก็แห้ง จะระบายซ้ำก็เกิดเป็นรอยต่อ แต่ครามกลับใจเย็นค่อย ๆ ลากพู่กันครามจุ่มสีที่ผสมขึ้นมา...สีฟ้าของเขาเพียงคนเดียวสีฟ้าที่ไม่ใช่ของใครที่ไหน และแปลกยิ่งกว่าใคร หลายครั้งที่ขมันกับอัคติชะงักหน้ามามองด้วยความสงสัย แต่ครามไม่กลัวสายตาแบบนั้นอีกแล้ว หัวใจเขาพองโตเมื่อมีคนมองด้วยความสนใจ เด็กชายไม่รู้ตัวว่าภาพท้องฟ้าของเขากินเวลานานแค่ไหน แต่เมื่อเงยหน้ามองนาฬิกาซึ่งติดไว้หน้าห้อง เข้มยาวชี้เลขสิบสองเข็มสั้นชี้เลขสี่แต่นั้นไม่สำคัญอีกต่อไปแล้ว เขาวาง**ภาพที่เสร็จสมบูรณ์**ไว้บนโต๊ะครูรุ้ง...”

(เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น, 2561, หน้า 136)

จากตัวอย่างข้างต้น จากเรื่อง เสียงเดือนในเสียงหวูดรถไฟและไม้หมอนกับก้อนหิน ผู้แต่งนำเสนอภาพเยาวชนที่มีการวางแผนในการทำงาน อย่างมีขั้นตอน โดยการ “คิดเค้าโครงเรื่อง” เอาไว้ก่อน แล้วค่อย “ค้นรายละเอียดจากอินเทอร์เน็ต” ในห้องสมุดซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ ภายในโรงเรียน นอกจากนี้แหล่งเรียนรู้ในอินเทอร์เน็ตแล้วยังสามารถหาความรู้จากสถานที่จริง ได้อีก ดังปรากฏในเรื่อง ไม้หมอนกับก้อนหิน เมื่อไม่สามารถหาข้อมูลที่ต้องการจากอินเทอร์เน็ตได้ ตัวละครก้อนหินจึงเลือกที่จะไปยังสถานที่จริงเพื่อค้นหาข้อมูลที่ต้องการ จะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี่ “เขาจึงคิดว่าพรุ่งนี้จะไปค้นหาภาพสถานีรถไฟเป็นอันดับแรก” ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูล เนื้อหาที่ “สมบูรณ์” นั่นเอง นอกจากนี้พบคุณลักษณะด้านความมุ่งมั่นในการเรียนและงานที่ได้รับมอบหมายแล้ว ยังพบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมุ่งมั่นในการทำงานและการดำเนินชีวิต ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี่

“...นานแล้วที่ฉันไม่ได้หยิบจดหมายของพ่อในกล่องตุ๊กตามาอ่าน หลายปีที่ผ่านไป ฉันกับพี่ชานนุ่นวายก่อร่างสร้างตัว จนในที่สุดบริษัทขายวัสดุก่อสร้างของเราก็เติบโตไปได้ด้วยดี...” (กล่องตุ๊กตาใส่กับจดหมายของพ่อ, 2561, หน้า 58)

“...พ่อกับแม่ คาบใบหญ้าแห้งยาว ๆ ที่ละใบมาสร้างรัง...” (เจ้าเอย...เจ้ากรงหัวจุก, 2561, หน้า 18)

“...กว่าจะเป็นรังสมบูรณ์ได้ต้องใช้เวลาถึงห้าวัน พ่อบอกว่ารังของเราต้องกว้างและแข็งแรงพอ เพราะในวันข้างหน้าเราอาจมีสมาชิกมากกว่าสามตัว อีกไม่นานแม่อาจจะฟักไข่และมีลูกเพิ่ม...” (เจ้าเอย...เจ้ากรงหัวจุก, 2561, หน้า 18)

จากตัวอย่างข้างต้นปรากฏชุดคำ ต่อไปนี้ “ก่อร่างสร้างตัว” “เติบโต” “สร้างรัง” “สมบูรณ์” “ต้องใช้เวลา” ซึ่งชุดคำเหล่านี้เป็นชุดคำที่สื่อถึงความตั้งใจในการสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต จะเห็นได้จาก คำว่า “ก่อร่างสร้างตัว” เพื่อให้มีฐานะที่มั่นคง เปรียบเทียบได้กับการสร้างที่อยู่อาศัยที่แข็งแรงเหมือนกับการ “สร้างรัง” ให้ “เติบโต” และ “สมบูรณ์” “ต้องใช้เวลา”

7. รักความเป็นไทย

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 7 รักความเป็นไทย ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับความภาคภูมิใจการเห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์สืบสานศิลปะและวัฒนธรรมไทย รวมไปถึงการร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางด้านภาษาและใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ซึ่งผลการวิจัยพบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 7 รักความเป็นไทย โดยมีรายละเอียดตามตัวอย่างการวิเคราะห์ ดังนี้

“...ต่อไปนี่วันที่ผมรอดอยไม่วิวเดินทางไปต่างประเทศอีกแล้ว แต่เป็นวันที่ผมจะได้เห็นความยิ่งใหญ่ของสองพ่อเพลงผู้เชี่ยวชาญเพลงพื้นบ้าน ซึ่งจะมาประชันกันสด ๆ โดยไม่ต้องเขียนบทไว้ก่อนอย่างผมกับแก้ว คงเป็นเรื่องน่าตื่นตันทกว่าการไปยืนหน้าบ้านเกิด โมซาร์ท ที่เมืองซาลซบูร์กเป็นไหน ๆ ผมเคยหลงใหลได้ปลื้มไปกับคนเด่นคนดังของประเทศอื่น จนหลงลืมศิลปินคนเก่งในบ้านตัวเอง ผมควรจะต้องคิดใหม่โดยให้ความสำคัญควบคู่กันไป...”

(เออระเหยลอยคอ, 2563, หน้า 172)

“...ตอนนี้พวกเราหวังว่าจะนำเสนอรายงานให้น่าประทับใจที่สุด เหมือนที่อาจารย์ชมกลุ่มอื่น ๆ ที่ทำอาหารไทยขนมไทยได้อร่อยมาก ส่วนกลุ่มผ้าไทยของวันนี่ นอกจากจะมีผ้าลายสวย ๆ มาอวดแล้ว ยังสาธิตการทำกระเป๋าใส่ดินสอปากกา จากเศษผ้าไหมได้อย่างงดงาม รวมทั้งกลุ่มบ้านทรงไทยแกะสลัก และของเล่นโบราณก็นำเสนอได้ดีพอ ๆ กัน...”

(เออระเหยลอยคอ, 2563, หน้า 195-196)

จากตัวอย่างแรกเป็นการนำเสนอภาพของเยาวชนที่มีความสนใจการแสดงพื้นบ้าน จากศิลปินชั้นครูผู้เชี่ยวชาญเพลงพื้นบ้าน จะเห็นได้จากข้อความนี้ “วันที่ผมจะได้เห็นความยิ่งใหญ่ของสองพ่อเพลงผู้เชี่ยวชาญเพลงพื้นบ้าน” เขามองเป็นเรื่องที่น่าสนใจและตื่นตันท “คงเป็นเรื่องน่าตื่นตันท” การกลับมาให้ความสนใจภูมิปัญญาไทยด้านเพลงพื้นบ้านนั้น เราไม่จำเป็นต้องละทิ้งสุนทรียภาพในแขนงอื่น แต่ให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาเหล่านั้นเท่า ๆ กัน และยังนำเสนอภาพการเห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทยด้านอื่น ๆ เช่น อาหารไทย ขนมไทย ผ้าไทย รวมไปถึงภูมิปัญญาเกี่ยวกับงานไม้ที่ต้องใช้ความประณีตอย่างการสร้างบ้านทรงไทยและการแกะสลัก นอกจากนี้ปรากฏพฤติกรรมการเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาแล้ว ยังปรากฏพฤติกรรมการรวมอนุรักษ์และสืบสานเพลงพื้นบ้าน จะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

“...เย็นวันจันทร์ก่อนเปิดเทอม ผมไปเยี่ยมตาชพร้อมแก้วอวดเพลงที่แต่งเกี่ยวกับการทำความสะอาดบ้าน ซึ่งผมเลือกใช้ทำนองเพลงเกี่ยวข้าวตามที่ตาชเคยร้องให้ฟัง คนเจ้าบวกระปรีะเปร่าจนผมคิดว่าคงใกล้กลับบ้านได้ แล้ว...” (เออระเหยลอยคอ, 2563, หน้า 187)

“...ผมเปิดสมุดบันทึก หน้าแรก ๆ ตาแดงเขียนตอนอยู่นครนายก ด้วยลายมืออันสวยงามเป็นระเบียบ มีหัวมีหางและลงวันที่ไว้ครบถ้วนบอกเล่าถึงเพลงพื้นบ้านที่ได้เรียนรู้จากครูพล พร้อมตัวอย่างเพลงที่แต่งเอาไว้หลายเพลง ซึ่งบางบทฉันทลัษณ์และคำร้องรับต่างกับหนังสือที่ผมใช้ค้นคว้าทำรายงาน แต่เรื่องที่ตาแดงอธิบายไว้ว่าขึ้นอยู่กับารดัดแปลงไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งไม่มีบทบัญญัติตายตัว

มีหลายเพลงในหนังสือ เช่นเพลงโกลก ที่ชาวโพหักจังหวัดราชบุรีร้องเล่นตอนพักเหนื่อยจากการนวดข้าว หรือเพลงใจหวังของชาวนครสวรรค์ ซึ่งตาแดงอ่านพบจากหนังสือ แต่ไม่เคยได้ยินวาร์องกันอย่างไร **ผมตั้งใจว่าถ้ามีโอกาสจะลองค้นคว้าดู ไม่ใช่ตัดจรรถอยากจะถูกขึ้นมาอนุรักษเพื่อความโก้หกหกครับ แต่ผมเริ่มสนใจเนื้อร้องและปฏิภาณไหวพริบที่ผู้เล่น ตอบโต้กันขึ้นมาจริง ๆ แล้ว...**

(เอื้อระเหยลอยคอ, 2563, หน้า 199-200)

“...เรานำเรื่องทั้งหมดมาบอกปิกกับแม่ ทั้งสองสมัครเข้าชมรมทันที แม่เราทั้งที่ตั้งใจจะสืบสานงานเพลงพื้นบ้านอย่างเต็มกำลัง...” (เอื้อระเหยลอยคอ, 2563, หน้า 207)

“...แม่ไม่เคยนิยมนิยมชมชอบมาก่อน แต่พอได้สัมผัสผมก็ถึงกับหลงเสน่ห์ หากเพื่อน ๆ อยากเรียนรู้วิถีชีวิตอันงดงามที่บรรพบุรุษสืบทอดต่อกันมา ผมขอชักชวนให้เริ่มลงมือไปพร้อม ๆ กัน อย่าปล่อยให้เพลงพื้นบ้านล่องลอยไปตามยถากรรมอย่างทุกวันนี้เลย เห็นแล้วรู้สึกเสียดายมรดกล้ำค่าชิ้นนี้ เหลือเกินครับ...”

(เอื้อระเหยลอยคอ, 2563, หน้า 207)

ตัวอย่างข้างต้นจากเรื่อง เอื้อระเหยลอยคอ แสดงถึงการร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปะเพลงพื้นบ้าน จะเห็นได้จากข้อความว่า “ไม่ใช่ตัดจรรถอยากจะถูกขึ้นมาอนุรักษเพื่อความโก้หก” แต่เกิดจากการที่ตัวละครเห็นคุณค่าของศิลปะเพลงพื้นบ้านของไทยอย่างแท้จริง จะเห็นได้จากข้อความนี้ “ผมเริ่มสนใจเนื้อร้องและปฏิภาณไหวพริบที่ผู้เล่น ตอบโต้กันขึ้นมาจริง ๆ แล้ว” และ “แม่ไม่เคยนิยมนิยมชมชอบมาก่อน แต่พอได้สัมผัสผมก็ถึงกับหลงเสน่ห์” ยังปรากฏเนื้อหาที่แสดงถึงการร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสืบทอดภูมิปัญญา จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “อวดเพลงที่แต่งเกี่ยวกับการทำความสะอาดบ้าน” และ “ผมเลือกใช้ทำนองเพลงเกี่ยวข้าว” ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปะเพลงพื้นบ้านให้เข้ากับ

การดำเนินชีวิตและยุคสมัยในปัจจุบัน และยังเชิญชวนให้ผู้อ่านร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ และสืบสานศิลปะเพลงพื้นบ้านไปพร้อมกันอีกด้วย จะเห็นได้จากข้อความที่ปรากฏดังนี้ “สืบสานงานเพลงพื้นบ้าน” “อย่าปล่อยให้เพลงพื้นบ้านล่องลอยไปตามยถากรรม” นอกจากการร่วมอนุรักษ์สืบสานศิลปะและวัฒนธรรมไทยแล้ว ยังปรากฏการร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางด้านภาษาและใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ดังจะเห็นจากตัวอย่างต่อไปนี้

“...คุณคอยจับผิดคำพูดของนะนะอยู่ตลอดเวลา **แปดผู้หนึ่งจะคอยบอกวิธีการปิดเสียงและกักเสียงคำที่ผสมด้วยมาตราตัวสะกดแม่กต แม่กก และแม่กข** ซึ่งชาวปกากะญออย่างนะนะมักจะมีปัญหาในการออกเสียงอยู่เสมอ

“ห้ามเปลอพุดผิดอีกนะ นะนะพูดเป็นแล้ว ต้องพูดให้ถูกต้องไป”

คุณบอกเป็นเชิงสั่งสอนราวกับครูภาษาไทยที่เข้มงวด

“ทำไมล่ะ ผิดบ้างไม่ได้เลยหรือ” นะนะแก้มองใจพูดผิด เป็น ผิ แล้วทำหน้าทะเล้น

“ไม่ได้” คุณตอบทำหน้าที่ขี้มดเคี้ยว

“ทำไมไม่ได้ล่ะ” นะนะฮือวน

“มันทำให้นะนะหมดสวย” คุณว่าตรง ๆ นะนะไม่ตอบคำ เธอแอบเถียงคุณอยู่ในใจว่า “ไม่เห็นอยากสวยเลย”

“นะนะ เราเป็นคนไทยนะ ต้องพูดภาษาไทยให้ถูกต้อง ชัดเจน ถึงจะเรียกว่าเป็นไทยแท้ ถ้าใช้ภาษาผิดหรือไม่ชัด ถือว่าเป็นคนทำลายภาษา ภาษาไทยนี้ถือเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติเลยนะ” คุณแนะนำ ท่าทางไม่ต่างจากผู้ทรงคุณวุฒิ...”

(ลี้ภัยในเมืองแปลก, 2561, หน้า 76)

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องตามอักขรวิธี จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “แปดผู้หนึ่งจะคอยบอกวิธีการปิดเสียงกักเสียงคำ” อีกทั้งเห็นคุณค่าของภาษา มีการย้ำเตือนว่าเราควรใช้ภาษาให้ถูกต้อง จะเห็นได้จากข้อความ “ห้ามเปลอพุดผิดอีกนะ นะนะพูดเป็นแล้ว ต้องพูดให้ถูกต้องไป”

นอกจากการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงความภาคภูมิใจและการเห็นคุณค่าของภาษาไทยซึ่งเป็นภูมิปัญญาไทย ส่งต่อความคิดและค่านิยมไปยังผู้อื่น เพื่อให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง จะเห็นได้จากข้อความ “เราเป็นคนไทยนะ ต้องพูดภาษาไทยให้ถูกต้อง ชัดเจน ถึงจะเรียกว่าเป็นไทยแท้ ถ้าใช้ภาษาผิดหรือไม่ชัด ถือว่าเป็นคนทำลายภาษา ภาษาไทยนี้ถือเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติเลยนะ” ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว

มานั้นตรงกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 7 รักความเป็นไทย ในความภาคภูมิใจที่มีภาษา เป็นของตนเอง เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์และใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง

8. มีจิตสาธารณะ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 8 มีจิตสาธารณะ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับการช่วยเหลือ ผู้อื่น การแบ่งปัน บริจาคสิ่งของมีค่า การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์เพื่อชุมชนและ สังคม ซึ่งผลการวิจัยพบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 8 มีจิตสาธารณะ โดยมีรายละเอียด ตามตัวอย่างการวิเคราะห์ ดังนี้

“...มานะศักดิ์แห่งนาคดวงตะวันที่คล้อยต่ำลงบนยอดไม้แล้วขอตัวไปช่วยพ่อ ตักทรายใส่รถกระบะ ท่าทางหงุดหงิดเล็กน้อยที่พ่อกำลังจ้วงหว่าเลนน้ำต่อนี้

“เราไปช่วยมานะศักดิ์ตักทรายใส่รถก่อนนะ” เดือนแรมเสนต์ เพราะเห็น พ่อของมานะศักดิ์เร่งมือตักทรายใส่รถ หายใจเร็วแรง เหงื่อท่วมร่าง เปื้อนทราย ไปทั้งตัว...”

(เสียงเดือนในเสียงหูดรถไฟ, 2558, หน้า 51)

“...หลังจากแจ้งเหตุรายละเอียดให้พยาบาลทราบแล้ว เขากับมานะศักดิ์ก็อาสา กลับไปแจ้งให้ปู่และย่าของยงวิทย์ทราบ เพราะพยาบาลติดต่อทางมือถือ ที่ยงวิทย์แจ้งไม่ได้...”

(เสียงเดือนในเสียงหูดรถไฟ, 2558, หน้า 62)

“...จะต้องมีคนนำมันไปคืนให้พี่น้องของข้า พลังของพวกเขาจะได้กลับคืนมา ใครพอจะไปได้ไหม”

“หนูอาสาไปเองคะ คีตาพูดขึ้น ต้นน้ำแทบไม่เชื่อหูตัวเองว่าพี่สาวแสนเรียบร้อย ของเขาจะอาสาทำเรื่องแบบนี้ คิดแล้วก็อดเป็นห่วงไม่ได้...” (ในสระน้ำ, 2558, หน้า 135)

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏชุดคำที่บ่งชี้ให้เห็นถึงการมีน้ำใจในการช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่ได้ขอร้อง จากเรื่อง เสียงเดือนในเสียงหูดรถไฟ เมื่อเด็กทุกคนถูกสอนว่าต้องช่วยแบ่งเบา ภาระของพ่อแม่ ในหน้าที่ลูกเมื่อผู้เป็นพ่อขอความช่วยเหลือ ควรตอบรับทันที แม้ว่าจะไม่ เต็มใจนัก เพราะยังเล่นสนุกกับกลุ่มเพื่อนอยู่ เมื่อเห็นดังนั้น จึงให้การช่วยเหลือเพื่อนด้วยกัน จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “เราไปช่วย” ด้วยการ “เสนอตัว” เพราะเห็นว่าผู้เป็นพ่อของเขานั้น มีอาการเหนื่อยและร่างกายอ่อนล้าเป็นอย่างมากแล้ว อีกทั้งยังปรากฏคำว่า “อาสา” ซึ่งเป็นการเสนอตัวเองเพื่อหน้าที่แทนผู้อื่นอีกด้วย นอกจากนี้ยังปรากฏชุดคำจากเรื่อง ในสระน้ำ

ได้แก่ คำว่า “อาสา” “อาสา” ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่ก่อประโยชน์ให้กับส่วนรวม นอกจากการมีน้ำใจ ช่วยเหลือเพื่อนหรือคนรู้จักแล้วในชุมชนของตนเองแล้วยังพบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีจิตสาธารณะ การมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม จากเรื่อง ลีภัยในเมืองแปลก ดังตัวอย่าง

“...คนขับรถคันหน้าเปิดประตูลงมา เขาเป็นชายวัยกลางคนร่างเล็ก แต่งกายเรียบร้อย เดินย้อนมาที่รถฝั่งคนขับ คู่แฝดโล่งใจได้หน่อยหนึ่งที่เขาไม่ใช่คนร้าย สองคนนั้น ลุงปู่ไขกระดูก ชายคนดังกล่าวก้มหน้าบอกเหตุผลของการเรียกให้ลุงปู่หยุดรถอย่างเกรงใจ เป็นเหตุผลที่ทำให้ลุงปู่ถึงกับอึ้ง กลับกลายเป็นคนใบ้ไปเลย

“ขอโทษนะครับที่ทำให้ตกใจ **ผมแค่ต้องการบอกว่าคุณเก็บของท้ายรถไม่เรียบร้อย มีเชือกเส้นหนึ่งห้อยระพื่น ผมเกรงว่าจะทำให้เกิดอันตรายแก่พวกคุณจึงตามมาแจ้งนะครับ**” พุดจบเขาชะโงกหน้ามองเข้ามา แล้วยิ้มทักทายเด็กหญิงคู่แฝดทั้งสอง...”

(ลีภัยในเมืองแปลก, 2561, หน้า 23)

จากตัวอย่างข้างต้นปรากฏข้อความที่แสดงให้เห็นความมีน้ำใจต่อผู้อื่นที่อาศัยอยู่ในสังคมเดียวกัน แม้จะไม่รู้จักหรือคุ้นเคยกันก็ตาม จะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้ “ขอโทษนะครับที่ทำให้ตกใจ ผมแค่ต้องการบอกว่าคุณเก็บของท้ายรถไม่เรียบร้อย มีเชือกเส้นหนึ่งห้อยระพื่น ผมเกรงว่าจะทำให้เกิดอันตรายแก่พวกคุณจึงตามมาแจ้งนะครับ” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแม้ไม่รู้จักกันก็สามารถมีน้ำใจช่วยเหลือและหวังดีต่อกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีจิตสาธารณะ นอกจากนี้ยังพบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีจิตสาธารณะ การบริจาคทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อเด็ก เยาวชน นักเรียนและเพื่อกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ภาพหญิงวัยเกษียณกับสามีและลูกชายซึ่งมา**บริจาคหนังสือ**ที่มูลนิธิแห่งนี้ เป็นภาพที่เจ้าหน้าที่คุ้นตาเนื่องด้วยทั้งสามมาเป็นประจำทุกปี

“ขอบคุณพระคุณคุณครูมากคะ มาทุกปีเลย”

นับตั้งแต่ลูกสาวคนโตจากไปในวัยแค่สิบขวบ สามีภรรยาคุณนี้ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายตลอดมา ทั้งคู่ทำงานโดยไม่ได้หวังตำแหน่งใหญ่โต **เพียงแต่ตั้งใจสอนหนังสือและทำการกุศลเพื่อเด็กอย่างสม่ำเสมอ** ห้าปีหลังลูกสาวจากไป ทั้งคู่ก็มีลูกชายหนึ่งคน

และตั้งใจว่าจะมีคนนี้เพียงคนเดียว ลูกชาย ของพวกเราเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และทำงานช่วยเหลือสังคมโดยมีพื้นฐานมาจากปิตามารดา ซึ่งคอยปลุกฝังอย่างดี เขารับรู้มาตลอดว่าตนเองมีพี่สาวผู้จากไปก่อนวัยอันควร...”

(ไม่หมอนกับก้อนหิน, 2558, หน้า 102)

“...พ่อเคยเล่าให้ฟังว่า เมื่อก่อนที่ตรงนี้เคยเป็นของคุณตาใจดีท่านหนึ่ง คุณตา ท่านนั้นมีที่ดินอยู่มาก จึงแบ่งขายให้คนอื่นในราคาถูกและ**บริจาคที่ดินบางส่วน ให้กับชุมชน และที่ดินส่วนนั้นก็กลายเป็นโรงเรียนประจำชุมชน**ที่ครามเรียนอยู่...” (เด็กชายผู้ระบายสีฟ้า ไม่เป็น, 2561, หน้า 20)

จากตัวอย่างข้างต้น จากเรื่องไม่หมอนกับก้อนหิน ปรากฏชุดคำที่แสดงให้เห็น พฤติกรรมการบริจาคเพื่อสาธารณะประโยชน์ จะเห็นได้จาก คำว่า “บริจาคหนังสือ” และนำมา อย่างสม่ำเสมอ ดังข้อความนี้ “ทำการกุศลเพื่อเด็กอย่างสม่ำเสมอ” เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับ ลูกชายของตน เป็นการเน้นย้ำและส่งต่อความคิดจากรุ่นสู่รุ่น ดังจะเห็นได้จากข้อความ “ทำงาน ช่วยเหลือสังคมโดยมีพื้นฐานมาจากปิตามารดา” ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ด้านการมีจิตสาธารณะ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ และยัง ปรากฏพฤติกรรมการบริจาคที่ดินของตนเองให้แก่ชุมชน เพื่อสร้างประโยชน์ในการจัดการศึกษา ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการทำประโยชน์ให้กับส่วนรวมทั้งสิ้น และยังพบพฤติกรรมรวมอนุรักษแห่งโบราณคดีที่มีคุณค่าของชาติ การรวมอนุรักษทรัพยากร ธรรมชาติ ร่วมกันแก้ไขปัญหาและการรณรงค์ร่วมมือของคนในสังคมไม่ให้เกิดปัญหาอีก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...คำถามราคากับคนขายพลางจ่ายเงิน **คนขายไม่มีถุงพลาสติกให้แต่ก็มีถุงผ้า ใส่ของที่นำติดตัวมาด้วยแล้ว...**” (ลี้ภัยในเมืองแปลก, 2561, หน้า 118)

“...สนกับโต้ยิ้มให้กันและกัน การเก็บพลาสติกหาค่าทางแกงใหม่ของพวกเขา ไม่ใช่ เรื่องส่วนตัวเพียงอย่างเดียว **ผลพลอยได้อันน่าภาคภูมิใจ**กำลังจะเกิดขึ้น เพราะพวกเขา**มีส่วน รักษาความสะอาด**ของแม่น้ำลำคลอง...” (แม่น้ำสีทอง, 2561, หน้า 22)

จากข้อความข้างต้นเสนอภาพของเยาวชนที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคม รับผิดชอบต่อสังคม ที่เกี่ยวกับความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อน ด้วยการลดใช้พลาสติก จะเห็นได้จากข้อความที่ปรากฏจากเรื่อง ลี้ภัยในเมืองแปลก “คนขายไม่มี ถุงพลาสติกให้ แต่ก็มีถุงผ้าใส่ของที่นำติดตัวมาด้วย” และยังปรากฏพฤติกรรมการช่วยกัน รักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง จากเรื่อง แม่น้ำสีทอง จะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้

“มีส่วนรักษาความสะอาด” ซึ่งการได้เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นที่ “น่าภาคภูมิใจ” อย่างยิ่ง นอกจากการช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนแล้ว ยังมี สิ่งที่มีคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมอย่างเช่น วัด อุทยานแห่งชาติหรือโบราณสถานที่ควรได้รับการดูแลและละร่วมกันรักษา ที่ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...เราคิดว่า**การช่วยเหลือส่วนรวม** โดยเฉพาะเรื่องจับขโมยนี่**เป็นสิ่งสำคัญ** เวลาที่เราอยู่แก่ใจว่ามีขโมยอยู่ที่นั่น และอาจจะมียุทธศาสตร์ของกลางอยู่ด้วย **หากเรา** **นิ่งเฉยเสียก็เท่ากับว่าปล่อยให้ขโมยลอยนวลไปได้ หมู่บ้านก็จะสูญเสียของ ล้ำค่าไป** และเราคิดว่ามันก็แค่การลักเล็กขโมยน้อย คงไม่มีอันตรายอะไรหรอก เราเตรียม ทางหนีที่โลไว้อแล้ว...”

(ลี้ภัยในเมืองแปลก, 2561, หน้า 132)

“...เราแอบหนีไปตอนนี่กันใหม่ ไปตอนที่ลุงปู่หลับ ไม่อย่างนั้นก็จะสาย เกินไปนะ หากเราไปตอนนี่ โชคดีเจอพวกมันกำลังขนย้ายอยู่ เราจะได้รับแจ้งตำรวจ ถือว่าเสร็จสิ้นภาระ **ช่วยรักษาข้าวของเก่าแก่ล้ำค่าของหมู่บ้านไว้ได้สำเร็จ**” **คุณผู้มีจิตสาธารณะแรงกล้า** ลูกขึ้นมาด้วยความคิดของคิวไปแล้ว...” (ลี้ภัยในเมืองแปลก, 2561, หน้า 142)

โบราณสถานนับว่าเป็นทรัพย์สินส่วนรวม เราทุกคนควรเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยกันดูแลรักษา จะเห็นได้จากชุดคำที่ปรากฏ คำว่า “การช่วยเหลือส่วนรวม” ซึ่ง “เป็นสิ่งสำคัญ” และไม่ควรนิ่งเฉย “หากเรานิ่งเฉย” “หมู่บ้านก็จะสูญเสียของล้ำค่าไป” เน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เห็นคุณค่าของสิ่งที่อยู่รอบตัว และช่วยกันดูแลรักษา จะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้ “ช่วยรักษาข้าวของเก่าแก่ล้ำค่าของหมู่บ้านไว้” “คุณผู้มีจิตสาธารณะแรงกล้า” นอกจากการดูแลรักษาแล้วเราควรช่วยกันอนุรักษ์อีกด้วย และยังพบพฤติกรรม การร่วมแก้ไขปัญหามหาชนชาติ จากเรื่อง ในสระน้ำ จะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

“...คนแต่ละคนมีแรงจูงใจให้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแตกต่างกัน ชาญชัยตอบไม่ได้ว่า อะไรคลใจให้เขาเล่นการเมือง **เขาเพียงแต่คิดว่านี่เป็นหนทางเดียวที่จะช่วยรักษากันของเขาให้คงอยู่ต่อไปได้ เขาไม่ต้องการเห็นมันถูกทำลายอีกต่อไปแล้ว...**” (ในสระน้ำ, 2558, หน้า 46)

“...สวัสดิ์ดีคะคุณหมาน คุณเริ่มมา**รณรงค์**เรื่องนี้ด้วยเหตุผลใดคะ” “เหตุผลง่ายมากครับ นั่นก็เพราะว่าที่นี่คือบ้านของผม ป่าไม้ สายน้ำ ภูเขา ธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้คือบ้านของเรา สัตว์ป่าก็คือเพื่อนของเรา” ลุงหมานพูดใสไมโครโฟนด้วย ทำทางซึ่งซัง “**เมื่อบ้านของเราถูกทำลาย พวกเราต้องสู้เพื่อปกป้อง...**” (ในสระน้ำ, 2558, หน้า 108)

“...น่าสนใจดี ตอนนี่ทุกคนในจังหวัดกำลังสนใจเรื่อง การบำบัดน้ำเสีย เป็นพิเศษ เป็นหนึ่งในนโยบายของนายชาญชัย ทันทิที่ชนะการเลือกตั้ง เขาก็ทำงานโดยไม่รีรอ ยิ่งทำให้ผู้คนชอบเขาขึ้นไปอีก แม้ว่ารัฐบาลจะเข้ามาช่วยเหลือ แต่ก็สนับสนุนให้ชาวเมืองทุกคนได้มีส่วนร่วม เพื่อความสามัคคีและปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน...” (ในสระน้ำ, 2558, หน้า 114)

ปัจจุบันโลกต้องเผชิญกับปัญหาชั้นวิกฤต ซึ่งปัญหาเหล่านั้นมาจากน้ำมือของมนุษย์ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและสังคมต่อการรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ถือเป็นเรื่องเร่งด่วน จะเห็นได้จาก ชุดคำที่ปรากฏจากเรื่อง ในสระน้ำ คำว่า “ช่วยรักษา” “ถูกทำลาย” “การบำบัดน้ำเสีย” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และมีการโน้มน้าวใจให้คนในสังคมช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จะเห็นได้จากชุดคำนี้ “รณรงค์” “ปกป้อง” และลงมือทำโดยทันที จะเห็นได้จาก ข้อความต่อไปนี้ “เขาก็ทำงานโดยไม่รีรอ” นอกจากการรับรู้ปัญหาแล้วยังและช่วยกันแก้ไขแล้ว ยังพบพฤติกรรมเกี่ยวกับการร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติ จากเรื่อง โลกสวยที่น้ำใส ในสระน้ำ ริมคลองนั้นมีผมกับเบ็ด และข้างบिन ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

“...นโยบายของชาญชัยนั้นเข้าใจง่าย จุดประสงค์สำคัญคือ การอนุรักษ์ธรรมชาติ เขาต่อสู้เรื่องนี้มาก พวกชาวบ้านต่างรู้ดีและสนับสนุนเต็มที่ แต่ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจแบบนี้ นโยบายของเขายังไม่น่าสนใจพอ...” (ในสระน้ำ, 2558, หน้า 46)

“...ต้นน้ำไม่เข้าใจประโยคหลัง แต่เขาคิดว่างานนี้คงไม่ได้ยากเย็นมากมาย อนาคตเขายังไม่รู้ตัวเองจะเป็นหรือทำอะไร แต่สิ่งที่เขาจะทำแน่ ๆ ก็คือ ปกป้อง ธรรมชาติ ผืนดิน ผืนป่า ผืนน้ำไม่ให้ถูกทำลาย เพื่อพวกสัตว์จะได้มีที่อยู่อาศัย รวมถึงสิ่งมีชีวิตลึกลับบางประเภท อย่างพวกพราย หรืออื่น ๆ ที่เขายังไม่เห็นด้วย...” (ในสระน้ำ, 2558, หน้า 153-154)

“...นายด้วยนะเจ้าเลือน้อย! นายก็เป็นเพื่อนฉัน เราทั้งสามเป็นเพื่อนกัน คอยดูแล โตขึ้นฉันจะสร้างโลกใหม่ขึ้นมา โลกที่มีแต่สัตว์ป่า ฉันจะวาดสัตว์ทุกตัว ให้งามสง่าและเขียนเรื่องราวให้พวกมันฉลาดกว่ามนุษย์ด้วยซ้ำ แล้ววันหนึ่งผลงาน ของฉันจะทำให้ใคร ๆ เลิกรังแกพวกมัน” ตันกล้าประกาศ น้ำเสียงเอาจริง เอาจังเต็มไปด้วยความมุ่งมั่น... (ข้างบिन, 2559, หน้า 31-32)

“...นั่นคือความฝันของฉัน! เป็นลูกทะเลที่แหวกว่ายใต้มหาสมุทร ฉันหวังเสมอว่าจะได้เกิดใหม่เป็นปลา” เด็กหญิงนึกขึ้นอย่างตื่นเต้น

“เธออาจเป็นได้ยิ่งกว่านั้น เธออาจเป็นเทพธิดาผู้**ปกป้องรักษาท้องทะเลให้ปลอดภัย**” พลายดินบอกเธอ

“ใช่ **ทะเลของเราพบกับโชคร้าย** ฉันตั้งใจว่าพอได้พบพ่อแม่ที่โลกขอบฟ้า ฉันจะกลับมาเป็นนางฟ้า**พิทักษ์ผืนทะเล**” เด็กหญิงบอกอย่างมีความสุข...”

(ข้างปิ่น, 2559, หน้า 100)

“...ตอนที่แม่ของลูกเรียนในมหาวิทยาลัย เขาเคยอยู่ชมรม**อนุรักษ์ธรรมชาติ** ตอนนั้น พ่อเพิ่งจีบเขาและต้องลงทุนติดตามเขา**ไปทำกิจกรรมปลูกป่า**บ่อย ๆ จนความใกล้ชิดทำให้พ่อกับแม่ผูกพัน เห็นอกเห็นใจจนเป็นแฟนกันตั้งแต่นั้นมา...” (โลกสวยที่น้ำใส, 2561, หน้า 44)

“...ดังนั้น**พวกเราต้องช่วยกันดูแลป่าไม้** โดยเริ่มจากการกินเนื้อสัตว์แต่น้อย หันมากินพืชผักกันให้มาก **นอกจากจะลดโลกร้อนแล้วยังได้บุญอีกด้วย...**” (ริมคลองนั้นมีผมกับเบ็ด, 2561, หน้า 52)

ตัวอย่างข้างต้นจากเรื่อง ในสระน้ำ ปรากฏชุดคำที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และ “พวกชาวบ้านต่างรู้ดี” ว่าปัญหานั้นเกิดขึ้นจากการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ที่มีโรงงานรुक้าเข้าไปยังพื้นที่ป่า สอดคล้องกับ ตัวอย่างจากเรื่อง ข้างปิ่น ที่เสนอปัญหาที่เกิดขึ้นจะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้ “ทะเลของเราพบกับโชคร้าย” ซึ่งเป็นการนำเสนอภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงการช่วยกันดูแลธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งปรากฏชุดคำต่อไปนี้ “อนุรักษ์ธรรมชาติ” “ปกป้องผืนป่า” “ปกป้องรักษา” “พิทักษ์” “ช่วยกันดูแลป่าไม้” จะเห็นได้ว่าทุกคนในสังคมควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและช่วยกันดูแลรักษาสิ่งที่เป็นของสาธารณะ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีจิตสาธารณะ การสร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 จำนวน 18 เล่ม สรุปได้ว่า วรรณกรรมทั้ง 18 เล่มได้สอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ ผ่านเนื้อหาของวรรณกรรม พฤติกรรมของตัวละคร

บทสนทนาระหว่างตัวละครและสถานการณ์ที่ปรากฏในเรื่อง ซึ่งเยาวชนหรือผู้ที่สนใจสามารถนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้

อิทธิพลของสภาพสังคมที่มีต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์

วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม เป็นการบอกเล่าประสบการณ์ของผู้เขียนให้ผู้อ่านได้สัมผัสประสบการณ์และรับรู้สภาพสังคมในช่วงขณะนั้น จึงกล่าวได้ว่าสภาพสังคมมีอิทธิพลต่อผู้คนในสังคมและถูกถ่ายทอดประสบการณ์ผ่านวรรณกรรม ทำให้ผู้อ่านได้เห็นอิทธิพลของสภาพสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมในหลากหลายมิติ วรรณกรรมเยาวชน ประเภทนิยายรางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 ได้นำเสนอภาพสะท้อนเกี่ยวกับปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยด้านสาธารณประโยชน์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเยาวชนในสังคม ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของสภาพสังคมที่มีต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนิยายรางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 ปรากฏอิทธิพลของสภาพสังคมที่มีต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ มีรายละเอียดการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ภาพสะท้อนสังคมด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา อันเกิดจากการข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจภายในครอบครัว สะท้อนภาพครอบครัวที่ยากจนทำให้ขาดโอกาสทางการศึกษา เมื่อขาดโอกาสจึงต้องศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการวิเคราะห์ ดังนี้

“...ต้นกล้าเงยหน้าขึ้นมองก้าวไกลเพื่อรอคำตอบ **เขาเคยไปโรงเรียนทุกวัน จู๋ ๆ**

ต้องมีเหตุจำเป็นหยุดเรียนกลางคัน ดูเหมือนเขาจะมีปฏิกริยาแบบนี้ทุกครั้ง เมื่อเห็นเด็กในวัยเดียวกันได้มีโอกาสไปโรงเรียน ก้าวไกลก็ไม่ต่างจากต้นกล้า เมินหน้าหนีพยายามข่มความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจเอาไว้ เมื่ออดเปรียบเทียบกับเด็กคนอื่น ๆ ไม่ได้...” (ดินสอด่างสั่น, 2562, หน้า 18)

“...**ชิตอายุสิบสี่ปี จบ ป. หกมานานแต่ไม่ได้เรียนต่อ นอกจากครอบครัวค่อนข้างยากจนแล้ว พ่อแม่ของชิตยังอาศัยอยู่ในเรือรับจ้าง บางเดือนย้ายไปรับงานถิ่นอื่น ช่วงที่พ่อแม่ไม่อยู่ชิตอาศัยวัดเป็นที่พักพิง** เขาจะตื่นแต่เช้ามีดแล้วขึ้นมอเตอร์ไซด์รับจ้างไปที่สะพานปลา...” (ม้าน้ำสีทอง, 2561, หน้า 10)

จากตัวอย่างทั้งสองแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยตัวอย่างแรกจากเรื่อง ดินสอด่างสั่น ชูด์คำที่ว่า “หยุดเรียนกลางคัน” และ “เด็กในวัยเดียวกันได้มีโอกาสไปโรงเรียน” นั้นเท่ากับว่า “ก้าวไกล” ไม่ได้เรียนแล้ว ซึ่งไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม การศึกษา

ล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่ก้าวไกลก็ไม่ได้รับการศึกษามากเหมือนคนอื่น สังเกตจากชุดคำ “อดเปรียบเทียบตัวเองกับเด็กคนอื่น ๆ” และเกิดเป็นความรู้สึก “น้อยเนื้อต่ำใจ” อันเป็นผลมาจากความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับตัวอย่างที่สองจากเรื่อง ม่านน้ำสีทอง โดยชิตเกิดในครอบครัวที่ยากจน จึงไม่มีโอกาสได้เรียนอย่างคนอื่น ดังปรากฏในตัวอย่างที่ว่า “จบ ป. หกมานานแต่ไม่ได้เรียนต่อ” ซึ่งทั้งสองตัวอย่างล้วนสะท้อนภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาออกมาได้อย่างชัดเจน และยังนำเสนอภาพปัญหาของเด็กที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่ เนื่องจากพ่อแม่ต้องไปทำงานหาเงินที่อื่น จะเห็นได้จากข้อความนี้ “พ่อแม่ของชิตยังอาศัยอยู่ในเรือรับจ้าง บางเดือนย้ายไปรับงานถิ่นอื่น” จนทำให้เด็กหรือเยาวชนขาดโอกาสทางการศึกษาจนเกิดเป็นช่องว่าง เป็นความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในสังคม

แม้ว่าไม่สามารถหลีกเลี่ยงหนีความเป็นจริงได้ เพราะโอกาสทางการศึกษาต้องใช้เงิน เป็นปัจจัยหลักเพื่อจะได้รับโอกาสนั้น วรรณกรรมจึงได้สอดแทรกคุณลักษณะของเยาวชน อันพึงประสงค์ในสังคมด้านการใฝ่เรียนรู้ไว้ในวรรณกรรมเยาวชนอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการใฝ่เรียนรู้ จากเรื่อง ริมคลองนั้นมีผมกับเบ็ด

“...ถึงแม่จะเรียนไม่สูงนัก แต่ป้าก็ศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเองอยู่ตลอดเวลา ว่างเมื่อไหร่ป้าจะอ่านหนังสือและติดตามข่าวสารอยู่เสมอ ป้าอ่านหนังสือทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นวารสาร นิตยสาร หรือหนังสือพิมพ์ ถูกกล้วยแขก ป้าก็อ่าน เรียกได้ว่า ป้าทั้งอ่านทั้งฟัง ตั้งแต่ถูกกล้วยแขกยันวิทยุทรานซิสเตอร์ ก่อนเข้าไร่ทุกเช้าลูกสาวของป้าจะเตรียมกล้วยแขกพร้อมกาแฟใส่กระป๋องนมไว้ให้พ่อแม่หลังข้าวเช้า ป้าจะเทกล้วยแขกใส่จานแล้วนั่งคลี่ดูอ่าน อ่านไปเคี้ยวกล้วยแขกไปอย่างเพลิดเพลิน ป้าว่าความรู้มีอยู่รอบตัว หากเราชวนขวยหามัน จะอยู่ที่ไหนก็ทันโลกทันคน...”

(ริมคลองนั้นมีผมกับเบ็ด, 2561, หน้า 13)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นความค้อยโอกาสทางการศึกษา “ถึงแม่จะเรียนไม่สูงนัก” แต่ก็สามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองได้จากการอ่าน และการฟัง ไม่ว่าจะเป็นหนังสือประเภทใดก็สามารถอ่านได้ จะเห็นได้จากชุดคำ “ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง” “ติดตามข่าวสาร” “ทั้งอ่านทั้งฟัง” และยิ่งย้ำให้เห็นว่า การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองจากสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอยู่เสมอ ทำให้เรารู้เท่าทันโลกและสังคม จะเห็นได้จาก ข้อความที่ว่า “ความรู้มีอยู่รอบตัว หากเราชวนขวยหามัน จะอยู่ที่ไหนก็ทันโลกทันคน” ซึ่งเป็นการกลบเกลื่อนปัญหาเชิงโครงสร้าง

เกี่ยวกับการหล่อมล้าทางการศึกษา เมื่อไม่สามารถเปลี่ยนแปลงระบบได้ จึงปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการใฝ่เรียนรู้ให้แก่เยาวชนในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ข้อ 3 ความมีวินัยในตนเองรู้หน้าที่ของตน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ข้อ 4 ใฝ่เรียนรู้ มีความตั้งใจเพียรพยายามศึกษาหาความรู้ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ข้อ 6 ความมุ่งมั่นในการทำงาน ที่ตัวละครแสดงออกถึงความตั้งใจ มุ่งมั่น และอดทนต่อการทำงาน

2. ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

ภาพสะท้อนสังคมด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางภาษาและศิลปหัตถกรรมวัฒนธรรมไทย ปัจจุบันภาษามีวิวัฒนาการในตัวเอง มีความแตกต่างไปตามความหลากหลายของกลุ่มคนในสังคม ทำให้ภาษามีการเปลี่ยนแปลงไปจากบรรพตฐานภาษาไทย ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการวิเคราะห์ ดังนี้

“...คุณคอยจับผิดคำพูดของนะนะอยู่ตลอดเวลา แฝดผูน้องจะคอยบอกวิธีการปิดเสียงและกักเสียงคำที่ผสมด้วยมาตราตัวสะกดแม่กด แม่ก และแม่กบ

ซึ่งชาวปกากะญออย่างนะนะมักจะมีปัญหาในการออกเสียงอยู่เสมอ

“ห้ามเปลอพุดผิดอีกนะ นะนะพูดเป็นแล้ว ต้องพูดให้ถูกต้องไป”

คุณบอกเป็นเชิงสั่งสอนราวกับครูภาษาไทยที่เข้มงวด

“ทำไมละ ผิบ้างไม่ได้เลยหรอ” นะนะแก้มงเงี้ยวพูดผิด เป็น ผิ แล้วทำหน้าทะเล้น

“ไม่ได้” คุณตอบทำหน้าที่ขี้มด

“ทำไมไม่ได้ละ” นะนะฮือวน

“มันทำให้นะนะหมดสวย” คุณว่าตรง ๆ นะนะไม่ตอบคำ เธอแอบเถียงคุณอยู่ในใจว่า “ไม่เห็นอยากสวยเลย”

นะนะ เราเป็นคนไทยนะ ต้องพูดภาษาไทยให้ถูกต้อง ชัดเจน ถึงจะเรียกว่าเป็นไทยแท้ ถ้าใช้ภาษาผิดหรือไม่ชัด ถือว่าเป็นคนทำลายภาษา ภาษาไทยนี่ถือเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติเลยนะ” คุณแนะนำท่าทางไม่ต่างจากผู้ทรงคุณวุฒิ ...”

(ลี้ภัยในเมืองแปลก, 2561, หน้า 76)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องตามอักขรวิธี จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “แฝดผูน้องจะคอยบอกวิธีการปิดเสียงกักเสียงคำ” อีกทั้งเห็นคุณค่าของภาษา มีการย้ำเตือนว่าเราควรใช้ภาษาให้ถูกต้อง จะเห็นได้จากข้อความ “ห้ามเปลอพุดผิดอีกนะ นะนะพูดเป็นแล้ว ต้องพูดให้ถูกต้องไป”

นอกจากการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงความภาคภูมิใจ และการเห็นคุณค่าของภาษาไทยซึ่งเป็นภูมิปัญญาไทย ส่งต่อความคิดและค่านิยมไปยังผู้อื่น เพื่อให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง จะเห็นได้จากข้อความ “เราเป็นคนไทยนะ ต้องพูดภาษาไทยให้ถูกต้อง ชัดเจน ถึงจะเรียกว่าเป็นไทยแท้ ถ้าใช้ภาษาผิดหรือไม่ชัด ถือว่าเป็นคนทำลายภาษา ภาษาไทยนี่ถือเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติเลยนะ” นอกจากนี้ยังเสนอภาพสะท้อนเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าและร่วมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาด้านศิลปะและวัฒนธรรมไทย จากเรื่อง เอ้อระเหยลอยคอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ต่อไปนี่วันที่ผม**รอคอย**ไม่ใช่**วันเดินทางไปต่างประเทศ**อีกแล้ว แต่เป็นวันที่ผม จะได้เห็นความยิ่งใหญ่ของสองพ่อเพลงผู้เชี่ยวชาญเพลงพื้นบ้าน ซึ่งจะมาประชันกัน สด ๆ โดยไม่ต้องเขียนบทไว้ก่อนอย่างผมกับแก้ว คงเป็นเรื่องน่าตื่นเต้นกว่าการไปยืน หน้าบ้านเกิด **โมซาร์ท ที่เมืองซาลซ์บูร์ก**เป็นไหน ๆ **ผมเคยหลงไหลได้ปลื้มไปกับ คนเด่นคนดังของประเทศอื่น** จนหลงลืมศิลปะคนเก่งในบ้านตัวเอง ผมควรจะต้อง คิดใหม่โดยให้ความสำคัญควบคู่กันไป...”

(เอ้อระเหยลอยคอ, 2563, หน้า 172)

จากตัวอย่างข้างต้น นำเสนอภาพเยาวชนในยุคปัจจุบันที่ได้รับอิทธิพลทางสังคม จากชาติตะวันตกทั้งด้านภาษา การแต่งกาย และดนตรี สุนทรียภาพด้านต่าง ๆ จะเห็นได้จาก ชุดคำที่แสดงถึงการเห็นคุณค่าในค่านิยมเหล่านั้น ได้แก่ “รอคอย” เพื่อที่จะมีโอกาส “เดินทางไปต่างประเทศ” ได้ไปชื่นชมสถานที่ประวัติศาสตร์ของศิลปินต่างประเทศอย่าง “โมซาร์ท ที่เมืองซาลซ์บูร์ก” ด้วยความ “หลงไหล” “คนเด่นคนดังของประเทศอื่น” ซึ่งแสดงภาพสะท้อนของการด้อยค่าและไม่เห็นคุณค่าของศิลปะวัฒนธรรมไทย วรรณกรรมจึงได้สอดแทรกเนื้อหา ด้านการอนุรักษ์และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ร่วมสืบทอดศิลปะและวัฒนธรรมไทย ลงในส่วนเดียวกันของวรรณกรรม ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

“...ต่อไปนี่วันที่ผม**รอคอย**ไม่ใช่**วันเดินทางไปต่างประเทศ**อีกแล้ว แต่เป็นวันที่ผม จะได้เห็นความยิ่งใหญ่ของสองพ่อเพลงผู้เชี่ยวชาญเพลงพื้นบ้าน ซึ่งจะมาประชันกัน สด ๆ โดยไม่ต้องเขียนบทไว้ก่อนอย่างผมกับแก้ว คงเป็นเรื่องน่าตื่นเต้นกว่าการไปยืน หน้าบ้านเกิด **โมซาร์ท ที่เมืองซาลซ์บูร์ก**เป็นไหน ๆ **ผมเคยหลงไหลได้ปลื้มไปกับ**

คนเด่นคนดังของประเทศอื่น จนหลงลืมศิลปินคนเก่งในบ้านตัวเอง ผมควรจะต้องคิดใหม่โดยให้ความสำคัญควบคู่กันไป...”

(เออร์ระเหยลยคค, 2563, หน้า 172)

“...**แม้ไม่เคยนิยมนิยมชมชอบมาก่อน แต่พอได้สัมผัสผมก็ถึงกับหลงเสน่ห์** หากเพื่อน ๆ อยากรู้วิถีชีวิตอันงดงามที่บรรพบุรุษสืบทอดต่อกันมา ผมขอชักชวนให้เริ่มลงมือไปพร้อม ๆ กัน **อย่าปล่อยให้เพลงพื้นบ้านล่องลอยไปตามยถากรรม** อย่างทุกวันนี้เลย **เห็นแล้วรู้สึกเสียดายมรดกล้ำค่าชิ้นนี้เหลือเกินครับ...**” (เออร์ระเหยลยคค, 2563, หน้า 207)

จากตัวอย่างแรกเป็นการนำเสนอภาพของเยาวชนที่มีความสนใจการแสดงพื้นบ้าน จากศิลปินชั้นครูผู้เชี่ยวชาญเพลงพื้นบ้าน จะเห็นได้จากข้อความนี้ “วันที่ผมจะได้เห็นความยิ่งใหญ่ของสองพ่อเพลงผู้เชี่ยวชาญเพลงพื้นบ้าน” เขามองเป็นเรื่องที่น่าสนใจและตื่นเต้น “คงเป็นเรื่องน่าตื่นเต้น” การกลับมาให้ความสนใจภูมิปัญญาไทยด้านเพลงพื้นบ้านนั้น เราไม่จำเป็นต้องละทิ้งสุนทรียภาพในแขนงอื่น แต่ให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาเหล่านั้นเท่า ๆ กัน จะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้ “ผมควรจะต้องคิดใหม่โดยให้ความสำคัญควบคู่กันไป” ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับตัวอย่างที่สอง เพื่อเป็นการสืบทอดและ “เรียนรู้วิถีชีวิตอันงดงามที่บรรพบุรุษสืบทอดต่อกันมา” เราทุกคนไม่ควร “ปล่อยให้เพลงพื้นบ้านล่องลอยไปตามยถากรรม” “เห็นแล้วรู้สึกเสียดายมรดกล้ำค่าชิ้นนี้” ซึ่งชุดคำและข้อความที่ปรากฏนี้ล้วนเป็นการสอดแทรกคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ด้านการอนุรักษ์และเห็นคุณค่า ร่วมสืบสานภูมิปัญญาไทยทั้งสิ้น ซึ่งตรงกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 7 รักความเป็นไทย ที่มุ่งปลูกฝังให้เยาวชนเห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไทยด้านภาษาและศิลปวัฒนธรรม

3. ด้านสาธารณประโยชน์

วรรณกรรมปรากฏภาพสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนและสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ ซึ่งปัญหาเหล่านั้นเกิดจากคนในชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ เมื่อปัญหาขยายตัวเกิดผลกระทบต่อส่วนรวม เป็นปัญหาที่ทุกคนและทุกส่วนต้องร่วมกันแก้ไข ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการวิเคราะห์ ดังนี้

“...**‘นกลหลายชนิดสูญพันธุ์ไปเพราะความมั่งงายของมนุษย์ ที่ตัดไม้โค่นป่าจนไม่เหลือแหล่งอาหารให้นกได้ดำรงชีวิต’** อาปุมักสอดแทรกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทุกครั้งที่มีโอกาส ซึ่งพวกเราฟังแล้วก็ได้แต่นึกเสียดายนกสวย ๆ ที่มีให้เห็นในหนังสือเท่านั้น...” (เออร์ระเหยลยคค, 2563, หน้า 53)

“...พวกชาวบ้านต่างเดินตามกันไปหยุดที่สระน้ำ ทุกคนดูเหม็นจนอยากจะอาเจียน แต่สิ่งที่มีมากกว่านั้นคือไม่มีใครอยากเชื่อภาพที่เห็นตรงหน้า นี่มันเกินกว่าที่พวกเขาจินตนาการไว้มาก เลวร้ายที่สุดเท่าที่พวกเขาเคยพบ เสียงพุดคุยแข็งแะดังขึ้นเหมือนอยู่ในตลาดนัด ตามด้วยคำถามนาสาสรพัน คำถามสำคัญ คือต้นเหตุมาจากไหน

ลูงหมานหยิบ**ขยะ**ชิ้นหนึ่งขึ้นมา หันตราสัญลักษณ์ออกให้ทุกคนได้เห็นเขาประกาศสั้น

“ขยะพวกนี้มาจาก**โรงงานผลิตพลาสติก** ไ้**โรงงาน**น้ำมัน**ปล่อยน้ำเสีย**ออกมา”

ทุกคนฮือฮาด้วยความตกใจ เสียงโวยวายเริ่มดัง...”

(ในสระน้ำ, 2558, หน้า 104)

“...‘พ่อครับ กว่าจะ**ก่อสร้าง**เสร็จเป็นอย่างนี้ได้ จะเกิดอะไรขึ้นกับ**พื้นที่ชุ่มน้ำ**บ้านน้ำใสบ้างครับ’

ผู้เป็นพ่อหันมามองหน้าลูก เด็กชายไม่หลบตา

เขาไม่จำเป็นต้องกลัวว่าพ่อจะโกรธ เพราะเขาอยาก**รู้จริง** ๆ

เขาเชื่อว่าพ่อ**รู้จัก**ว่าแม่ของเขาเป็นอย่างไรในแง่ของ**การเป็นคนนิยมธรรมชาติ** เชื่อว่าพ่อได้ยอมรับแล้วว่าแม่มีส่วน**ปลูกฝังและสอนให้เขารักโลกสีเขียว และนิยมธรรมชาติ**ตามไปด้วย...”

(โลกสวยที่น้ำใส, 2561, หน้า 55-57)

จากตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่มีผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างและเป็นปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในตัวอย่างแรกนำเสนอปัญหาการสูญเสียพันธุ์ของนกหลายชนิด ซึ่งเป็นผลมาจาก “ความมั่งคั่งของมนุษย์” ที่ “ตัดไม้” และ “โค่นป่า” ทำให้ “ไม่เหลือแหล่งอาหารให้นักได้ดำรงชีวิต” และเป็นที่น่า “เสียดาย” ที่นกหลายชนิดต้องสูญพันธุ์ไป และยังได้นำเสนอปัญหาของการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ความเจริญทางด้านวัตถุนั้นเข้ามารุกล้ำพื้นที่สีเขียวในสังคม จะเห็นได้จากชุดคำที่ปรากฏในตัวอย่างที่สอง ได้แก่ คำว่า “ก่อสร้าง” ซึ่งหมายถึงการสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นบนพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ส่งผลให้มีความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่นั้น อีกทั้งยังได้กล่าวถึงปัญหามลภาวะทางน้ำ ไม่ว่าจะ เป็น “ขยะ” และการ “ปล่อยน้ำเสีย”

จากโรงงานลงสู่แม่น้ำสาธารณะ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นภาพสะท้อนของสภาพสังคมที่มีปัญหา ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น

นอกจากการนำเสนอสภาพปัญหาแล้ว ผู้เขียนยังสอดแทรกแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ ธรรมชาติ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมจะเห็นได้จากชุดคำที่ปรากฏจากตัวอย่างข้างต้น ดังนี้ “ปลูกฝัง” “สอน” เพื่อให้คนในสังคมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยการช่วยกัน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “การเป็นคนนิยมธรรมชาติ” “รักโลก สีเขียว” “นิยมธรรมชาติ” เป็นการตอกย้ำว่าการช่วยกันอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 8 มีจิตสาธารณะ ร่วมกันสร้างประโยชน์เพื่อผู้อื่น ชุมชน สังคม ด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน

สภาพสังคมมีอิทธิพลต่อคนในสังคม เป็นเหมือนกรอบในการกำหนดทิศทางของสังคม อีกทั้งยังมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมและผู้เขียน ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอสภาพสังคมในห้วงเวลาที่ตนเอง ได้รับประสบการณ์นั้นผ่านเนื้อหาของวรรณกรรม แสดงให้เห็นว่าภาพสะท้อนสังคมและ วรรณกรรมนั้น มีอิทธิพลต่อกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ วรรณกรรมไม่เพียงแต่มุ่งนำเสนอภาพ สะท้อนสังคมเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่สร้างกรอบแนวคิด ค่านิยมใหม่ที่จะนำพาสังคมเปลี่ยนแปลง ไปในทิศทางที่ดี ด้วยการสอดแทรกคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์เข้าไปในวรรณกรรม เพื่อให้วรรณกรรมได้ทำหน้าที่ปลูกฝัง ศิลธรรม คุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ให้คนในสังคม ซึ่งตรงกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 8 การมีจิตสาธารณะ การเพื่อสละประโยชน์ส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

บทที่ 5

บทสรุป

งานวิจัยเรื่อง อิทธิพลของสภาพสังคมที่มีต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์: กรณีศึกษาวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 โดยใช้แนวคิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และภาพสะท้อนสังคมมาใช้วิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) จากนวนิยายทั้งหมด 18 เล่ม พบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งหมด 8 ประการ และภาพสะท้อนสังคมทั้งสิ้น 9 ภาพสะท้อน สรุปรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์และภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559

การวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 โดยใช้แนวคิดภาพสะท้อนสังคม ปรากฏลักษณะภาพสะท้อนสังคมตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านวัฒนธรรม

ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เป็นวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยม มารยาททางสังคม และเชื้อชาติ ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรมมากถึง 84 ครั้ง

1.2 ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่

ภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมชนบท ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมเมือง ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งหมด 71 ครั้ง

1.3 ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

ภาพสะท้อนด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภท นวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เป็นคุณธรรมและจริยธรรมด้านความเมตตา เอื้อเฟื้อ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความขยัน อดทน และพยายาม การประหยัด ความกตัญญู ความสามัคคี ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความสะอาดเรียบร้อย ความซื่อสัตย์สุจริต การละซึ่ง ความโลภ และการไม่ข้องเกี่ยวกับอบายมุข ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านคุณธรรม และจริยธรรม ทั้งหมด 64 ครั้ง

1.4 ด้านการอนุรักษ์

ภาพสะท้อนด้านการอนุรักษ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม และการอนุรักษ์โบราณวัตถุ ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านการอนุรักษ์ ทั้งหมด 35 ครั้ง

1.5 ด้านการเมือง

ภาพสะท้อนด้านการเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและสวัสดิการแห่งรัฐ ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ กระบวนการโต้กลับโครงสร้างทางการเมือง การบังคับใช้กฎหมาย ในการปกครอง รวมถึงการทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านการเมือง ทั้งหมด 28 ครั้ง

1.6 ปัญหาในสังคม

ภาพสะท้อนด้านปัญหาในสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เกี่ยวข้องกับปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข ปัญหาด้าน พฤติกรรม และปัญหาครอบครัว ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านปัญหาในสังคมทั้งหมด 26 ครั้ง

1.7 ด้านเศรษฐกิจ

ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เกี่ยวข้องกับฐานะทางสังคมและความเหลื่อมล้ำ ทางเศรษฐกิจ ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจทั้งหมด 21 ครั้ง

1.8 ด้านการศึกษา

ภาพสะท้อนด้านการศึกษาที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การส่งเสริม

สนับสนุน และพัฒนาผู้เรียน การแข่งขันทางการศึกษา และการจัดการศึกษาของภาครัฐ ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านการศึกษาทั้งหมด 17 ครั้ง

1.9 ด้านสถาบันพระมหากษัตริย์

ภาพสะท้อนด้านสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พลังงานทดแทน การคมนาคม และทักษะการดำรงชีพ ซึ่งผลการวิจัยพบภาพสะท้อนด้านสถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งหมด 9 ครั้ง

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559

นวนิยายรางวัลแว่นแก้ว	คุณลักษณะอันพึงประสงค์							
	1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	2. ซื่อสัตย์สุจริต	3. มีวินัย	4. ใฝ่เรียนรู้	5. อยู่อย่างพอเพียง	6. มุ่งมั่นในการทำงาน	7. รักความเป็นไทย	8. มีจิตสาธารณะ
1. เออระเหยลอยคอ	-	-	-	✓	-	✓	✓	-
2. สักคู่กับครูไหล	-	-	-	-	-	✓	-	-
3. เจ้าเอย... เจ้ากรงหัวจุก	-	-	-	✓	-	✓	-	-
4. เซนในสวน	-	-	-	✓	✓	-	✓	-
5. ลี้ภัยในเมืองแปลก	-	-	✓	✓	✓	-	✓	✓
6. โลกสวยที่น้ำใส	-	-	✓	✓	✓	-	-	✓
7. เสียงเดือนในเสียงหูดรถไฟ	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8. ในสระน้ำ	-	-	-	✓	-	✓	-	✓
9. ไม้หอมกับก้อนหิน	✓	-	✓	✓	-	✓	-	✓

ตาราง 2 (ต่อ)

นวนิยายรางวัลแว่นแก้ว	คุณลักษณะอันพึงประสงค์							
	1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	2. ซื่อสัตย์สุจริต	3. มีวินัย	4. ใฝ่เรียนรู้	5. อยู่อย่างพอเพียง	6. มุ่งมั่นในการทำงาน	7. รักความเป็นไทย	8. มีจิตสาธารณะ
10. ดินสอแทงสั้น	-	-	-	✓	-	✓	-	-
11. ริมคลองนั้นมีผมกับเบ็ด	-	-	-	✓	-	-	✓	✓
12. ช้างบิน	-	-	-	-	-	-	-	✓
13. เอกอีเอ๊กเอย	-	-	-	✓	-	-	-	-
14. เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
15. จิวกับน้อย	✓	-	-	✓	✓	✓	-	-
16. ม้าน้ำสีทอง	-	✓	-	✓	-	-	-	✓
17. Color Land ดินแดนสีสั้น	-	✓	✓	-	-	✓	-	✓
18. กลองตุ๊กตาไล่กับจดหมายของพ่อ	-	-	-	✓	-	✓	-	-
รวม	2	4	6	15	6	12	6	10

จากตารางพบว่า วรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 จำนวน 18 เล่ม พบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุกเล่ม มีผลการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คุณลักษณะด้านการใฝ่เรียนรู้ ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน ด้านการมีจิตสาธารณะ ด้านความมีวินัย ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ด้านรักความเป็นไทย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

3. อิทธิพลของสภาพสังคมที่มีต่อคุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์

3.1 ด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ภาพสะท้อนสังคมด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา อันเกิดจากการข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจภายในครอบครัว สะท้อนภาพครอบครัวที่ยากจนทำให้ขาดโอกาสทางการศึกษา เมื่อขาดโอกาสจึงต้องศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งวรรณกรรมเยาวชนนำเสนอเนื้อหาที่

สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อที่ 3 ความมีวินัย ในตนเอง รู้หน้าที่ของตน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 4 ใฝ่เรียนรู้ มีความตั้งใจ เพียรพยายามศึกษาหาความรู้ ทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 6 ความมุ่งมั่นในการทำงาน โดยตัวละครแสดงออกถึงความตั้งใจ มุ่งมั่น และอดทนในสถานการณ์ต่าง ๆ ตามเนื้อหาของวรรณกรรม

3.2 ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

ภาพสะท้อนสังคมด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางภาษา ปัจจุบันภาษามีวิวัฒนาการในตัวเอง มีความแตกต่างไปตามความหลากหลายของกลุ่มคนในสังคม ทำให้ภาษา มีการเปลี่ยนแปลงไปจากบรรพตฐานภาษาไทย รวมไปถึงการอนุรักษ์และร่วมกันสืบทอด ศิลปวัฒนธรรมไทยที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ซึ่งตรงกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 7 รักความเป็นไทย ที่มุ่งปลูกฝังให้เยาวชนเห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไทยด้านภาษา และศิลปวัฒนธรรม

3.3 ด้านสาธารณประโยชน์

วรรณกรรมปรากฏภาพสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนและสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ซึ่งปัญหาเหล่านั้นเกิดจากคนในชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ เมื่อปัญหาขยายตัว เกิดผลกระทบต่อส่วนรวมเป็นปัญหาที่ทุกคนและทุกส่วนต้องร่วมกันแก้ไข ซึ่งตรงกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 8 การมีจิตสาธารณะ การเพื่อสละประโยชน์ส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

อภิปรายผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยายรางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 พบว่า ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรมด้านความเชื่อโดดเด่นที่สุด เพราะความเชื่อเป็นพื้นฐานทางความคิดของมนุษย์ ก่อนที่มนุษย์จะเริ่มทำอะไรก็ตาม ผู้ประพันธ์ต้องการสะท้อนว่าความเชื่อต้องเป็นสิ่งที่มีมนุษย์ให้การยอมรับนับถือ ทั้งที่มีให้เห็นปรากฏเป็นตัวเป็นตนมีอยู่จริงหรือไม่ปรากฏเป็นตัวตน และการยอมรับนับถือนี้ อาจจะมีหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ได้ หรืออาจจะไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์ให้เห็นเป็นจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นเลยก็ได้ ความเชื่อจึงเป็นเรื่องของอัตตา เป็นความพอใจเฉพาะส่วนบุคคล บ้างเป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นใหม่ บ้างก็เป็นความเชื่อที่สืบทอดมารุ่นสู่รุ่น อาจมีผิดแปลกไปบ้างเพื่อก้าวให้ทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง แต่แก่นของความเชื่อก็ยังคงปรากฏให้เห็นดังเดิม ทั้งนี้ก็ด้วยนวนิยายเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ที่นำมาวิเคราะห์อยู่ในช่วงที่วัฒนธรรมทางความเชื่อมีความโดดเด่นและเป็นที่น่าสนใจในช่วงเวลาดังกล่าว ไม่เพียงเท่านั้นผู้ประพันธ์ยังต้องการสะท้อนลักษณะความเชื่อและพฤติกรรม

ในรูปแบบต่าง ๆ ของผู้คนในสังคมไทย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ LU ZUOXI (2561) ที่ได้ศึกษาภาพสะท้อนเยาวชนชาวไทยในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทนวนิยาย พ.ศ. 2556-2557 ซึ่งเขากล่าวว่า วรรณกรรมและสังคมมีบทบาทและอิทธิพลซึ่งกันและกัน วรรณกรรมมีอิทธิพลในการเสริมสร้างทัศนคติต่อบุคคลในสังคม ซึ่งจะมีผลในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ขณะเดียวกันนักเขียนก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2558-2561 ของ HU QIUBO (2564) กล่าวว่า วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ด้วยว่าวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นถึงความคิดของคนในสังคม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านเห็นอิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคม และเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้ประพันธ์ได้เป็นอย่างดี เป็นที่น่าสนใจและน่าติดตามต่อไปว่า วัฒนธรรมทางความเชื่อของแต่ละบุคคลจะมีความเหมือนหรือแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด และมีแนวโน้มในการสืบทอดหรือพัฒนาความเชื่อให้เป็นไปในทิศทางอื่น ๆ ได้อย่างไร

2. การวิเคราะห์คุณลักษณะของเยาวชนอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 พบว่า วรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 จำนวน 18 เล่ม มีเนื้อหาที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผ่านเนื้อหาของวรรณกรรม พฤติกรรมของตัวละคร บทสนทนาระหว่างตัวละครและสถานการณ์ที่ปรากฏในเรื่อง ซึ่งเยาวชนหรือผู้ที่สนใจสามารถนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นบรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นสิ่งที่ไม่เพียงทุกคนพึงมี แต่ควรเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องระลึกให้อยู่ในใจเสมอ เพื่อความสงบสุขขณะอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, หน้า 7) และเป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของ ตรีศิลป์ บุญขจร (2542, หน้า 6) ที่ว่า สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือต่อนักเขียน นักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านวัฒนธรรมขนบประเพณี ศาสนา ปรัชญาและ การเมือง สภาพการณ์ของปัจจุบันเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งกำหนดโลกทัศน์และชีวทัศน์ของเขา การพิจารณาอิทธิพลของสังคมต่อนักเขียนควรให้ความสนใจว่า นักเขียนได้รับอิทธิพลจากสังคมมาอย่างไร และเขามีท่าทีสนองตอบต่ออิทธิพลเหล่านั้นอย่างไร ไม่เพียงเท่านั้น สุกัญญา อุ่นแก้ว (2555, หน้า 15) ยังกล่าวอีกว่า อิทธิพลของวรรณกรรมส่งผลต่อสภาพสังคม ทั้งอิทธิพลภายนอกและอิทธิพลภายใน นักเขียนจึงมีบทบาทในฐานะผู้นำความคิดของสังคมและผู้นำทางวัฒนธรรมที่สำคัญ การศึกษาความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับ

สังคมจึงเกี่ยวข้องกับโลกทัศน์ในวรรณกรรม ทั้งนี้เพราะวรรณกรรมเป็นภาพชีวิตที่มีลักษณะเหมือนจริง ซึ่งสะท้อนผ่านโลกทัศน์ของนักเขียนแต่ละคน ด้วยสภาพชีวิตจากประสบการณ์ตรง แฝงไปด้วยความรู้ความเข้าใจในอิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรมและสะท้อนสภาพ รวมถึงแนวคิดจากชีวิตของบุคคลในสังคมออกมาได้เป็นอย่างดี ดังนั้น การสะท้อนภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านวรรณกรรม โดยใช้เหตุการณ์หรือสภาพสังคมไทยเป็นเรื่องราวในการสื่อออกมาโดยผู้ประพันธ์ จึงเป็นการผลิตซ้ำความเป็น “คุณลักษณะอันพึงประสงค์” ที่ทุกคนพึงกระทำอย่างดี

นอกจากการอภิปรายผลที่กล่าวข้างต้นแล้วยังมีข้อค้นพบที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่าง “คุณลักษณะอันพึงประสงค์” กับ “ภาพสะท้อนสังคม” โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นสภาวะที่เอื้อให้เกิดประโยชน์และสอดคล้องซึ่งกันและกัน กล่าวคือ เมื่อวรรณกรรมสร้างหรือผลิตซ้ำภาพสะท้อนสังคม ไม่ว่าจะดีหรือร้าย โดยเฉพาะด้านที่สื่อให้เห็นในทิศทางของความชั่วหรือเบื้องหลังของสังคมที่เลวร้าย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ก็จะเข้ามามีบทบาทเพื่อเป็นบรรทัดฐาน เป็นข้อกำหนด เป็นกฎเกณฑ์ หรือเป็นระเบียบ แบบแผนที่พึงปฏิบัติ ใครปฏิบัติก็จะเป็นผู้ที่สังคมยอมรับนับถือ หรือเป็นผู้ที่ “พึงประสงค์” ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านนั้น ๆ ในทางกลับกันหากไม่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือปรากฏการใช้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสังคมไหน ๆ ก็ตาม วรรณกรรมก็จะมีบทบาทเพื่อเป็นตัวบ่งชี้ว่า สังคมนั้น ๆ เป็นอย่างไร หรือเป็นไปตาม หรือขัดต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ข้อไหนบ้าง ซึ่งมีส่วนที่คล้ายกับแนวคิดของ ภาควรรณ นาคสิงค์ (2557) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในแบบเรียน ปรีชาลักษณ์ เมฆขุนทด (2553) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมในนิทานพื้นบ้าน ปิ่นอนงค์ อัมปะละ (2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายของโบทัน และการศึกษาอื่น ๆ แต่งานวิจัยเล่มนี้มีความแตกต่างด้านการวิเคราะห์สภาพสังคม ตลอดจนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับสภาพสังคม ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนประเภทนวนิยาย รางวัลแว่นแก้ว ประจำปี 2555-2559 เพื่อได้มาซึ่งข้อค้นพบที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะอันพึงประสงค์กับภาพสะท้อนสังคมดังกล่าวไปข้างต้น

ด้วยเหตุผลที่ยกมาข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่า ภาษาที่มนุษย์ใช้นั้นไม่ใช่เพียงสิ่งที่ถูกปั้นแต่งหรือถูกสังคมกำหนดขึ้นเพียงอย่างเดียว แต่ตัวมันเองก็เป็นสิ่งกำหนดสังคมได้เช่นกัน ในขณะที่เรากำลังใช้ภาษาอยู่นั้น เราอาจกำลังตอกย้ำ หรือผลิตซ้ำคุณลักษณะอันพึงประสงค์และภาพสะท้อนสังคมบางอย่าง เช่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความเชื่อทางวัฒนธรรม ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ หรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมนั้น ๆ การพิจารณาและทำความเข้าใจวรรณกรรมที่เป็นภาพสะท้อนสังคมให้ลึกถึงแก่นว่ามีจุดประสงค์เพื่ออะไร จึงจะเข้าใจ

และสามารถมองเห็นถึงเจตนาที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อออกมาในรูปแบบของตัวหนังสือที่แฝงไปด้วยภาพสะท้อนสังคม เมื่อเกิดความเข้าใจและตระหนักรู้เท่าทันภาษา นั้นเท่ากับว่าเป็นการรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

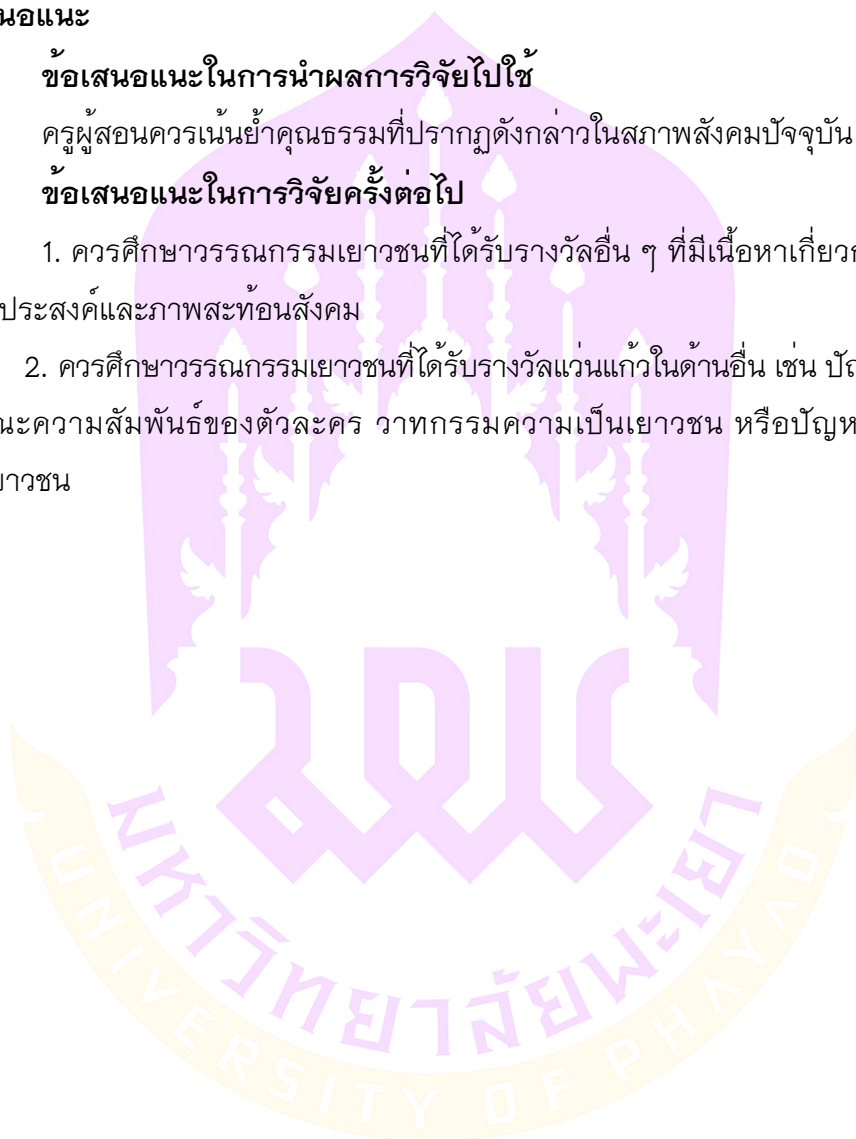
ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ครูผู้สอนควรเน้นย้ำคุณธรรมที่ปรากฏดังกล่าวในสภาพสังคมปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์และภาพสะท้อนสังคม
2. ควรศึกษาวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลแฉ่งแก้วในด้านอื่น เช่น ปัญหาของเยาวชน ลักษณะความสัมพันธ์ของตัวละคร วาทกรรมความเป็นเยาวชน หรือปัญหาความรุนแรงของเยาวชน

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). **การพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมประชาชน ประจำปี 2550**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กวี วงศ์พุด. (2539). **ภาวะผู้นำ** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี.
- กฤษฏีกา ซาพิมล. (2557). **การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ รางวัลหนังสือดีเด่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รางวัลแว่นแก้ว และรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ระหว่างปี พุทธศักราช 2546-2555**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยทักษิณ, พัทลุง.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). **ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์**. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาการเรียนรู้ และมาตรฐานการศึกษา.
- คณาจารย์คณะอักษรศาสตร์. (2544). **วรรณคดีกับประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตตราภรณ์ หาญจักราพิทักษ์. **องค์ประกอบของเรื่องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ในนวนิยายเยาวชนที่ชนะการประกวดรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2544-2553**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ชาญชัย อินแปลง. (2552). **แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์: กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านนามาลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ค.ม., มหาวิทยาลัยเลย, เลย.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2532). **นวนิยายกับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). **นวนิยายกับสังคมไทย พ.ศ. 2475-2500**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2537). **การพัฒนาการศึกษาในอนาคตในแนวทางการพัฒนาการศึกษาในอนาคต**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ปิ่นอนงค์ อ่ำปะละ. (2548). **ภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายโบทัน ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

- ปรียาลักษณ์ เมฆขุนทด. (2553). **วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมในนิทานพื้นบ้านของจังหวัด
กำแพงเพชร พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ และสุโขทัย.** การศึกษาค้นคว้า
ด้วยตนเอง ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- พระนพบุรี มหาวรรณ. (2549). **ภาพสะท้อนโลกทัศน์ชาวล้านนาในนวนิยายของมาลา
คำจันทร์.** วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พระมหาอดิศักดิ์ เดชปัญญา (ใจรัมย์). (2555). **การปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียนบ้านแก้ว อำเภอเมือง
จังหวัดจันทบุรี.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.
- พัชรพร มูลมั่ง. (2560). **วิเคราะห์คำโปรยปกหลังหนังสือวรรณกรรมเยาวชน.** วิทยานิพนธ์
ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- พรพรรณ สุทธานนท์. (2538). **คุณลักษณะและวิธีการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียน
เทศบาลเมืองในเขตการศึกษา 12.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- พรรณทิตา ปานเยี่ยม. (2554). **การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนแนวแก้วปี พ.ศ. 2552
ประเภทนวนิยาย.** การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง อ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร,
นครปฐม.
- พิเชษฐ คงโต. (2546). **แนวคิดและภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นของประชาคม ลุนาชัย:
การศึกษาเชิงวิเคราะห์.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
กรุงเทพ ฯ.
- ภควรรณ นาคสิงห์. (2557). **การวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏใน
บทอาชยานภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- วชิราภรณ์ สุวรรณวารงกูร. (2554). **การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแก้ว
ประเภทสารคดี พ.ศ. 2546-2552.** การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง อ.ม.,
มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- วนิดา ปรียะอนุกุล. (2558). **แนวโน้มคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์ ป.ร.ด., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- วรรณรัชต์ ทองสวัสดิ์. (2549). **การวิเคราะห์เนื้อหาจริยธรรมในหนังสือวรรณกรรม
เยาวชน.** การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

- วิภา กงกะนันทน์. (2533). **วรรณคดีศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ ฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2543). **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เอส อาร์ พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- สุกัญญา อุ่นแก้ว. (2555). **วรรณกรรมแปลง: การวิเคราะห์ความแตกต่างด้านเนื้อหา และภาพสะท้อนสังคม**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, พิษณุโลก.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). **แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินผล คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สมพร มั่นตะสุต. (2524). **วรรณกรรมสังคมและการเมือง**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ. (2537). **รวมบทความการประเมินทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2555). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559**. สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2565, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=5748&filename=develop_issue.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564**. สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2565, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue.
- หทัยชนก แสงเปี่ยม. (2559). **กลวิธีการเล่าเรื่องและอุดมการณ์ในวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลนายอินทร์ อะวอร์ด**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- อภันตรี กันเดช. (2549). **การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลตั้งแต่ พ.ศ. 2506 ถึง พ.ศ.2548**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อิงอร สุพันธ์ุณี. (2547). **วรรณกรรมวิจารณ์**. กรุงเทพฯ ฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุมาพร บุญญาวิโรจน์. (2538). **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาล ในทัศนะของผู้ปกครองและครูโรงเรียนเทศบาลในเขตการศึกษา 2**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- Huang Huiqun. (2563). **การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนของภานุมาศ ภูมิถาวร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, กรุงเทพฯ.

- HU QIUBO. (2564). ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2558–2561. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, กรุงเทพฯ.
- LU ZUOXI. (2561). ภาพสะท้อนเยาวชนไทยในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทนวนิยาย พ.ศ.2556–2557. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, กรุงเทพฯ.
- Shi Weihong. (2558). ภาพสะท้อนสังคมไทยในวรรณกรรมของ งามพรรณ เวชชาชีวะ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, กรุงเทพฯ.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	จรรยา คำมาเร็ว
วัน เดือน ปี เกิด	25 มกราคม 2535
สถานที่เกิด	ลำปาง
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2559 ค.บ. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, อุตรดิตถ์
ที่อยู่ปัจจุบัน	122/6 หมู่ 7 ตำบลบ้านร้อง อำเภอองาว จังหวัดลำปาง
ผลงานตีพิมพ์	จรรยา คำมาเร็ว, เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์ และวัชรินทร์ แก่นจันทร์. (อยู่ระหว่างการตีพิมพ์). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏใน วรรณกรรมเยาวชน เรื่อง เด็กชายผู้ราบสีฟ้าไม่เป็น. วารสารสถาบัน วิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 9(1).
รางวัลที่ได้รับ	-

